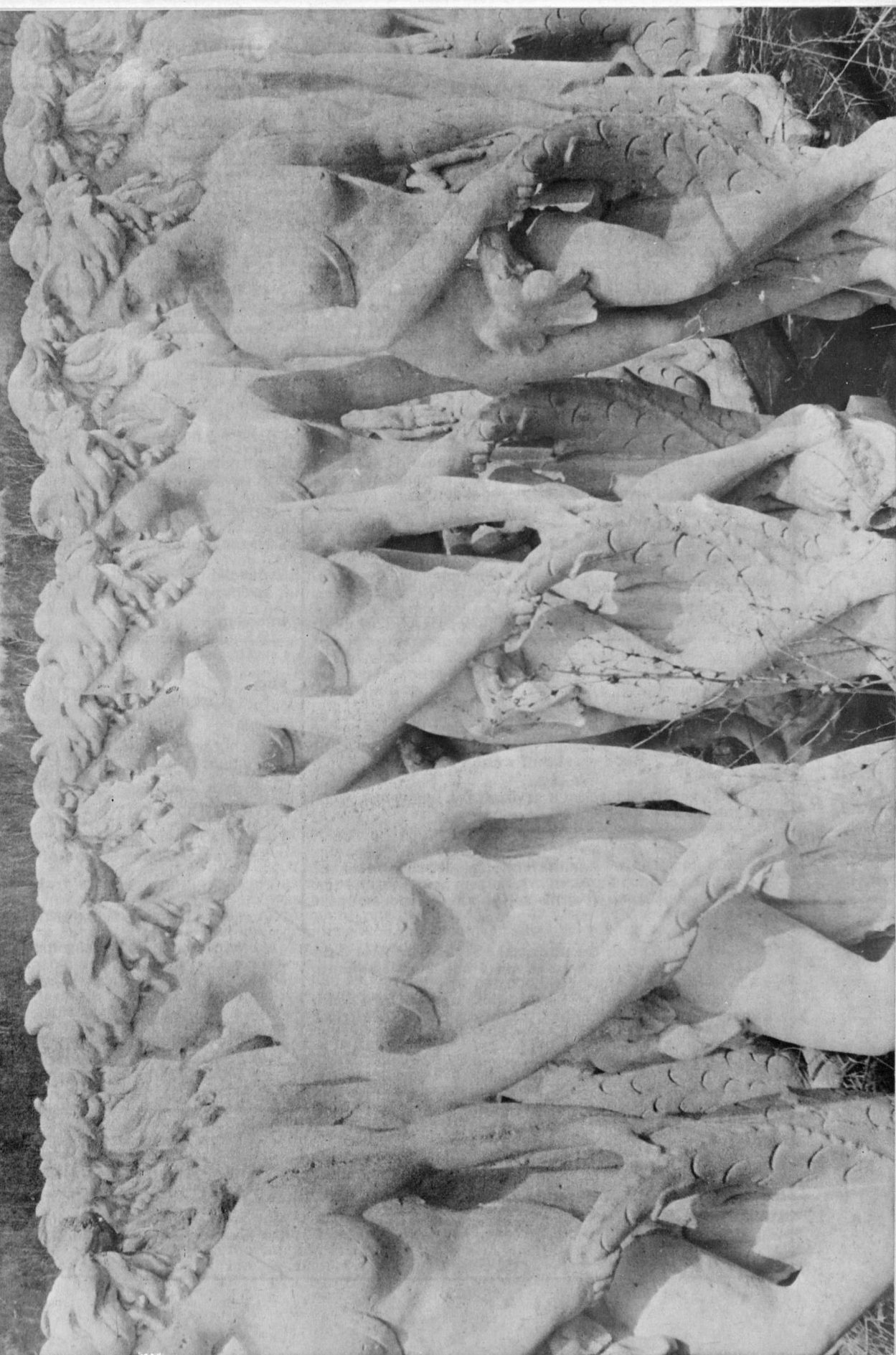


Západ

Ročník 9. Číslo 1. Únor 1987

Časopis pro Čechy a Slováky

Cena \$3.25



Západ

Časopis pro Čechy a Slováky

Západ, bi-monthly for Czechs and Slovaks,
published by the **Collegium Bohemicum** in Canada
Second Class Mail Registration Number 4890
ISSN 0226-3068

Vydává: Collegium Bohemicum jako dvoměsíčník
Redakční rada: Eva Límanová, Stanislav Reiniš, Josef Škvorecký, Miloš Šuchma, Václav Táborský, Jan Uhde, Ota Ulč

Redaktor: Miloš Šuchma
Administrátorka: Milada Reinišová
Grafická úprava: Věra Držmišková, Ctirad Smolík
Sazba: Prague Typesetting, Inc.
Tiskne: Prague Typesetting, Inc.

Adresa redakce: Západ, Box 9021, Terminal P.O., Ottawa, Ont., Canada, K1G 3T8
Články nemusí vyjadřovat názory redakce.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na zkrácení a úpravu příspěvků.
Redakční uzávěrka vždy 1. února, dubna, června, srpna, října a prosince.

Adresa administrace: Západ, Box 322, Waterloo, Ont., Canada, N2J 4A4
Předplatné, příspěvky na tiskový fond, inzerci a změny adres zasílejte na adresu administrace.

Předplatné

1 rok:

Can: \$18.00

US: \$18.00

US: \$21.00

Kanada

USA

ostatní země (letecky)

nebo ekvivalent v cizí měně

2 roky:

Can: \$33.00

US: \$33.00

US: \$39.00

Československo vzhledem k devizovým a poštovním předpisům zdarma.

Cena jednotlivého čísla \$3.25.

Odběratelé v USA a v Kanadě mohou platit osobním šekem. V ostatních zemích bankovním příkazem nebo mezinárodní poštovní poukázkou (patrně nejvýhodnější pro evropské předplatitele).

Předplatné v Evropě lze poukázat na poštovní účet číslo 98601-202 u poštovního šekového úřadu 2000 Hamburg, BRD. Bankovní směrové číslo 200 100 20.

Předplatné lze rovněž poukázat přímo na bankovní konto Západu do Bank of Montreal, 239 Weber St. N., Waterloo, Ont., Canada, N2J 4H5 (TSA No. 5037-246).

Ročník 9.

Číslo 1.

Únor 1987

Obsah

Československo

Cudzinci vo vlastnom dome (Ján Mlynárik) 1

Život v kleci (Judy Musilová) 4

Bojím se svých přátel (Moravius) 8

Pestrost myšlenek pana prezidenta 10

Svět

O terorismu (Ota Ulč) 13

Poučení z Finska (Stanislav Reiniš) 18

Názor skutečných odborníků 19

Svědectví

Setkání s atamanem (Ota Filip) 21

Interview

S Emilem Radokem o světových výstavách a jeho tvorbě 24

Film

Kolours ex machina (Jan Uhde) 27

Fórum

Nechuravá Amerika Oty Ulče (Richard Drtina) 28

Netoliko o netoleranci (Václav Táborský) 29

Literatura

Sauveur de madame (Iva Kotrlá) 32

Skleník (Jiří Borský) 33

Audience u šéfa (Vladimír Kříž) 34

Americký konzumní realismus 35

Dopisy

36

Na obálce fotografie Tomáše Rosenfelda
"Gypsové dorostenky"

Do každého čísla vkládáme propagační kartu ZÁPADU. Prosíme, předejte ji dál svým známým, o nichž si myslíte, že by o ZÁPAD měli zájem.

ZÁPAD DO VŠECH SVĚTADÍLŮ!!!

Ján Mlynárik

“Cudzinci vo vlastnom dome” alebo problém vnútornej emigrácie

(K 10. výročiu vzniku Charty 77)

I.

Bolo to v januári 1977, v čase anti-chartistickej hystérie. Na pódium javiska Národného divadla v Prahe vystúpil šedovlasý muž. Predniesol prejav, ostro odsudzujúci “skupinku” občanov, ktorá sa opovážila požiadať vládu štátu, aby dodržiavala zákony a záväzky, ktoré slávnostne prijala. Tento muž, spisovateľ pre deti a mládež, použil vo svojom texte slovné spojenie “cudzinci vo vlastnom dome”. Vzťahovalo sa to na chartistov a aj na tých, čo neprijali štátnu ideológiu za svoju a odmietali kolaborantský režim. *Rudé právo* ich vyčíslilo na 50 tisíc. Boli to ľudia, ktorí odmietali zúčastniť sa volebnej frašky a nepišli k urnám.

Podľa spisovateľa sa chartisti vraj sami vyčlenili z národného kolektívu, izolovali sa od túžob a záujmov spoločnosti, od tzv. pracujúceho ľudu a v spolupráci s nepriateľskými silami vnášali rozkol a disharmóniu do inak usporiadanej spoločnosti. Podobných odsudkov vtedy odznelo viac, bolo dosť takých, čo sa predhňali v silných slovách, no aj v podlízavých pózach lichtením vládnej moci. Mňa však zaujali slová spisovateľa o tých cudzincoch.

Pri úvahe nad slovami odsúdenia, ktoré sa rovnajú výroku súdu, či pripomínajú v čomsi antickú ostrakizáciu, logicky vzniká otázka, kto má právo označiť časť národného kolektívu za cudzincov. Kto si môže osobovať právo vyháňať kohosi z vlastného domu, či izolovať ho v nejakom priečinku? Kto vlastne patrí do toho “domu” a kto nie?

Za cudzincov tu bola označená časť spoločnosti, ktorá žila vo vnútornej emigrácii. Sám pojem vnútorná emigrácia vznikol v totalitných fašistických a komunistických režimov. Je to pojem nový, pre niektorých neznámy, neurčitý. Je to však verbálne zobecnenie existujúcej praxe, ktorú naše krajiny poznajú už takmer polstoročia. Nedemokratické, totalitárne režimy, neuznávajúce ľudskú dôstojnosť, vrodene právo človeka, ani zákony, v záujme udrženia svojej moci vylučovali z národného spoločenstva ľudí, ktorí neuznali ich prax a morál-

ku. Tito ľudia buď sami utiekli do cudziny, alebo ich prinútili, aby odišli. Už štyri vlny masovej emigrácie svedčia o vyčinení týchto režimov: prvé dve vlny tvoria utečenci z rokov 1939 a 1948, tretia vlna prišla po auguste 1968 a štvrtá na sklonku sedemdesiatych a začiatku osemdesiatych rokov. No aj obdobia medzi týmito vlnami boli naplnené častými prípadmi emigrácie.

Na rozdiel od tejto vonkajšej emigrácie postupne sa v našej domovine vytváral aj fenomén vnútornej emigrácie. Ľudia, ktorí odmietali opustiť vlasť, no zároveň odmietali aj stotožniť sa s nemorálnym režimom, stali sa občanmi druhej či nižšej kategórie. Obkolesení existujúcou mocou a jej nástrojmi museli žiť v izolácii. Tento problém tu bol viac menej od sklonku tridsiatych rokov. Výrazne sa však prejavil po prepadnutí Československa roku 1968, keď okolo 600 000 kvalifikovaných ľudí, predvážne príslušníkov inteligencie, muselo opustiť zamestnanie a prijať prácu hlboko pod svojim vzdelanostným priemerom. Mnohým vnútili zamestnanie nádeňníkov v najnižšej kategórii, prácu nekvalifikovaných ľudí, a to zámerne, aby svoju diskvalifikáciu niesli ako trest za odvahu, ktorú prejavili protestom proti okupácii.

Bolo by mýlne sa domnievať, že šlo iba o reformných komunistov, či liberálne orientovaných socialistov. Pochopiteľne, tých bolo z množstva diskvalifikovaných najviac. Ale úder zasiahol aj veľké skupiny ľudí, ktoré sa angažovali za náboženskú obrodu, za občianske práva, za rehabilitáciu nespravodlivo odsúdených ľudí. S týmito skupinami sa totalitný režim násilne vyporiadaval už od svojho vzniku. Teraz, v rokoch 1968 až 1970 mal znovu príležitosť viesť ťažký úder proti nim, čo aj dôkladne využil. Do vnútornej emigrácie boli zahnaní komunisti aj nekomunisti, ateisti aj veriaci.

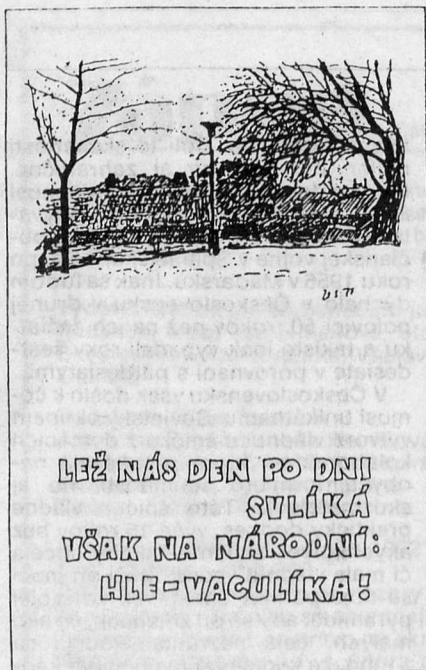
Krátko po okupácii Československa roku 1968 sa problém vnútornej emigrácie nepociťoval tak všeobecne, ako neskôr. Degradovaní a diskvalifikovaní ľudia dúfali, že nápor hlúposti a nízkości zakrátko pomíne, ved' história dávala dost' príkladov o tom, že žiadne vyčinenie netrvalo

bez obmedzenia. Boli to skúsenosti nielen domáce, no aj zahraničné. K národnému zmiereniu, akémusi *modu vivendi* medzi mocou a obyvateľstvom došlo predsa krátko po občianskej vojne v Španielsku, no aj po roku 1956 v Maďarsku. Inak sa ľuďom dýchalo v Československu v druhej polovici 50. rokov než na ich začiatku a takisto inak vypadali roky šesťdesiate v porovnaní s päťdesiatymi.

V Československu však došlo k čomusi unikátnemu. Sovietsky okupant vytvoril vládnucu špičku z domácich kolaborantov, ktorá preukázala neobyčajnú mieru servilnosti, no aj skostnateľosti. Táto špička vládne prakticky dodnes, vyše 15 rokov bez akýchkoľvek zmien — akoby chcela či mala vládnuť večne. Muži pri moci sa boja pohnúť čimkoľvek vo svojej pyramide, aby sa pri zmenách, čo ako malých, celá nezrútila. Poučili sa z toho, že keď sa začínajú hýbať kádre, môže dôjsť k otrasu celého režimu, jeho základov a princípov. Aj napriek tomu, že za poldruhadesaťročia vyrástli nové kádre, ktoré by radi prevzali moc a nie menej oddane slúžili okupantovi, mocenská konštelácia zostáva tak, ako sa ustanovila na začiatku 70. rokov. Okupantovi zrejme táto nehybnosť vyhovuje a aj napriek zmenám vo vlastnej krajine a existencii nových prúdov, neponáhľa sa rušiť mŕtvoľne ticho vlády husákovských normalizátorov.

Túto nehybnosť, v ktorej sa skôr vyskytli tendencie zosilňujúce tlak, než tendencie opačné, museli vyradení ľudia prežívať rok za rokom. Nádejali sa, že dôjde k zmenám, že vo vedení sa objavia nové osobnosti, ktoré v rámci možného predsa len otupia hroty debilnej pomsty a nenávisť, ktorú kolaborantská špička šírla v spoločnosti. Dúfali, že po niekoľkých rokoch, tak ako v minulosti, dôjde k odlivu všetkej tej nezmyselnej diskriminácie schopných ľudí, ktorá ťažko postihla všetky sféry ekonomického, spoločenského a kultúrneho života Československa. Mysleli, že malý štát si predsa nemôže dovoliť taký luxus, aby na desaťročia vyradil z tvorby národného dôchodku no aj zo zveľaďovania kultúry a civilizáčnych hodnôt státisíce schopných ľudí v ich najproduktívnejšom veku.

Tieto nádeje sa ukázali ako nereálne. Namiesto aby sa útlak uvoľňoval, či miernili sa jeho výstreľky, všeobecne sa z roka na rok rozširoval či prehľboval. Vládnuca špička postupne zdokonaľovala svoje nástroje znevoľnenia spoločnosti, vylepšovala, renovala potlačovací aparát štátu, na vedeckej báze rozpracovávala stimuly indoktrinácie. Gottwaldovská éra



LEŽ NÁS DEN PO DNI
 SLYKÁ
 VŠAK NA NÁRODNÍ:
 HLE-VACULÍKA!

KRESBA A HAIK: KAREL TRINKIEWITZ

aj napriek brutálnemu útlaku veriacich nepoznala nič takého, ako vedecké ateistické ústavy akadémie vied, katedry ateizmu na vysokých školách. Tieto inštaloval husákovský režim v 70. rokoch, aby sa útok proti veriacim rozšíril a obohatil o výdobytky sociológie, psychológie a iných vied.

Kolaborantskej moci nestačilo, že vnútila státisícim ľudí nekvalifikovanú prácu. Pribrala si k útlaku inštrumenty zákazov: postihnúť nesmeli vystupovať na verejnosti, nesmeli svoje názory šíriť v televízi, rozhlasoch, novinách, ich rukopisy nakladateľstvá vrátili. Pred vedeckými pracovníkmi sa zavreli oddelenia vedeckých knižníc, zakázali im prístup do archívov, k dokumentácii, takže aj keby si chceli udržiavať svoju profesionálnu úroveň súkromnou vedeckou prácou, po zamestnaní, nemali na to možnosť. Tím, čo predsa len vedecky pracovali a publikovali v samizdate, politická polícia im pod zámenkou "zákonnej" prehliadky bytu, garáže či chalupy zabavila vedeckú dokumentáciu, excerptá a knihy.

Aby zahnanie do exilu bolo čo najúplnejšie, prenasledovaní ľudia mali zmiznúť z vedomia spoločnosti. Ich mená sa nesmeli nikde objaviť. Preverení historik nesmeli uviesť v citácii dielo svojho vyradeného kolegu; ak predbežná cenzúra nevyškrtila meno, stalo sa tak dodatočne. A tak Československo sa preslávilo praxou anotácií, keď diela sú uvádzané bez autora. Je to iste unikát vo svetovej bibliografii. Citujú sa diela najväčších

nekrofilov 20. storočia Hitlera a Stalina, znormalizovaná bibliografia pozná a toleruje mená kadejakých zločincov, len meno čestného človeka, ktorý nesúhlasí s násilím, páchaným na jeho vlasti, nesmie sa nikde objaviť. Táto prax škrtania mien a neuvádzania diel vyradených vedcov viedla logicky k tomu, že oficiálni vedci, preverení normalizátormi, začali diela a neuvěřiteľné rukopisy, knihy, ktorých tlač bola rozhádzaná v sadzbe, postupne vykrádať. Nemorálny útlak tak splodil prax krádeže, vo vede málokde videnu — s touto bilanciou sa isto žiadny režim nebude môcť pred dejinami chváliť. Mnoho ľudí, ktorí by za normálnych podmienok ani nepomysleli, žeby použili metódu vykrádania cudzích textov, boli existujúcou mocou prilákaní, či donútení siahnuť k takejto nemorálnej praxi.

Charakteristickou črtou činnosti politickej polície v druhej polovici 70. rokov sa stalo zastrešovanie obyvateľstva, ktoré neprerušilo styky s chartistami či inak vyradenými ľuďmi. Polícia zdokumentovala všetky styky sledovaného; zrekonštruovala ich z odpočúvania telefónov, kontrolou korešpondencie, nainštalovanými odpočúvacími zariadeniami v bytoch, systematickou kontrolou a sledovaním. Priatelia a známi, ktorí sa so sledovanými stýkali, stali sa predmetom výsluchu. Pri výsluchu na Štátnej bezpečnosti sa dozvedali, s akým "nebezpečným individuumom" sa stýkajú a povedalo sa im, ak okamžite styky neprerušia, nech rátajú s postihom, stratou zamestnania, znemožnením štúdiá detí, zásahom proti príbuzným či rodinným príslušníkom. Viem, o čom hovorím. Keď som sa mal zúčastniť 35. výročia maturity, politická polícia pohrozila mojim konškolákom vyššie uvedenými opatreniami. Inak seriózní, kvalifikovaní ľudia, nemali pre mňa miesto. Na našom Slovensku, kde predsa len priateľské a familiárne vzťahy kadečo prežili, zjav iste smutný, ale nie jediný.

Takto husákovský režim, ktorý na začiatku roku 1980 vymenil podstatnú časť staršieho juridického a policajného aparátu za nový, vybudoval ohradu okolo ľudí, ktorých doslova zahnal do vnútornej emigrácie. Vnútorňá emigrácia státisícov čestných ľudí v Československu je dielom nemorálneho násilníckeho režimu kolaborantov. Bolo by mýlne si myslieť, že vnútorňá emigrácia je otázka voľby človeka, ktorý odmieta prijať režim. Iste, jestvujú aj takí ľudia. Ich vysoko morálne individuálne presvedčenie, vychádzajúce zväčša z kresťanskej kultúry a etického rozhodnutia, robí z nich výnimku, ktorá skôr potvrdzuje pravidlo. Odmietajú nemorálny režim zo zásady. Prevážna väčšina postihnutých však nesie bremeno vnútornej emigrácie ťažko. Chcela by pracovať vo svojej kvalifikácii, aby tak uspokojila

ambície svojej vlastnej profesie, aby obnovila svoju spoločenskú prestíž a dosiahla aj hmotné zlepšenie svojej situácie.

Vnútorňá emigrácia v Československu sa stala spoločenským i historickým faktom. Je najsmutnejšou vitzkou súčasného Československa. Je dokladom vyčinenia cudzej moci v stredo európskej krajine, ktorá sa historicky vyvíjala v kontaktoch so západnou kresťanskou kultúrou. Je dôkazom sovietskej krajiny, preberania praxe cárskeho a sovietskeho Ruska o vnútornej vyhnanstve.

Zároveň vnútorňá emigrácia svojim etickým dosahom predstavuje nádej krajiny.

II.

Keď sme sa zamýšľali nad postavením tých ľudí v spoločnosti, ktorí sa nestotožnili s vládnucim režimom, predovšetkým signatárov Charty 77, ktorých istý spisovateľ, národný umelec, označil za "cudzincov vo vlastnom dome", došli sme k záveru, že aj napriek útlaku a sociálnej degradácii predstavujú nádej a budúcnosť spoločnosti. V čom je táto nádej?

Každý totalitný vládnuci režim sa rád stotožňuje so spoločnosťou, ktorú utláča. Vydáva sa za jej reprezentanta, on a spoločnosť majú byť v jednote. Tak aj dnešný husákovský režim sa považuje za predstaviteľa národa, ba za sám národ. Každý, kto je proti nemu, alebo ho plne neakceptuje, "vylučuje" sa sám z tohto národa, je teda "cudzincom" v ňom. Podľa ideológov režimu sú vlastne doma iba tí, čo vládnucu moc prijímajú, podporujú a všestranne akceptujú. Oni teda sedia za vrch stolom, oni reprezentujú národ, oni sú vlastne doma v plnom slova zmysle. Vláda, ktorá má moc, ľudovo povedané má aj pravdu.

Podľa zjednodušenej optiky normalizátorov by sa navonok aj zdalo, že veci stoja tak, ako ich reprezentuje moc. Je to pohľad zo súčasnosti, z momentálnej pozície dneška. Je však všeobecne známe, že vlády prichádzali aj odchádzali, no národ zostával a pretrval. Časovosť jestvovania si diktátori neradi pripúšťajú, myslia si, že budú vládnuť večne. No logika života a dejín je neúprosná. Nadíe ich čas a stratia sa v histórii, podliehajú ako napokon všetko jej hodnoteniu, súdu.

Vidiac veci z nadčasového, historického hľadiska záležitosť moci, ktorá sa cíti doma a považuje sa za reprezentanta národa vypadá už celkom inak. A tu nejde iba o moc, vládu, režim, ale aj o triedy či skupiny obyvateľstva, o každého jednotlivca. Z odstupe času sa jasne ukáže, čím moc, alebo trieda či jednotlivec prispeli do spoločnej duchovnej, civil-

začnej pokladnice národa, alebo o čo národ ochudobnili, v čom jeho hodnoty poškodili, umenšili. Ukáže sa, kto viacej a hlbšie súvisí s národom, jeho duchovnou podstatou a etikou a kto na jeho existencii vlastne iba parazituje, dokonca z poverenia a za podpory cudzej mocnosti.

Lebo to je aj prípad husákovských normalizátorov. Nastolili a udržujú svoju moc nad českým a slovenským národom za pomoci bodákov sovietskeho okupanta. Slúžia teda nie národu, ale okupantovi. Stotožnili sa so záujmami cudzej mocnosti a reprezentujú, či vykonávajú jej vôľu. Tito normalizátori teda nereprezentujú národ, ale iba svoju úzku skupinu mocenských uzurpátorov, policajnej a štátnej byrokracie, ktorá z okupačnej moci má všetranný prospech. Kolaborantskí normalizátori a národ nie sú jedno, netvorí jednotu, sú to dva rozdielne fenomény, dve odlišné hodnoty, ktoré sa nestotožňujú a nemožno ich ani stotožniť. Záujmy mocenskej špičky a záujmy, potreby národa sa ostro rozchádzajú.

Súčasná moc sa v záujme udržania svojej nadvlády snaží rusifikovať, soviétizovať českú a slovenskú spoločnosť. Zavádza do nej mravy, ktoré sa historicky vytvárali v asiatsko-orientálnom historickom vývoji Ruskej ríše. Je to v protiklade s vývojom našich národov, ktoré sa historicky a mentálne utvárali v súvislosti so západnou kultúrou, v súvislosti s kultúrou kresťanskou. Preto najväčšou prekážkou v súčasnej soviétizácii je existencia a povedomie kresťanskej kultúry; táto kultúra je zároveň aj obranou národa a jeho nádejou, že pretrvá.

Kto teda patrí domov a kto je cudzincom vo vlastnom dome? Ak si uvedomíme, že nežijeme len súčasnosťou, ale aj dejinami, všetkým, čo bolo pred nami, duchovným odkazom, morálnym krédom rodov, celej reťaze generácií, potom v tom "dome" majú miesto predovšetkým tí, čo sa stotožnili s národom. Tí, ktorí svojimi činmi, svojim celoživotným dielom zvýraznili, zveládili jeho najlepšie stránky. Sú to tí, ktorí žili v zhode s vlastným svedomím, identickí, morálne pevní, neslúžiaci cudzím záujmom. V tejto duchovnej atmosfére sa snaží žiť Charta 77.

Komunisti sa radi vyhlasujú za dedičov najlepších tradícií národa. Desiatročia ich vlády ukázali, že s týmito tradíciami majú veru málo čo spoločné. Skôr podali dostatok dôkazov o tom, že s týmito tradíciami sa prišlo rozišľi, lebo nevládli v ich zmysle, ale naopak, proti nim. Naše národy, ktoré po stáročia museli znášať cudziu nadvládu germanizmu a hungarizmu, si vypestovali výsostný pocit národnej slobody a nezávislosti. Komunisti zavliekli tieto národy pod nadvládu cudzej veľmoci, podieľali sa na tom, že stratili slobodu, po ktorej najviac

túžili. Naše národy prijali kresťanstvo a po tisícročie žili v jeho etike. Komunisti, ktorí vyznávajú ateizmus, svojou materialistickou indoktrináciou sa priamo postavili proti tradícii kresťanskej kultúry so snahou zničiť ju. Naše národy podľa etiky kresťanstva uznávali vrodenu dostoynosť každej osobnosti, uznávali ľudskú bytosť ako takú, suverénnu, nezameniteľnú, svojskú. Komunisti prijali zásady kolektivismu aj v chápaní jednotlivca: masu povýšili nad osobnosť, podľa orientálno-aziatskej mentality jednotlivec neznamena nič, zatiaľ čo trieda, masa, štát, krajina sa stali pre nich určujúcimi hodnotami, ktorým ľudská bytosť musí slúžiť.

Ak sa teda z historickej perspektívy dívame na pôsobenie komunistov v našom národe, vidíme, že v ničom zásadnom sa s národom nestotožnili, neprevzali jeho tradície slobody, nezávislosti, humanity, že teda v záujme cudzej ideológie a moci parazitujú na jeho tele. Sú teda cudzincami v národnom historickom vývoji práve oni, ktorí v súčasnosti vylučujú z národa jeho duchovnú elitu, tých, ktorí ho pred dejinami i súčasnosťou skutočne reprezentujú. Komunisti sa nemôžu hlásiť k najlepším tradíciám národa, lebo nepochopili ich hlboký zmysel a dosah a svojou praxou sa ich snažia nivelizovať, zničiť.

Tak ako kedysi aj dnes morálne cestliví, historicky aj eticky uvedomelí jednotlivci sa musia rozchádzať s nemorálnou mocou, musia byť v rozpore s jej duchovným násilím, nemôžu sa s ňou stotožniť. Keby sa totiž s ňou stotožnili, prijali by jej normy a presali by byť sami sebou. Tito jednotlivci boli vždy v menšine a museli znášať neradosťný osud. Tí, ktorí slúžili cudzej nadvláde, alebo v honbe za hmotnými statkami nebrali na zreteľ vyššie etické a národné záujmy, neraz priložili svoj diel k ostrakizácii tých pár čestných ľudí. Stávalo sa, že iba pár jednotlivcov zachraňovalo pred dejinami česť národa. Pripomeňme si trpký osud Karla Havlíčka Borovského, či vystúpenie rady politických osobností proti T. G. Masarykovi v čase jeho zahraničnej akcie. Na sklonku prvej svetovej vojny uhorskí župani robili zvláštny súpis rodín uvedomelých Slovákov; napočítali ich 526; to značí že z 20 tisíc Slovákov bolo iba 5 uvedomelých Slovákov. Bolí časy, keď tento pomer bol ešte nižší.

Podstatu problému, kto vlastne pred dejinami i súčasným svetom reprezentuje národ, najlepšie uvidíme pri porovnaní osobnosti jedného z prvých signatárov Charty 77 Dominika Tatarku s inými spisovateľmi. Dominik Tatarka po celý život bojoval s cenzúrou za slobodu spisovateľovho prejavu. Bol to zápas o vlastnú autenticitu a priestor vnútornej i vonkajšej slobody. Básnik Milan Lajčiak verejne na spisovateľskom zjazde vyhlásil, že on veru cenzúru ako priateľ-

ku potrebuje k vlastnej tvorbe. Kto teda v zmysle ideálov boja za slobodu reprezentuje slovenský národ — Tatarka či Lajčiak? Reprezentuje ho trebárs spisovateľ Vladimír Mináč, ktorého sovietsky veľvyslanec Červenko svojho času vychválil ako najlepšieho spisovateľa? Hoci je Dominik Tatarka osihotený, trie biedu vo vnútornej emigrácii, často vypočúvaný politickou políciou, na jeho strane je dejinná pravda a nie na strane titulmi, úradmi a majetkom obdarovaných jeho kolegov, slúžiacich okupačnej moci. Tatarka žije v zhode so svojim svedomím, no aj v zhode s najlepšími tradíciami slovenského národa. Svoj ideál slobody nepredal za žold cudzej mocnosti, ale za cenu sebaobeti a veľkých strát si ho uchoval a nesie ho ako svetlo nádeje. Jeho postoj sa zachová v pamäti národa, lebo je v harmonickej zhode s hodnotami národa. Hoci ho z národa vylučuje kde kto, práve on väzí v jeho koreňoch, on je tak povediac "sol' zeme". On a jemu podobní, takisto aj prenasledovaní kresťania, zachováajúci vieru a etiku predkov, patria k národu a zosobňujú jeho najlepšie stránky.

Sú obdobia v dejinách národa, keď je tento zrazený na kolena, a keď iba pár jednotlivcov nesie svetielko nádeje a istoty, reprezentuje ho pred dejinami. Takého epochy bývajú pre národ trpké a zlé. Nebyť však tých pár odvážnych, jeho situácia by sa stávala beznádejnou. Býva však v životadarnosti, v géniu národa uložená sila, ktorá umožňuje, aby sa takito jednotlivci našli a postavili sa v záujme obhájenia hodnôt proti prúdu. Ak takýchto ľudí dnes ktosi označuje za "cudzincov vo vlastnom dome", ak ich moc zahnať do vnútornej emigrácie, spoločenskej i sociálnej degradácie, to neznamena, že sú to ľudia na okraji spoločnosti a národa. Naopak, sú v jeho strede, okolo nich, ako okolo výkričníku svedomia a národnej cti oscilujú tie sily, ktoré národ zachraňujú pred dejinami a z nich vzejde úroda pre budúcnosť. A to je aj morálny odkaz Charty 77.

Náš národ si vytvoril vo svojej tisícročnej existencii duchovný dom, v ktorom je sústredené bohatstvo generácií. Toto bohatstvo nerozmnožujú tí, čo slúžia mamonu, moci, osobnému prospechu a cudziemu utlačateľovi. Do tohto domu patrí duchovná hrivna tých, čo v zhode s ideálmi národa priniesli za ne obete aj za cenu ťažkého pozemského života. Tým vniesli vklad aj do duchovného domu celého človečenstva, obohatili ľudstvo a pomáhajú mu prežiť. Čo ako silno bude režimová propaganda normalizátorov biť na bubon a vyhadzovať z národa jeho najlepších príslušníkov, na základnej veci sa nič nezmení: dnešní mocipáni zapadnú prachom zabudnutia práve tak, ako ich predchodcovia, ktorí

Judy Musilová

Život v kleci

Jsem na svobodě. K tomu, abych mohla začít psát, se musím vrátit do tmavé, černé klece. Je to zvláštní klec. Je v ní zima a nepořádek. Lidé, kteří v ní žijí, se zapomněli usmívat. Sdělovací prostředky se neustále snaží navodit pocit pohody a bezpečí. Zima je podle nich den ze dne teplejší, nepořádek jsme zavinili my, lidé, kteří v kleci žijeme. Tma je dědictvím minulosti, se kterým už celá desetiletí vedeme marný boj. Je to štěstí, že můžeme žít v kleci. Klec nás ochrání před ostatním světem. Kolem klece se pohybují šelmy lačné naší krve. Nezaměstnaní nemají chleba pro své děti, zástupy narkomanů umírají pod mosty. My musíme být šťastní. Pevné pruty nedovolí okolnímu světu, aby nám ublížil. Pevné pruty klece nám nedovolí odejít. Jednoho dne se mi podaří nalézt s dětmi větší škvíru mezi dvěma pruty. Jsme oslněni světlem, nesměle se vypotáčíme ven. Pak se zhluboka nadechneme, rozhlédneme a šťastně se rozesmějeme. Kolem nás svítí slunce, usmívají se lidé.

Přemýšlím, proč je třeba vrátit se do klece, alespoň v myšlenkách. Zůstali tam naši přátelé, naši příbuzní, zůstala tam dobrá polovina mého života. Ve čtyřiceti letech může člověk začít znovu, ale tentokrát musí vědět proč. Než se pokusím žít podle svých představ, je třeba vydat svědectví o tom, co bylo.

Sklizeň plevelu

Je páteční odpoledne. Spolu s dlouhou kolonou aut přejíždíme Čechy ze severu na jih. Bolí mě oči, mám pocit, že mi přes ně zlá víla přetáhla šedý závoj. Auta kolem nás zběsile pádí. Lidé v nich mají sevřené, zlé obličejy. Ujíždí na své chalupy, pokusí se aspoň na dva dny uniknout do svého světa. Zavřou dveře na petlici, pokusí se zapomenout. Marně. Návrat v neděli večer nutný. Šedé nebe leží nehybně nad krajinou. Omlácené, špinavé domky kolem silnic. Do uší se vkrádá tichá melodie. Čechy krásné, Čechy mé. Blíží se podzim. Plevel v příkopcích narostl po pás. Kam jste se poděly, modré chrpy a rudé vlčí máky mého dětství? Úroda dorostla, budeme sklízet. Naše setba stojí kolem cest. Lopuch, lebeda.

všeobecné ideály slobody a humanity vyměnili za osobné korýtka moci a majetku. V pamäti národa však zostanú tí, čo sa nepokorili, nekapitulovali a nezapredali sa. Tým patrí aj budúcnosť. Tí sú nádejou ľudstva.

Zázrak o vánocích

Čtyřicet let po válce a první vánoce bez buráků — říká známý, na něhož se nedostal ani balíček buráků prodávaných letos výhradně pod pultem. Jsou vánoce-nevánoce. Ani příroda se nesnaží navodit iluzi bílé pohádky, všude plno bláta, po sněhu ani památky.

Na první svátek vánoční jdeme do divadla na Rybovu mši. Město je ponořeno do tmy. Jediné jasné světlo, které svítí, je rudá pěticipá hvězda nad radnicí. Klopýtám na podpatcích tmavou ulicí, po týdně a měsíce rozkopané dlažbě. Druhý svátek vánoční se vydáme na procházku do lesa. Příroda je nevlídná, ale je v ní lépe, než mezi lidmi. Procházíme zmoklým lesem. Najednou se proti nám vynoří obrovská halda něčeho, co má jasně oranžovou barvu. Ta barva svítí, bije do očí, odráží se od hnědé barvy spadaného, tlejícího listí. Vybaví se mi vzpomínka na pomerančové háje na Krétě. To přece není možné! Přicházíme blíž. Jsou to pomeranče, obrovská hromada. Zblízka, rozkutálené do bláta už nevypadají tak vábně. Děti nechápu. Pomeranče jsou u nás doma pochoutka, se kterou nikdo neplýtvá. Vybízím je, aby otočily hlavu stranou a rychle odcházíme.

O měsíc později, při rozsáhlé chřipkové epidemii, která zachvátí město, zejí regály prodejce s ovocem prázdnotou. Pokud auto přece jenom přiveze několik bedniček vytoužených plodů, vytvoří se okamžitě před prodejnou dlouhý had čekajících.

Návštěva

Maminko, k někomu přijeli západní Němci. Vyhlížíme z okna. Normální, spokojená rodinka. Jedna hlava, dvě oči, dvě ruce, dvě nohy. Ničím se ne-

liší od nás, dlouholetých obyvatel paneláku. Jen jejich auto se ostře odráží od houfu trabantů a škodovek. Ke komu asi přijeli? Ať je to, kdo chce, mají smůlu, není doma. Rodinka se za chvíli zklamaně vrací. Jen hlava rodiny se opozdila. Stojí u zadního vchodu a pokradmu močí. Jsem pobouřená, uražená. Pak najednou odložím brýle mámení, které si nasazuji každé ráno, abych přežila, a vidím. Nevlídný panelák, věčně ověšený šňůrami prádla. Vypelichaný trávník s odpadky rozházenými kolem popelnic. Zarostlé záhony, plné cigaretových špačků. Kupu loňských opadajících vánočních stromečků. Současně si uvědomím naprostý nedostatek veřejných záchodků v této zemi. Vedle mě tiše říká můj syn: "Viš, maminko, kdybych já přijel k rozbitému venkovskému stavení a moc se mi chtělo, tak bych taky . . ."

Civilní obrana

Mámo, sbal mi batoh, zítra ho musíme mít do školy. To je otrava, v sobotu do školy. Nic si z toho nedělej, mám také branné cvičení. Maminko, půjč mi tvůj šátek, ten červený, puntíčkovaný, co se mi tak líbí? A nezapomeň mi dát do batohu igelitové pytlíky na ručičky. A co budete vlastně dělat? Maminko, my budeme tam, kde to bouchne!

Odpolnedne hážu do pračky zmačkaný puntíčkovaný šátek. Musím ho vyprat, hrdě hlásila, že s ním prošla zamořeným územím. Večer hladím rozčuchanou spící hlavu v postýlce. Ta hlava netuší, že máma je v okresním štábu civilní obrany a přesně ví, jak by to vypadalo, kdyby to opravdu bouchlo.



Stala jsem se druhoatestovaným lékařem. Několik měsíců dřiny, pak zkouška na Onkologickém ústavu v Praze. Čeká mě zasloužená a jediná odměna. Jsem předvolána na štáb civilní obrany. Paní doktorko, vzhledem ke kvalifikaci, které jste dosáhla, jste na přání ředitele OÚNZu navržena do funkce velitele radiačního družstva. Jste jediná v okrese, kdo má pro tuto funkci vhodnou kvalifikaci. Marne se bráním, blekotám cosi o tom, že si nepřeji, aby byla válka a nehodlám se na ni chystat. Nakonec musím přijmout.

Můj souhlas mi dává možnost poznat nesmyslný systém, který by nás měl ochránit v případě války. Počítám megatuny atomových bomb, maluji barevnými pastelkami do mapy města, ve kterém žiji, rozsah postižených zón. Napadá mě vtíravá myšlenka. Co když nepřítel zahájí válku právě v okamžiku, kdy nebudou k dostání pastelky? V socialismu je běžné, že stále něco chybí! Počítám přeživší a raněné, o ty zbývající se už zdravotní štáb starat nebude. Chystám se na válku a vím, že jediný vyhovující protiradiační a protitlakový kryt, který vlastní moje stotisícové město, pojme dvacet lidí.

Hodný člověk

Na naše oddělení jezdí dva výtahy. Nákladní, na převoz stravy a těch pacientů, kteří už nemohou opustit oddělení po svých a malý, osobní, pro nás — zaměstnance. Pacienti bez doprovodu zdravotního personálu nemají na výtah nárok, jezdí na černo nebo stoupají do pater po schodech.

Malý výtah je zdrojem zábavy pro celé oddělení. Občas zůstane viset v mezipatře a postižený pasažér dlouho zuřivě zvoní, než ho přijde někdo z údržby vysvobodit. Zábava je tím větší, čím výše postavená osoba uvizne. První místo zaujímá pan primář spráteného rentgenového oddělení. Správa špitálu se jednoho dne rozhodne naše pracovní podmínky vylepšit. Přijdou muži v montérkách, zatímco my běháme po schodech, několik dnů pilně pracují. Celý výtah vypostrují rudou koženkou. Prostoru na dýchání ubyde, výtah zůstává dál stát v mezipatře, ale je to paráda! Prohlašuji neomalené, že ve výtahu to teď vypadá jako v bordelu. Hned druhý den se na rudé koženice objevuje nápis: *Tesárek je vůl*. Náš zřízenec ho musí pečlivě smýt, ale další dny se objevuje znovu nemilosrdná charakteristika ředitele nemocnice, tentokrát v důvěrnějším provedení: *Eugen je vůl*. Někdo má zřejmě nesmírnou potřebu sdělit ostatním to, co všichni dávno víme. Je zahájena vleklá válka mezi primitivním literárním autorem a našim zřízencem Otou. Když si Otík pořídí černou barvu ve spreji, kterou ničí hanlivé

nápisy rychle a spolehlivě, sáhne autor ke kapesnímu noži a začne svou pravdu rýt do koženky. Pod červenou barvou se objevuje náplň čalounění, bordel začíná mít ten správný ráz. Znovu přijdou muži v montérkách a usilovně pracují. Tentokrát někdo vybral koženku méně nápadné, hnědé barvy. Literární talent neumlčíš. Jednoho dne přichází objekt oslavných nápisů k nám na oddělení. Otík se k němu nenápadně přitlačí a říká: "Pane řediteli, vy jste tak hodný člověk. Já nevím, proč o vás ty lidi ve výtahu tak ošklivé píšou."

Emigrant není člověk

Jmenovala se Marcela; všichni jsme ji znali jako Marcelu, příjmení není důležité. Onkologické oddělení hýčká pacienty, kteří přežili. I pro paní primárku je Marcela.

Poprvé se u nás objevila před deseti lety. Krátce před porodem zjištěné rozsáhlé postižení nitrohručních uzlin. Místo porodnického stolu ji čekal rozhrkaný stůl pod rentgenovým přístrojem na našem oddělení. Byla to senzace špitálu, většina lidí nevěřila, že přežije. Přežila a porodila zdravé dítě. Nemoc se dala na ústup!

Za několik let po porodu nemoc zaútočila znovu. S naší pomocí a díky své nezodlné povaze opět přežila. Na holou hlavu nasadila paruku, vypouštěla sukně podle toho, jak vlivem léčby vypouštěla či ztrácela kila. Asi za rok je zase fit a dochází na oddělení jen na kontroly. Vždycky dobře naladěná, s životem si moc problémů nedělá, alespoň na povrch to tak vypadá. Opatří nám všem nedostatkové obroučky k brýlím. I paní primárka má nové obroučky.

Loni na podzim přišla do ordinace místo Marcely ubrečená maminka. Marcela o dovolené emigrovala do západního Německa. Máma ždíma v jedné ruce kapesník, v druhé navštívenku německého praktika. Uklidňuji ji, slibuji do týdne sepsat potřebnou lékařskou zprávu. Sama nejsem moc klidná, při listování tlustým chorobopisem mi běhá mráz po zádech. S takovou chorobou se vydat do světa, co tě to napadlo, holka bláznivá! Počítám dávky záření a cytostatik. Ten, kdo bude Marcelu v budoucnosti léčit, musí znát všechny údaje, aby mohl pomoci. Dva dny předtím, než mám zprávu předat, mě překvapí chřipka. V duchu mám před sebou ubrečenou mámu a tak se ještě s teplotou stavím na oddělení. Zprávu dám sestře, která slíbí, že ji předá do správných rukou.

Nikdy se už přesně nedozvím, zda zapracovala náhoda nebo zlý úmysl. Zpráva putuje do rukou paní primárky. Té soudružky primárky, která jen o dva roky dříve než já složila lékařskou přísahu. Podle svých vědomostí a možností budu pomáhat každému, kdo bude moji pomoc potřebovat.

Kdo z nás si může osvojovat právo rozhodnout, komu pomoci a komu pomoc odmítnout? Soudružka primárka ví, byla na mnoha školeních náležitě poučena. Emigrant není člověk. Zpráva pro německého lékaře putuje do koše, máma odchází s prázdnými rukama. A já mám další černý puntík.

Kulturní zážitek (Irina)

Špinavá, zaplivaná tramvaj mě dnes podruhé unáší k městu. Při vystupování se ve dveřích srazím s Irinou. Obě jdeme na schůzi Purkyňovy společnosti, obě jdeme pozdě. Nalíčená, elegantní, všechny hadříky, které má na sobě, si píchá doma sama. Manželka kolegy z oddělení, přesvědčeného mladého komunisty. Nadějná lékařka s tím správným rodinným zázemím, které mě naštěstí vždycky chybělo.

Funíme rychle do kopce, aby zpoždění nebylo tak velké. Je hrozně upovídána, na mé odpovědi nečeká a tak pomalu vypínám svoji pozornost a přemýšlím si, rovnám v hlavě starosti. Co bude třeba zítra nakoupit, co jsem dnes nesehnala, kolikrát ještě budu muset jít do města, abych dcerce sehnala boty na zimu ve správné velikosti a únosné ceně. Najednou zbystrím pozornost. Vysvětluje příčinu svého zpoždění. Přijeli známi, neohlášená návštěva, a musela se jim přece věnovat, když přivezli takovou pozoruhodnost. Cože to přivezli? Přece katalog Neckermanna a dokonce na letošní rok! Irino, co blbneš, proč to prohlížíš, vždyť je to jen k naštvání! Elegantní žena nejlepší let s vysokoškolským vzděláním se na mě nevěřičně podívá a vyčítavě říká: "Ty jsi tam byla, tys to všechno viděla na vlastní oči. Ani nevíš, jak ti závidím. Já se večer usadím do křesla, rozsvítím si lampičku a všechno si to prohlížím. Je to pro mě stejný kulturní zážitek jako pro tebe třeba čtení *Anny Kareniny*."

Zasloužená odměna (Magda)

Octly jsme se na stejném oddělení, ve stejném pracovním zařazení. Obcházíme postele s pacienty, dlouhé hodiny bušíme do stroje dvěma či třemi prsty jejich propouštěcí a úmrtní zprávy. Společně obýváme jednu malou místničku, ve které vyšetřujeme pacienty, přijímáme návštěvy jejich příbuzných, svačime a ve vzácných chvílích vedeme řeči.

Ona půl roku po promoci, já se starám o onkologické pacienty už devátý rok. V době, kdy jsem sestavovala své první ozařovací plány, končila devítiletku. Vážná, fantasticky usedlá. Když s ní mluvím, mám někdy chuť udělat mezi řečí kotrmelec, abych rozbila tu vážnou nudu a vyloudila úsměv na odměřeně tváři. Občas vznikne nedorozumění, pacient vy-

světluje na ambulanci, že ho léčila ta mladá paní doktorka, všichni myslí na Magdu, nakonec se zjistí, že ležel u mě.

Nadprůměrně inteligentní, červený diplom, vždy samé výborné, státní zkouška z angličtiny, v poslední době se připravuje na státní zkoušku z ruštiny. Nechápu, jak při své inteligenci může být členkou strany, po dvou měsících vzájemného otukávání to nevydržím a přímo se zeptám. Vypráví mi historku, která jí připadá k smíchu, mě je z ní do pláče. Za studií, při zkoušce z histologie, nadiktovala jednu propadající studentce všechny odpovědi. Dobrá víla se jí náležitě odměnila. Sama členka strany, navrhla svou zachránkyni za kandidátku. Pak už zafungovala jen starostlivá maminka, právnička, která nezkušené dcerce poradila, že podobnou čest není užitečné odmítnout . . .

Jak jsme málem vyhráli

Přihlásila jsem vás do soutěže ke čtyřicátému výročí osvobození. Bum, báb. Paní primářka je velice ctižadostivá, co se týče angažovanosti svých podřízených; nemá cenu odporovat. K velkému překvapení zjistuji, že mě vybrala jako velitele družstva. Nevím, proč právě v tomhle případě ctí můj věk, ale pohotově se chápu výhody, kterou mi poskytuje mé vedoucí postavení. Američany nedokážu zapřít a tak dějiny osvobození dostane Libor. Dějiny revolučního odborářského hnutí věnuji Magdě, je právě na začátku své odborářské kariéry, ať se holka snaží. Sama si nechávám dějiny socialistického zdravotnictví, musela jsem je papouškovat nedávno při atestaci. Nespolehlivou Blanku jmenuji náhradníkem.

Nezklame mě, nechá klidně umřít bratrance, kterého nikdy neměla, a v den soutěže si vezme volno na jeho pohřeb.

Jak je vidět, změníme profesi, stanou se z nás historikové. Zběžná porada. Pohled do kalendáře říká, že krajské kolo navazuje bezprostředně na Onkologické dny v Brně. Služební cesty autem jsou už dávno v našem špitále zakázané a my se nehodláme trmáčet vlakem jeden den do Brna, druhý den do Ústí. Takže vyhláší jediný úkol: Za žádnou cenu nesmíme vyhrát okresní kolo! Papíry s pečlivě vypracovanými odpovědmi, které zanedlouho všichni dostaneme, ignorujeme.

Konečně se přiblížil kýžený den. Ráno je zahájení, soutěžících družstev je tolik, že se na nás dostane řada až po obědě. Přicházíme do soutěžní místnosti. Chováme se nemožně. Nasycení obědem obíráme šunku z obložených chlebiček, upijíme kávu. K neolibosti poroty si po vytažení otázek nepíšeme žádnou přípravu. Bavíme se pozorováním okolí. K našemu překvapení je tu několik družstev, která mají velkou ctižadost vyhrát. Hra zůstává otevřená. Nikdo ještě nedosáhl nejvyššího počtu sto osmdesáti bodů.

Usazujeme se před porotou. Začíná Libor. Několika rozvitými větami oznamuje porotě radostnou zprávu, že nás osvobodil Sovětský svaz. Porota boduje. Žasnu, nevěřím. Tříkrát dvacet bodů. Nastupuje náš malý kompjútr Magda. Její kultivovaný projev nemohl skončit jinak. Tříkrát dvacet bodů. A je řada na mě. Okamžik zaváhání. Mám mlčet a všechno zachránit? Pohlédnu na dychtivou tvář ředitele nemocnice, který se tyčí v čele poroty a spustím. Tříkrát dvacet

bodů. Absolutní vítězství. Každý dostaneme jeden hrnek z cibuláku a zmateně se vracíme na oddělení. Radost drahé šéfově nezná mezí. Druhý den se šíří po špitále pověst, že jsme podplatili porotu.

Ušili jsme na sebe pěknou budou. Na krajské kolo musíme. Budeme reprezentovat špitál! Samozřejmě, že je k dispozici auto a tři osoby jako doprovod.

Opět káva a chlebičky, aby se ti, co zrovna nesoutěží, příliš nenučili. Všechno ostatní je úplně jiné. Obrovský sál plný lidí. Soutěžíme na jevišti, mluvíme do mikrofonu. Proti nám vážená porota. Poslechem předchozích soutěžících zjistím, že se hodnotí spíše umělecký dojem, než věcný obsah odpovědi.

Je řada na nás. Magda získá opět plný počet bodů. Libor trochu škobrtá v řeči (nedivím se mu, vytáhl si následky roku šedesát osm) a ztrácí dva body. Já ztratím jeden bod u korpulentní nerudné soudružky. Družstvo mě utěšuje, musela bych prý mít aspoň o dvacet kil víc a miň se usmívat, abych u této osoby uspěla.

Situace začíná být správně napínavá. První místo získalo samozřejmě Ústí. My budeme bojovat ještě s jedním venkovským družstvem o druhé či třetí místo. Doplňující otázka — úloha rozhodčích komisí v ROH. Nasazují kompjútr Magdičku. Porota žasne, porota se diví. Soudruzi v prvních řadách tají dech. Porota znovu boduje, je rozhodnuto. V obrovském sále je ticho, pak vypukne bouřlivý potlesk.

Rozdávání cen. Skleněná lisovaná mísa pro každého z nás za druhé místo. Předsedkyně Krajského výboru ROH nám dojatě potřásá rukou a mně se omlouvá. Ví, že porota nebyla spravedlivá. Zasloužili jsme si první místo, ale nemáme ztrácat naději. Určitě budeme slavit všichni ještě padesáté, šedesáté, osmdesáté výročí . . .

Jak jsem dvakrát nebyla v obraze aneb Dvakrát Černobyl

Velký Černobyl

Píše se jaro roku 1986. Jsou překrásné, slunečné dny, sluníčko vytáhlo zelenou trávu, stromy se obalily listím, i v Čechách to touhle dobou vypadá velice utěšeně. V poslední době mám velké starosti a často se mi stává, že vůbec nevím, o čem jde řeč. Zkrátka, nejsem v obraze, jak se říká. Neinformovanější člen naší rodiny je syn. Při buzení pravidelně tahám z jeho postele tranzistorové rádio. Po otočení knoflíku se ozve správná znělka, nemusím přeladit.

Mámo, na Hlasu jsem včera slyšel, že v Rusku bouchla elektrárna. Cože bouchlo? Přece atomový reaktor, mámo. Zatne mi v zádech. Jsou dva případy, kdy může atomová energie ublížit. O prvním radši nemluvit,



KOLÁŽ PAVEL TAUSSIG

stejně už by nás to nebolo. Druhý se může stát kdykoliv a kdekoliv. Havárie.

Pouštím své starosti z hlavy a začínám se pít po informacích. Naše zprávy stručně oznámí následující den večer, že došlo k malé nehodě. Reaktor je sice vyřazen z provozu, ale jsou jen dva mrtví. Horečně přemýšlím. Nejméně čtyřikrát v životě jsem se musela naučit, jak vypadá atomový reaktor. Dovedu si představit, kolik má obsluhujícího personálu. Dva mrtví? Co dělali ti ostatní, spali doma v posteli? Dvakrát jsem byla na nejvyšší úrovni přezkoušena, co je to nemoc z ozáření. Zpráva nic podobného nepřipouští. Co vůbec měli v tom reaktoru? Radioaktivní prvky nebo v tom pekli chleba? A co takhle vitr a radioaktivní stopa? Hlas oznamuje, že na polských školách dostávají děti jódu. I v Čechách jsou přece děti.

S hlavou plnou otázek odcházím v pondělí ráno do práce. Na oddělení je rušno. Kolega, který má doma těhotnou manželku, si už připevnil na balkón ionizační komůrku a pokouší se měřit úroveň radiace. Pacientka v ambulanci se mě ptá, zda má odložit zájezd do Leningradu. Nemám reálné informace, ale letmý pohled na mapu mě ujistí, že z Černobylu je to do Leningradu stejně daleko jako do Prahy. Nemůžu jí zodpovědně říct, že si pravděpodobně ani nepohorší, ani nepolepší. Na obědě mi důvěrně sděluje kamarádka gynekoložka: Utikej do lékárny, předepiš si pro děti jódu, uvidíš, že za chvíli nebude. Také že není, přicházím pozdě, špitální lékárna už nemá ani krabičku hotového jodového přípravku. Paní magistra mě uklidňuje. Přijďte za chvíli, jódu máme dost, namícháme vám Lugolův roztok. A jak je to vlastně, paní doktorko, s tím zářením?, vyhledá mě kolega z urologie. Má doma skoro čerstvé miminko. Porad', mám mu dát jódu, nemám? Přivalu podobných otázek jsou vystaveni všichni lékaři našeho oddělení.

Druhý den se konečně něco oficiálního děje. Máme oddělenou schůzi. Černobyl samozřejmě na programu. Naše děti už jsou zájodované. Když jsem lila do dcerky jodový přípravek nevalné chuti, nemohla pochopit, že musí tu odpornou věc polykat jen proto, že někde daleko bouchla elektrárna. Má nárok, bude jí teprve osm let. Paní primářka uvažuje, co dál. Má ideály, své děti už zachránila a ráda by pomohla všem dětem v okrese. Má už zjištěno, že zásoby jódu v lékárnách stačí na přípravu Lugolova roztoku pro všechny. Telefonuje okresní hygieničce. Tahle neprůbojná paní, dosazená do funkce právě pro svoji povolnost, nedostala ještě vůbec žádný pokyn shora a velice váhá. Hygienu záření není její specializace, rozumí jí stejně jako eskymáci

pěstování orchidejí. Takže žádná odpověď, otázka není vyřešena.

Vyřeší ji bez váhání a s okamžitou platností soudruh ředitel, hned po obědě. Svola mimořádnou poradu přednostů oddělení. Okamžitý a naprostý zákaz preskripce jodových preparátů pro všechny lékaře. Okamžitý zákaz vydávání jakéhokoliv jodového přípravku z lékáren. Kdo bude přistižen . . . Naše oddělení je obviněno z šíření paniky mezi obyvatelstvem. Paní primářka nenápadně ztrácí své počáteční nadšení. Jsme vlastně hrdinové, zájodovali jsme svoje děti, i když je to zakázané. Těch několik případů rakoviny štítné žlázy, které se po letech vyskytnou navíc, se určitě v tom obrovském množství onkologických pacientů ztratí.

Týž den je uklidněno veškeré obyvatelstvo. Poločas radioaktivního jódu je něco přes pět dní a tato doba už uplynula. Laik mohou být klidní. Mně zní v uších opakovaně memorovaná poučka: Poločas radioaktivního prvku je neměnná fyzikální veličina, za kterou se rozpadne polovina daného prvku. Polovina, pouze polovina, vážení. Černá není bílá, i když nás o tom už dlouhé roky přesvědčujete!

Následující den otiskuje Rudé právo první konkrétní hodnotu úrovně radiace na našem území. Do té doby u nás nebylo naměřeno žádné zvýšení, snad. Hodnota je reálná, odpovídá hodnotám, které ve stejný den naměří náš fyzik na svém dozimetru. Musí své hodnoty konečně pravidelně hlásit na krajskou hygienu. Takže už víme přesně. Celá populace je vystavena po dobu zhruba dvou týdnů asi trojnásobku záření, než je běžné radiační pozadí. Je to menší dávka, než ta, kterou jsme dostávali v době, kdy se konaly jaderné zkoušky nad zemí. Je to stejná dávka, jakou připouští současná norma pro profesionální pracovníky se zářením, lépe řečeno její horní hranice. Pracuji se zářením už patnáct let, o svou osobu se nebojím, ostatně jsem za to náležitě ohodnocena. Každý měsíc dostávám rizikový příplatek v patřičné výši. Mohu za něj koupit buď dvě kila šunky nebo deset tabulek čokolády pro své děti. Napadá mě rouhavá myšlenka, zda by všichni obyvatelé neměli dostávat s okamžitou platností rizikový příplatek. Víím dobře, že je to nereálné. Kde by se v Čechách vzalo tolik čokolády? Dávno pracuji na radioterapii z přesvědčení a ohrožuji tím jen sama sebe. Ale co moje děti? Akutní nemoc z ozáření nemohou dostat, ale co pozdní následky? Po nás potopa.

V dalších dnech se život vrací do normálních kolejí. Napřed utrhuji dětem od úst salát; když uvážím, že stroncium a cesium už prošlo kravami, zakážu jim pít mléko. Bereme to s humorem. Učím je písničku, která se jmenuje Rumová víla a má dobový

refrén: Mliko, od rakve víko. Socialistická zdravotní výchova v praxi.

Jsou stále jasné slunečné dny. Zelená tráva láká k tomu, aby se do ní člověk posadil. Po každém deštiku hodnoty radioaktivity naměřené na trávě prudce stoupnou. Je krásné jaro roku 1986. Radioaktivita, která u nás ze začátku nebyla zvýšena, se dle denních zpráv Rudého práva neustále snižuje. Několik set kilometrů od nás umírají lidé navzdory transplantaci kostní dřevě a obětavé pomoci lékařů z té druhé, špatné strany. Oficiální agentura už přiznává něco kolem třiceti obětí! Moje vědomosti o nemoci z ozáření byly správné. Netěší mě to.

Malý Černobyl

Od předchozích událostí uplynulo něco přes měsíc. V lidech zůstalo vědomí o existenci radioaktivního záření, hořký pocit, že v případě jakéhokoliv ohrožení nebude brán na jejich maličkosti zřetel. Mluví se o potrestání zodpovědných pracovníků v Rusku.

Pomalou se vracím ke svým starostem. Práce je hodně, pacientů neustále přibývá. Opět porucha na kobaltovém ozařovači. Je to stará rachotina, která měla mít už před několika lety generálku. Nejsou peníze. Poslední porucha mě nevzruší, je to opět jen organizační práce navíc. Pacienty je třeba přeradit na zbývající ozařovače, u některých oddálit zahájení léčby.

Druhý den ráno vycítím, že se něco zvláštního děje. Něco visí ve vzduchu. Jako tolikrát předtím, musím jít pracovat za paní primářku, která je na nějakém důležitém jednání. Když se po ní k polednímu sháním, upozorní mě sestra, ať jí radši dnes nechodím do cesty. Zase nejsem v obraze. Raního kávového dychánku, na kterém šéfka sděluje sestřím mezi zajímavostmi ze své rodiny důležitě služební věci, jsem se nezúčastnila. Učila jsem se někde v koutku angličtinu. Sestry se na mě udiveně koukají, pak začnou ouchtne vysvětlovat.

Včera někdy po obědě došlo na ozařovně k poruše. Pacient byl odvelen, laboranti vrátili automatický kobaltový izotop z ozařovací polohy, rozsvítilo se příslušné signalizační světélko. Vše je v pořádku, vstup volný. Náš technik rozbil v ozařovně své nádobičko a začal odstraňovat poruchu v elektrické instalaci. Pracoval asi dvě hodiny, poslední půl hodiny mu pomáhal fyzik. Laboranti popijeli kávu a občas je přišli povzbudit. Někdy kolem třetí přišla do ozařovny mladá laborantka a nezkušené mládí proneslo osudovou vědu: "Co když vám to tu září?" Vrchní laborant přiběhl s dozimetrem. Zářilo to. Záření neucitíš, nenahmatáš, nevidíš. To neznamená, že kolem tebe není, dozi-

Bojím se svých přátel

Bojím se svých přátel zeptat se, co dělali tento pátek a sobotu. Stydím se za ně předem; jaké výmluvy, jaké neuvěřitelné konstrukce a argumenty si vymyslí, proč tam šli. Bojím se dokonce dotknout se tohoto tématu jen z povzdálí, aby se přátelé a lidé, jichž si vážím pro jejich evropské myšlení, charakter a opovržení k režimu lži a násilí, náhodou nepodřekli, aby s předstíranou ledabylostí a rozšafným tónem mimochoodem neprohodili: "letos jsem tam šel, vždyť je to stejně jedno." — Cítím se být v menšině a nechtl bych být úplně sám, alespoň iluze at' mi zůstane.

Původně jsem myslel, že si udělám jakýsi sociologický miniprůzkum mezi svými přáteli a známými o jejich

lidské poctivosti, nebo chcete-li občanské odpovědnosti — na jejich názory se ptát nemusím, ty znám už léta — rychle jsem toho však nechal. Nemám na to zkrátka odvahy; nedokážu se vyrovnat s pocitem, že jsem ve vlastní zemi cizincem, že jsem buď blázen, donkichot nebo jakýsi omylem přeživší brontosaurus z dob kdy ještě žili primitivní Havlíčkové a Masarykové a vůbec lidé, kteří jednali podle toho, co vyznávali a říkali, co si mysleli.

Proboha, opravdu nejsem naivní? Narodil jsem se přece v této zemi, vyrostl jsem za války, dospěl v období tuhého (tenkrát ještě nereálného, protože budovaného) socialismu, prožil jsem tedy salto mortale osma-

metry vědí své. Pole bylo okamžitě vyklizeno. Pouzdro s izotopem bylo dodatečně navraceno ručním ovladačem do bezpečné polohy ve stínici hlavicí přístroje.

Ten správný poplach nastal druhý den. Hlášení na všechna kompetentní místa včetně stranických orgánů okresu. My přece nejsme tak líknaví, jako ty černé ovce, co zavinily Černo-by! Vedení špitálu opět v pohotovosti. Zákaz vstupu na ozařovnu do odvolání. Kriminálka na krku. Ani tihle zvláštní lidé nesmí na ozařovnu, ostatně vůbec se tam nehrnou.

A co naše hlavní obět? Všichni ho litujeme. Pracuje na oddělení teprve dva roky, je obětavý, stále usměvavý. Za dva dny měl odjet s rodinou do Jugoslávie. Proč to schytl právě on? Je mu nabrán krevní obraz a osobní filmový dozimetr je odeslán do Prahy k odečtení dávky. Hodnoty krevního obrazu jsou varující. Výrazná eosinofilie, posun doleva. Šéfka telefonicky konzultuje výsledek s pražským profesorem, který má s podobnými problémy největší zkušenosti. Odpověď je jednoznačná, jde o časné změny po ozáření.

Veřejnost prožívá samozřejmě vše s námi. Vzrušení je velké. Syn přinese ze školy zaručenou zprávu, že na našem oddělení došlo k výbuchu kobaltové bomby. Kolegové z ostatních oddělení po nás pokukují se soucitem v očích.

Paní primářka se tentokrát snaží. Změny v krevním obraze přetrvávají a tak zařídí postiženému hospitalizaci na Klinice pracovního lékařství v Praze. Místo mořského pobřeží špitální postel.

A právě tady nastává důležitý zlom. Několik dnů se nedozvíme nic důležitého. Pak se náš pacient urychleně vrací na mateřské pracoviště a je mu dokonce dovoleno pracovat. Hodno-

ty krevního obrazu zjištěné v Praze byly údajně normální. Hodnoty zjištěné u nás jsou zpochybněny, co chcete na okresním špitále! Ostatně sklíčka s krevními nátěry jsou už dávno umytá. Dávka záření propočítaná i naměřená dozimetrem povážlivě klesla. Na oplátku se k našemu velkému překvapení dozvídáme, že naše expozice není hodnocena podle měsíční dávky, ale dle dávky čtvrtletní a ta je samozřejmě mnohem vyšší!

Primářka je opět nařčena z nezodpovědnosti a šíření paniky. Pokradmu si mě hořce stěžuje: "Už nevím, jak se jmenuju. Udělali ze mě vola." □

Až přijedete do Kitcheneru, navštivte
krajanskou

RESTAURACI METRO

164 Victoria Street North,
Kitchener, Ontario, Tel.: (519) 743-2720



Deset druhů řízků a další jídla.
Otevřeno sedm dní v týdnu.

šedesátého a následnou normalizaci. Nedělám si o nás nejmenší iluze: Češi nejsou Finové, aby se bránili stonásobně přesile, nejsou ani Jugoslávci, aby vzali flinty a šli do lesů a nejsou ani Poláci, aby se uchýlili do ilegality.

Moderní společnost dává jednotlivci málo příležitosti o něčem přímo rozhodovat (od toho jsou specialisté a odborníci) a totalitní společnost pak nedává žádné. Nedává ani možnost legálně protestovat, když se někomu něco nelíbí. Jednu věc ale chce. Chce, aby lidé jednotlivě a každý sám za sebe ji čas od času pochválili, aby ustrnuli v němém úžasu nad tím, jak to báječně dělá, jak osvíceně řídí jejich osudy. Chce, aby lidé čas od času přišli a složili jí předešpanou poklonu, jakési prohlášení loajality. Dělá to jednak z poněkud nejasných pohnutek své sadomasochistické povahy a zavedeného rituálu, ale také ze zcela jasných důvodů jakéhosi generálního alibi před sebou samou, ostatním světem a zejména před vlastními poddanými — vždycky může legitimně prohlásit: "Vždyť jste s tím souhlasili!"

To, že se tomu říká "volby", je pouze součástí rituálu a každý to také ví, žádá se pouze, aby se lidé dostavili a zvolali "Vivat!" a proto, jak také každý ví, je třeba to nedělat. Moc je však přesto rozhodnuta si to vynutit. Jak? Nu přece terorem, vládou strachu: temnými a nejasnými výhrůžkami, drobnými ústrky, pomluvami a mstěním se. Lidé však také vědí, že moc byt' totalitní je přece jen omezena. Je omezena zvenku, ostatním světem, před kterým musí své výhrůžky a svoji mstivost tajit a prohlašovat, že volby jsou dobrovolné. Je ale omezena i sama sebou, hypertrofií sebe samé, totálností úkolů, které si sama klade, bordelem, který neustále plodí. Zkrátka a dobře to všechno nestihne ani evidovat, natož provádět. Je tedy na lidech, jestli tomu strachu podlehnou.

Nemyslím si tedy vůbec, že Češi a Slováci mohou (i když by měli) protestovat kupříkladu proti raketám SS-20 na našem území nebo proti stavbě atomové elektrárny v Temelíně. Nesním o nějakých demonstracích, o prolamování plotu v Milovicích, o rozdávání letáků na Karlově mostě — to za nás zastanou rakouští studenti, ale dělá se mi zle z lidí, kteří prohlašují, jak jim režim leze krkem, jak na něj serou a ze všeho si prý dělají švejkovskou srandu, ale ve skutečnosti jsou podělaní (přesněji česky řečeno předposraní) až za ušima a srandu si dělají v nejlepší případě jenom ze sebe. Dělá se mi slabo z lidí, kteří všechno vědí, ale nic nedělají, kteří se jako uličníci po straně pošklebují, ale jsou stále připraveni po vzoru, nikoli Švejka, ale poloprůcha Duba vždycky souhlasit se svým okresním hejtmanem. Je mi na zvracení z lidí, kteří neustále žvaní o svo-

bodě a demokracii, ale když se po nich chce, aby pro tu milovanou svobodu a demokracii maličko obětovali — třeba jen chvilku strachu či nejistoty, tak se rozsypou.

Nechci tady opakovat všechny ty žabomyší důvody, pro které ten či onen z mých známých šel volit systém, který má rád jako pes své blechy. Každý má něco: někdo dítě v jeslích, které chce za deset let dostat na gymnázium (chlap jako hora, jenž se rád v hospodě popere), někdo chce jet do Jugoslávie (moje vlastní žena), někdo za příbuznými do Rakouska (český aristokrat, který byl v padesátých letech deset let v kriminále), někdo chce, aby mu povolili loveckou flintu (matematik, který od osmašedesátého nevolil), někdo se bojí o místo technika s ubohým platem, někdo jen nechce, aby se přišli ptát, proč nepřišel a někdo dokonce nechce na sebe ani upozorňovat — obdivuhodná skromnost.

Nechci také opakovat všechny ty dětské argumenty à la: "dvakrát jsem nebyl a co se změnilo?". Jsou k smíchu vysvětlení této mimořádné ohebnosti jako projevu nějaké zvláštní chytrosti a taktiky matoucí vládu a ukolébávající ji do pocitu falešného bezpečí, matou však sami sebe, neboť vláda dobře zná své papenheimské a ví, že v Čechách není vlastně ani teror zapotřebí — občané se straší sami. Vyslechl jsem desítky debat a naučil se několik nových vtípků, které Češi jako kompenzaci své zbabělosti s obvyklou pohotovostí vyprodukovali. Víím proto, že "Nejlepší patří do uren", a že když se neúčastním, tak "komunisti z vítězí kontumačně" atd. Dozvěděl jsem se od očitých svědků, zřejmě jako důkaz posledních zbytků studu a náhradou za projevenou slabost, popisy bombardování Tripolisu a poděšených Libyjců ostřelujících raketami své vlastní město (montér), paniky v Kyjevě v době Černobylské havárie (fyzik), dozvěděl jsem se od myslivce, který kamarádí s estébačkou, že Pinochet se dostal k moci v Chile jen díky pětadvaceti pracovníkům československé rozvědky, kteří jako pomstu za osmašedesátý požádali v Americe o azyl a vyzradili adresy všech spolupracovníků sovětské rozvědky v celé Jižní Americe a ještě to drze Rusům do Moskvy oznámili šifrou.

Vyslechl jsem také několik přímo jánošíkovských historek, jak jednotliví "voliči" současně prokázali neobyčejnou statečnost a pomstili se režimu, který je ponižuje. Jeden dělník pronesl sadu vzácných švédských pilníků z dílny, druhému se podařilo provézt přes vrátnici pod pískem roli lepenky, jeden jazykovědec nezaplatal policajtům pokutu za parkování, jeden lékař na vojenském cvičení si odvážně a proti rozkazu vyhrnul ruká-

vy u maskáčů — všechno nepochybně činy vyžadující větší statečnost než neúčastnění se voleb.

Skličující nebyla ani tak faktická ubohost historek a kompenzací, ale podivně přiškrcený tón zakrývaný křečovitou rozumností a násilnými vtípků — ti lidé měli špatné svědomí, byli poniženi, uvědomil jsem si. Pouze jeden, snad právě proto, že je psycholog z povolání, se z toho vykroutil staříčkou fintou: své špatné svědomí přesublimoval v naštvání: "Každý, kdo tady přijme zaměstnání tak pracuje pro bolševiky a tím prakticky pomáhá platit Kadáfího a vůbec celou tu bandu — i ty chartisti, co mejou vokna," rozohnil se. A jak byl rozčilený, tak ještě dodal: "Já si jich vážím, ale na druhé straně si musíme uvědomit, že kdyby do toho pořád nešťourali, tak nám Amerika už dávno dala doložku nejvyšších výhod, a měli bychom se líp." Když jsem mu na to odpověděl citátem z jeho oblíbeného autora, že "mám moc rád, když takhle lidi blbnou na kvadrát", tak po mě jenom nenávisťně blýskl brýlemi.

V zájmu pravdy musím přiznat, že v této české orgii oportunismu jsem zaslechl i několik opočetných hlasů, a kupodivu od lidí, od kterých jsem to nejméně čekal.

Jedna drobná paní, matka dvou dětí, docela klidně prohlásila, že na takové hlouposti nemá čas a skutečně tam nešla. Jeden zdrženlivý tichý člověk řekl, že když ho pěstitelé žampionů, holubáři, nebo nějaký jiný obskurní spolek, se kterým nemá nic společného, pozve na ples, tak tam taky nejde — zbytečností a šaškáren on se neúčastňuje. Byl jsem pak u toho, když tohoto apolitického muže středního věku navštívila den po volbách jeho známá a chtěla si od něj (dokonce pro svého syna) půjčit nahrávky Kryla a Hutky. Muž se jí nejprve zeptal, zda byla volit, a když přisvědčila, tak jí oznámil, že člověku, který volí bolševiky, nemůže přece půjčovat takové nahrávky; leda tak částušky a ty zas on nemá. I když nejsem moc zlomyslný, přiznám se, že jsem pozoroval její protažený nos s jistým uspokojením. Slyšel jsem také, jak mladík (idealista, říkal jsem si) odporoval houfu českých pragmatiků, kteří svorně tvrdili, že se přece o žádné volby nejedná a že je také úplně jedno, když tam půjdou, zatímco on jim vášnivě tvrdil, že to volby jsou; že každý může volit, zda se tím zařadí mezi čuráky jako jsou oni nebo ne.

Dovalte, abych nepokračoval.

Normalizace se po patnácti letech konečně podařila a národ dosáhl minima — stavu protoplazmy. Jak jinak se dá vysvětlit, když kupříkladu takový Ladislav Fuks, podle některých tak zvaný "slušný" spisovatel a podle dřívější tradice tedy "svědomí náro-

da", zasedá přímo ve volební komisi. V Čechách se už charakter nepožaduje.

Přesněji řečeno, zarážející je jeho nerovnoměrná distribuce v populaci: Na jedné straně je několik desítek jednotlivců (jako Havel, Battěk a někteří další), kteří ač nenadávají, jak je v Čechách obvyklé (nikdy jsem nikoho z nich neslyšel mluvit o "zasraných bolševicích"), jsou ochotni snášet trvalou diskriminaci, ztrátu jakéhokoli slušného zaměstnání, pravidelné výslechy, nemožnost cestování, ale i léta strávená v kriminále pro to samé (aby se totiž nemuseli sami nad sebou pozvracet), pro co drtivá většina ostatních, neustále na režim nadávající, není ochotna riskovat ani rozhovor s nějakou bábou ze sousedství nebo s kádrovákem v podniku.

Všichni totiž dobře vědí, že režim nechce jen absolutně vládnout, že neusiluje pouze o totální moc, ale chce být ještě, když ne milován, tak alespoň uznáván; touží po legalitě, resp. po tom, aby ho všichni jako legální uznávali — tak zni úplná definice totality. Ve skutečnosti jej však nikdo nemiluje ani neuznává a každý dobře ví, že by to neměl ani předstírat.

Jak to řekl jeden náhodou zatčený příznivec Charty: "Můžou mě vyhodit ze zaměstnání, můžou mě zavřít, můžou mně i mým dětem zničit život, dokonce mě můžou i odkráglivat, ale nemůžou mě donutit, abych je měl rád, abych si jich vážil a ani, abych je bral vážně jako partnery." To je poslední právo utlačeného člověka, to je ostatně přirozená reakce každého tvora neinfikovaného oportunismem. I zvíře padlé do zajetí volí navzdory své situaci, zda bude vtřet očáskem a lísat se do přízně nového pána (bud' proto, že doufá ve větší misku s potravou, nebo v důsledku své otrocké povahy) nebo, když cesta na svobodu je uzavřena, alespoň ignorovat svého žalárníka, který pak dříve nebo později začne sám zajatému nadbíhat, zvláště když ví, že některá zvířata (ne ovšem české proveniencí) jsou ochotna raději nežrat a zdechnout, než aby se smířila se zajetím. Takový postoj na faktickém osudu zajatého ovšem nic nezmění, tak kupodivu často dost změni na jeho vztahu k vězňiteli — pohrdavé oči pardála za přízemi limitují sebevědomí a moc krotitele jistě víc než panáčkování horlivého voříška.

Když potom v neděli večer BBC citovalo se svou obvyklou nepostižitelnou ironií hlášení ČTK, že: "Ve volbách, jejichž příprava a průběh se vyznačovaly hlubokou demokratičností, českoslovenští občané svou

Pestrost myšlenek pana prezidenta

Pestrost myšlenek našeho pana prezidenta Emila H. — pardon, Gustáva Husáka odráží pestrost našeho socialistického světa, v němž on i my žijeme.

(Hlasatelka čs. televize)

Západ si tuto hlubokou myšlenku dovoluje dokumentovat čtyřmi fotografiemi zveřejněnými v letech 1983-86 ve stranickém týdeníku *Tvorba*. Zachycují pana prezidenta Emila H. — totiž Gustáva Husáka při pravidelných novoročních projevech.



1983

Při vstupu do nového roku 1983 vás všechny jménem ústředního výboru KSČ a ústředního výboru Národní fronty, jménem československé vlády i jménem svým srdečně zdravím.



1984

Na prahu nového roku 1984 vás všechny srdečně zdravím jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa a ústředního výboru Národní fronty, jménem československé vlády a jménem svým.



1985

Srdečně vás všechny na prahu roku 1985 zdravím jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa, ústředního výboru Národní fronty, československé vlády i jménem svým.



1986

Na prahu nového roku 1986 vás všechny srdečně zdravím jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa, ústředního výboru Národní fronty, jménem československé vlády i jménem svým.

masovou účastí a svým hlasem pro kandidáty Národní fronty vyslovili plnou důvěru vnitřní i zahraniční politice KSČ a všestranné spolupráci se Sovětským svazem," hluboce jsem se stýděl za svůj národ, který zachvácen podivnou kombinací únavy, schizofrenie, chorobné zbabělosti a ryze českého "démonu souhlasu" před celým světem dokázal, že rezignoval

a že není schopen bez cizí pomoci si připravit lepší (aspoň maďarský) úděl.

To, že nemá ještě mnohem surovější, zkorumpovanější a prolhanější vládu, než jakou by si podle svého chování nepochybně zasloužil, se dá přičítat snad opravdu jediné mimořádnému milosrdenství Hospodina, který pro 65 tisíc spravedlivých* se

zdráhá tuhle upocenou kondelíkovskou Sodomu zahladit.

Moravius

1. června 1986

* Podle oficiálních čs. údajů se voleb nezúčastnilo 65 728 občanů, 13 066 se jich odvážilo jít za plentu, a nechci se tady pouštět do hypotetických úvah o tom, jak by asi režim znervózňel, kdyby to udělali všichni, kterým leží v žaludku. □



Vstřední plán detenestrace
aneb
český sen k 21. srpnu 1988

1. Bilák: Měl jsem se přece jen raději držet té křeččoviny!
2. Jiří Horák: Tohle není násilí, to je právo, já na to mám doktorát.
3. Mojmir Povolný: Jednou je to usnesení Rady, tak co.
4. Miloš Kučera: SVU je sice nepolitická organizace, ale tohle je v národním zájmu.
5. Ota Ulč: Když jde o lidské tváře, ochotně pomůžu.
6. Vladimír Krájina: Na smetišti dějin s nimi!
7. Pavel Tigríd: Sejdeme se tam všichni.
8. Zdeněk Suda: To bude pěkný příspěvek pro Kosmas.
9. Josef Škvorecký: Mně se zdá, že nejsme dost vysoko, ale za pokus to stojí.
10. Frank Švenla (zčásti překryt): Pak že se dějiny neopakují.
11. Jiří Nehněvájsa: Copak na to asi řekne Ferdinand, teda Gorbačov?
12. Vladimír Skuttina: Já jsem pro každou legraci.
13. Alexandr Tomsý: Z teologického hlediska je tyraničida sporná, ale budíž.
14. Jiří Loewy: Gusto, já Ti říkal v Leopoldově, abys tu funkci nebral.
15. Gustáv Husák: Já za nic nemůžu, to zavínil Saša, měl včas zavřít Svitáka.
16. Karel Hrubý: To jsou proměny, že?
17. Zdeněk Mlynář: Neber si to tak k srdci, Gusto, nic ve zlym, my jen tak po soudružsku.
18. Miloš Suchma: Mám se angažovat jako angažovaný nestranník?
19. Zdeněk Sedivý: Ať žije Svobodná Evropa! Vzhůru do třicetileté války!
20. Jiří Pelikán: Hoši, jen abyste měli páru na další kolo.
21. Adolf Müller: Bipolarita sice neumožňuje změny, ale pozadu nezůstanu.
22. Lubomír Štrougal: Soudruzi, já jsem jen pisar! Takhle jsem si svou penzi nepředstavoval!
23. Antonín Liehm: Já bych Tě poslal do Paříže na vel-vyslanectví, ale doba je jiná.
24. Jiří Hochman: Jo, nevyhnutelnost dějin, to chce svý.

P.F. 1987

Ivan Sviták

Your **GOOD NEWS** **CANADA PENSION PLAN**

Kanadské důchodové pojištění se změnilo k lepšímu od 1. ledna 1987

Od prvního ledna 1987 došlo ke změnám v kanadském důchodovém pojištění. Tyto změny dají Vašemu důchodu pevný a dlouhodobý finanční základ. Je důležité vědět, jaké výsady jsou k dispozici, protože váš důchod bude pro Vás nebo pro Vaši rodinu představovat základní měsíční příjem po odchodu do penze, stanete-li se invalidou, nebo zemřete-li. Nicméně budete muset o tyto nabízené výsady požádat, pokud si myslíte, že na ně máte nárok. Následující informace Vás seznamují s nejdůležitějšími úpravami. Jsou to dobré zprávy!

Finanční zajištění lepší budoucnosti

Nové úpravy uvedou důchodové pojištění do větší finanční jistoty. Právě v této době Vy a váš zaměstnavatel přispíváte z celkového výdělku 1.8%. Každým rokem (až do r. 1991) se bude tento příspěvek zvyšovat o 0.2% a potom (až do r. 2011) to bude o 0.15%. Bude-li Vám z výdělku odečítán maximální příspěvek, zaplatíte v r. 1987 asi o \$26.00 více.

Širší výběr možností důchodového pojištění

Od 1. ledna 1987 jste oprávněni dostávat důchod již od 60 let. Na toto můžete mít nárok, i když neodcházíte plně do důchodu. Jestliže ale začnete brát důchod dříve než v 65 letech, budete měsíčně dostávat méně, protože jste celkově méně přispěli, a důchod budete pobírat déle. Anebo rozhodnete-li se začít brát důchod až po 65 letech (až do 70), váš měsíční důchod bude vyšší. Normálně by se Vám měl důchod začít vyplácet v prvním měsíci po 65. narozeninách. Každý následující měsíc pak bude důchod upraven o 0.5%. Tato úprava se bude provádět tak dlouho, dokud budete důchod pobírat.

Zvýšení invalidního důchodu

Máte-li nárok na invalidní důchod, váš měsíční příjem bude podstatně vyšší. Např. maximální invalidní důchod bude zvýšen z \$487.00 až na \$635.00. Zrovna tak každý, kdo začíná pracovat nebo se vrací do práce, bude oprávněn požádat o invalidní důchod (octnete-li se v takové situaci), když platí příspěvky po 2 roky během posledních 3 let.

Vdovský důchod bude nadále vyplácen i po uzavření nového sňatku

Jestliže pobíráte vdovský důchod, od nynějška budete na něj mít nárok i po uzavření nového sňatku. Můžete o něj požádat i zpětně.

Dělení důchodu mezi manželi po rozvodu

Jste-li rozvedeni, každý z manželů má nárok na polovinu důchodu, který si společně předpláceli. Od 1. ledna 1987 se důchod může vyplácet odděleně, došlo-li k rozvodu manželů nebo druhá a druhý.

Rozdělení důchodu

Jestliže manželé dostávají důchod, který si společně během života předpláceli, mohou si požádat o jeho oddělené vyplácení.

Další výhody týkající se dětí závislých na rodičích

Dříve byl důchodový příspěvek na děti neměnný, dokonce i v případě, kdy si oba rodiče platili důchod a zemřeli nebo se stali invalidy. Kdyby se toto přihodilo nyní, děti by měly nárok na dvojnásobný důchod.

Zlepšení kombinovaného důchodu

Jestliže máte nárok na invalidní a vdovský důchod zároveň, pak maximální měsíční příjem bude od nynějška zvýšen.

Budování pevného základu

Je odpovědností nás všech, abychom se na budoucí léta finančně připravili. Nové kanadské důchodové pojištění poskytne silnou základnu. Je to zdravý základ a záleží na Vás, zda na něm začnete stavět. Nikdy není příliš brzo nebo příliš pozdě. Doufáme, že začnete dnes!

Máte-li zájem o podrobnější informace o těchto změnách, zavolejte (zdarma) na níže uvedené tel. číslo nebo vyplňte kupón a zašlete na:

**CPP-INFO
P.O. Box 5400
Postal Station "D"
Scarborough, Ontario
M1R 5E8**

Translated by: Západ

Name _____

Address _____

City _____

Province _____

Postal Code _____ 03

I'd like to know more about my new Canada Pension Plan. Please send me the 'good news'

in English in French about

- Retirement Pension
 Disability Pension
 Death & Survivor Benefits
 Pension Credit Splitting
 Flexible Retirement
 Financing your CPP

CANADA PENSION PLAN

*Changing for the better.
Find out.*



Health and Welfare
Canada

Santé et Bien-être social
Canada

Canada

Ota Ulč

O terorismu

Činů přibývá řadou aritmetickou, publicita roste řadou geometrickou. Pořádají se konference, vznikají speciální ústavy výzkumné a výchovné, katedry a specializace v oboru "international terrorism". Speciální nástěnné mapy a na nich září hvězdičky akcí, od prvního únosu letadla Palestinci v Evropě (Řím, 1968) k únosu vlaku Jižními Molukánci (Holandsko, 1975) až pak po nejčerstvější únosy, bomby a vraždění.

Produkce speciálních časopisů a knih je nemalá. Knih v angličtině mám na seznamu už asi padesát a tématu se poněkud věnuji při výuce mezinárodní kriminalitě. Vecpávám tedy leštiční granátníky ke starodávným i novodobým pirátům, též k otrokářům (dosud se vyskytující v Africe nikoliv jižní, ale severozápadní).

Stále čteme, že terorismus je "condemned" — odsouzen, zatracen veškerým civilizovaným světem, což tak zhruba vychází na značnou menšinu obyvatel této zajímavými událostmi kypící planety. Čím víc čteme, tím víc nesmyslů se dozvídáme, ve zdrojích akademických, populárních, elektronických. Přednese se premisa, polopravdivá či totálně lichá, a mnohonásobným opakováním získá na věrohodnosti: tot' pak zrod oněch plytkých tak zvaných konvenčních moudrostí ("conventional wisdom") — nemoudrostí.

Začneme s ilustrativním praktickým cvičením:

BLUD, že terorismus je dítětem utrpení, následkem příčiny, že je tedy nefairové, nespravedlivé a nic neřešící soustředit se na likvidaci palestinského atentátníka (následek) a nikoliv na likvidaci palestinského utrpení (příčina).¹ Co má ale zastřelení policajtky v Londýně z libyjského vyslanectví, nebo zavraždění libyjského disidenta

v Coloradu společného s palestinským problémem?

Ale i kdyby opak byl úplnou pravdou, svět je dnes tolik komplikovaný, že vyřešení jedné krivdy by způsobilo vznik krivdy jiné. Nastěhoval-li by se Arafat a jeho druzi do vládních budov v Jeruzalémě a převzali-li by moc ve státě, patrně by jim pak do sklepů pašovali bomby sionističtí podzemní bojovníci, tak jak činili ve čtyřicátých letech: organizace Irgun vyhodila do povětří hotel King David, způsobila desítky mrtvol, na akci se podílel Menachem Begin, budoucí ministerský předseda. A jeho nástupce v úřadě, Jitzhak Shamir, příslušník t.zv. Stern gangu, se podílel na vraždě švédského, o příměří usilujícího aristokrata Bernadotta.

Ponechme ale historických reminiscencí nebo se nikam nedostaneme. Důležité v téhle souvislosti je jen zdůraznit zcestnost oné premisy o násilí a jeho přijatelnosti, omluvitelnosti, s odkazem na ony fundamentální, nenásilnými prostředky prý neodstranitelné příčiny.

BLUD, že výskyt terorismu je přímo úměrný výskytu utrpení. Jaká to jalo- vá generalizace! Doporučuji se podívat na statistiky Světové banky o produkci, příjmech, životní úrovni a průměrné životní délce ve více než 170 zemích na této planetě. Není terorismu v nejhudších zemích, kde je nejvíce důvodů k vyjádření nelibosti nad vlastním osudem. Daleko luxusněji se žilo v Bejrútu než v indickém Benaresu. Baskové žijí v nikoliv nejhudší části Španělska, a Chorvatsko je na tom značně lépe, než několik pokojnějších republik v téže federaci.

V Latinské Americe si ještě tak před dvaceti lety udržovala nejvyšší životní úroveň malá, demokratická, nikoho doma natož venku neutlačující Uruguay. Pohoda, leč prý k uzoufání nudná pro středostavovskou mládež a vzdělance zejména. Tak se tedy postarali o vzrušení, pustili se do podzemní, atentátnické, zabijácké činnosti — zrodili se Tupamaros, městští gueriláci. Ano, podařilo se jim usmrtit některé reprezentanty establishmentu a zničit v zemi demokracii na dlouhou řadu let. Regis Debray, někdejší kamarád a spolurevolucionář Che Guevary a nyníjší poradce prezidenta Mitterranda, o Tupamaros napsal: "Tím, že kopali hrob liberální Uruguayi, vykopali si tak hrob vlastní." Podařilo se jim ponouknout ospalou armádu k protiakti, k převzetí moci, též k uvěznění a permanentnímu likvidování revolucionářů. Aspoň tedy jednoho cíle bylo dosaženo: pryč s nudou, neboť, jak dr. Samuel Johnson kdysi dávno správně pozname-

nal, nic víc nepomáhá k soustředění mysli než vědomí blížící se vlastní popravě.

BLUD, že teroristé věří v rovnost, svornost, bratrství. Historie nám ale mnohonásobně potvrzuje, že jsou to zejména elitáři, masami dokonale pohrdající. O Tupamaros se například tradovalo, že bez doktorátu se zájmece mezi ně s plným členstvím nedostal.

BLUD, že teroristé míní prosazovat pokrok, byť tedy brutálními metodami. V Bologni exploze na nádraží způsobila smrt desítek pasažérů. Pachatelství přisouzeno ultrapravicovým fašistickým modernizátorům. Pokrok?

S argumentací pokrokem šlapeme na paty dalšímu BLUDU, že totiž terorismus je prý naprosto moderní fenomén. Jak se pak tedy vypořádat s dějinným faktem nemoderního a nepokrokového počínání španělských teroristů začátkem devatenáctého století? Nejen že tito patrioté chtěli vlast zbavit agresora Napoleona, oni se strachovali i jeho novotářství a minili znovu zavést pracovní metody Svaté Inkvizice.

V třicátých a čtyřicátých letech minulého století vycházela v Evropě guerilácká literatura našeho moderního ražení, s terminologií už tehdy maotsetungovsko-castrovskou (o bázích, osvobozených územích, prodlužované válce, atd.). Anarchista princ Kropotkin svého času napsal: "Teroristické činy jsou nutné, neboť rozdmýchávají nenávist k vykořisťovatelům, zesměšňují vládcy a ukazují jejich slabost." Vynález dynamitu v r. 1866 byl nadšeně vítán jakožto "ultimate weapon" — dokonalá zbraň k řešení všech politických a sociálních

Všem přátelům Sixty-Eight Publishers, Corporation, Toronto, Kanada

V poslední době se houfem vyskytují pomluvy, že naše nakladatelství zavírá, končí, krachuje, bankrotuje, chachá, došel mu dech. Všechny přátele a příznivce ujišťujeme, že dosud dýcháme poměrně zhluboka, plánujeme už zase další, šestnáctý ročník na rok 1988, kde bude opět pár zajímavých titulů, ne-li všech dvacet čtyři nebo dvacet šest. Zdena i Josef Škvorecký jsou živi a zdraví, tak jak jim to přálo stovky vánočních blahopřání a do nového roku vykračují nekulhající.

Kdo si přeje katalog na rok 1987, může si napsat na níže uvedenou adresu. Většina čtenářů a příznivců už ho jistě má a má dokonce první tři knihy ročníku 87.

Všem, kteří nám přejí, děkujeme za přání, těm kteří mají ono wishfull thinking (česky snad přání otcem myšlenky) bychom rádi řekli, aby neměli peči.

Zdena a Josef Škvorecký
Sixty-Eight Publishers, Corp.
Box 695, Postal Station A
Toronto, Ont. M5W 1G2
Kanada

¹ Palestince — na př. na rozdíl od daleko početnějších, po r. 1945 nedobrovolně odsunutých sudetských Němců — ze zrozeného státu Izraele vesměs nevyháněli: vzdalovali se dobrovolně, předpokládali, že dočasně, to vše na radu svých nemoudrých vůdců. Na rozdíl od Německa, zejména západního, většinu příchozích absorbujícího, v arabském sousedství, na př. v Saudské Arabii, dávají přednost poskytovat zaměstnání a živobytí asijským Pakistáncům, ba i nemohamedánským Korejcům před bezprizorními palestinskými bratry. Je též velmi sporné, kolik vlastně Židů a kolik Arabů sídlilo v oně dnešně zaslíbené zemi začátkem tohoto století. Patrně vic Židů, přistěhovalců zavádějících modernizaci, hospodářský pokrok pak přitahující velenuzné mohamedány z pouště.

problémů. V New Yorku v r. 1894 německý anarchista Johannes Most vydal knihu, poučnou rukověť *Revolutionary Urban Warfare* s dlouhým instruktážním podtitulkem o zacházení s výbušninami a jedy.

A patrně víc se teroristicky zabíjelo v devatenáctém než v tomto končícím dvacátém století: zabijení jak pánů, tak kmánů. V období 1894-1914 usmrčeno šest hlav států. Značně víc anarchistů bylo pochyťáno a popraveno.

BLUD, že teroristé jsou desperátní tvorové, bez možnosti jiného, méně krvavého řešení; že svět je neslyší a proto jim nic jiného nezbyvá než jednat jak jednají. A že beztoho natolik oddáni jsou své kauze, že ochotně, ba i radostně obětují svůj život.

Ementálské to tvrzení, podívejme se do děr tohoto sýrce: jakým utrpením byli zasaženi rudí brigádýři či banda Baader-Meinhoff, jež by nemohli v demokracii vyřešit demokratickými prostředky? Jestliže bažim po rudé níravně, pustím se tedy do nikoliv nejkratšího či nejsnazšího volebního boje přesvědčit veřejnost o nadsché rudého způsobu života.

Nedivím se, že elitáře tato alternativna neláká. Jenže oni at' se pak též nediví, že je ještě dost soudných lidí, jimž volená metoda předělávatelů světa neimponuje a revanšují se teroristům nikterak neznámými prostředky, t.j. násilím.

Ze by ultrarevolucionář šakal Carlos byl natolik posedlý nespravedlností údělu Palestinců, když mu úděly daleko horší a drastičtější (Afganistán, Etiopie, Indočína) jsou zcela lhostejné?

Že by libyjtí zabijáci s diplomatickým pasem šli do Evropy uplatňovat svůj um, motivováni ideou arabské jednoty? Však "arabská jednota" je termín vzájemně se vylučující. Tito bratři si s gusem vehementně pravidelně podřezávají hrdla už staletí.

A jak je to s ochotou umírat? Případy sebevražedného terorismu jsou nečasté. Naprostá většina teroristů chce žít, chce uniknout bez potrestání.

Koncept mučednictví s rovnou cestou na nebesa si kultivují Šítové (asi česky; Shiites určitě anglicky), úchylkářská muslimská minorita — ale většina v (nearabském) Iránu. Ale i tam, kde dvanáctiletí kluci vykračují na minová pole proti iráckým tankům, s dopisem pod čepicí od Chomejního pro Alláha, s žádostí o přednostní zacházení na věčnosti, mezi těmito velmi krátkodobě pochoduujícími se nevyskytují synové a vnukové významných představitelů státního a církevního života — ti všichni dávají přednost dalšímu pobytu v tomto slzavém údolí.

Kdepak, teroristé (též z Třetího světa) volí raději Hiltony než úkryty ve velbloudím trusem slepených chatrčích. Před lety jsem se v Španělsku

potkal, ba si i družně popovídali, s jedním takovým bojovníkem za lepší příští. Přijel v cadillacu, s alžírským číslem, za volantem zářivá blondýna, milenka, s níž revolucionář — osoba to velmi tmavě pleti — zacházel spíš otrokářským než jiným způsobem. Přiznal, že také on má raději buržoazní pohodlí v těchto osvobozovacích podmínkách.

V r. 1985 bylo lapeno několik na násilí se podílejících Arabů v Řecku: oblečeni jako ze škatulky, od Diora, na nohou botičky v ceně několika set dolarů. Že by kamufláž či nedostatečná imunita vůči konzumním svodům? Každopádně tito bojovníci nedělávají dojem zájemců o spěšné splnutí se svým Stvořitelem. Jsou spíš součástí onoho "international jet set" stylu — z letadla do letadla, z jednoho do druhého mezinárodního hotelu, o slasti těla postaráno, navíc slasti spirituální, a pracovníci západních sdělovacích prostředků se mohou přetřhnout ve snaze vyškemat exkluzivní interview.

Dodávám historickou poznámku o tom, jak ledacos se přece jen opakuje. V r. 1090 vůdce Hasan ibn al-Sabbah, graduant u Qumu (sídla dnešního, leč neméně středověkého Chomejního) zorganizoval elitní jednotku následovníků, zvaných ASSASSINS (čili vrahů, vrahounů, česky); slovo stvořili Křížáci odvozením z "hashishi" čili praxe přivádět se pozívaním hašiše do tranzu, do extatických vidin, jak zabijem se kráčí přímo do ráje s vonavými zahradami a nádherně zablacenými huriskami. Tot' odměnou za fanatismus, mučednictví, dobře to už popsal Marco Polo a praxe se uplatňuje dodnes. Dneska v mercedesu, tehdy trošku jednodušeji.

Za nejspadouštější pokládám BLUD, že terorista v očích jedněch je bojovníkem za svobodu v očích jiných. Že rozlišovat vlastně nelze, záleží jen na motivech činitele. Čili zas onen t.zv. morální relativismus či "moral equivalence", jímž lze rozmělnit a ztotožnit cokoliv: USA = SSSR, Grenada = Afghanistan, populární to uvažování v pokrokových, zejména západoevropských kruzích.

A nikoliv neznámé v našich kruzích severoamerických. Nedávno u nás ve škole uspořádali fórum čili debatní večer o terorismu. Byli pozváni čtyři profesori, já mezi nimi. Poučen z dřívějšíka, dostavil jsem se s magnetofonem. Kdysi jsem si nahrál horování učenců a slávy provolávání Chomejnímu za to, že unesl diplomaty a tak porušil dva tisíce let staré mezinárodní normy, dosud dodržované i bidáky mimořádného kalibru.

Zasedli jsme, zapnul jsem mašinku, abych tentokrát zaznamenal monolog kolegy, mezinárodně známého autora, a jeho lamentování, že neví, kdo je terorista, a že to vlastně neví nikdo.

Začal jsem se s myslitelem hádat.

Především jsem jemu a přítomným doporučil k pořádnému produmání knihu *Terrorism: How the West Can Win*, vyšla v r. 1986 u newyorského nakladatele Farrar, Straus a Giroux, napsal ji Benjamin Netanyahu, mladý, mimořádně atraktivní izraelský velvyslanec u OSN. Jeho bratr Jonathan vedl, a jako jediný z účastníků život ztratil, v dosud neúspěšnější, nejinteligentněji provedené antiteroristické akci, totiž záchraně rukojmí na ugandském letišti v Entebbe.

Autor zformuloval tuto definici: "Terorismus je praxe úmyslného, systematického vraždění, mrzačení a ohrožování nevinných osob za účelem způsobovat strach pro politické cíle."

Z hlediska teroristů, celý svět, s výjimkou jich samých, je vinen. Je to vyhlášení války lidskému společenství: kdokoliv, i sebeněžnější batole, může být právem zasažen. Nicméně jakási preferenční hierarchie se vesměs do drží: škodit spíš cizincům než lidem domácím, a mezi cizinci si zejména vybírat občany Izraele a USA. Vojenským cílům se teroristé nezřídkem vyhýbají — však vojáci by se mohli revanšovat s větší pravděpodobností, než batolata. Potrpí si ale na militaristickou terminologii, vydávají "komuniké", oběti nevráždí, ale "popravují", atd.

Tedy: 1. činnost (škodit); 2. obět (nevinni); 3. metoda (různá); 4. motivace (nepřesvědčivá); 5. cíl (vesměs nerealistický).

"A co tedy atentát na Heydricha? Tak byl či nebyl to akt terorismu?" ozval se jeden z debatérů.

Ovšem že nebyl. Za válečného stavu příslušníci jedné branné moci zabili reprezentanta druhé branné moci. Pravda, učinili tak v civilu, nikoliv v uniformě, pozbyli tak práva na přežití podle tehdy platné ženevské konvence z r. 1929 o válečných zajatcích (P.O.W. Status). Šaty v tomto případě dělají člověka a věru znamenají rozdíl mezi životem a smrtí.

Kdyby ale Gabčík, Valčík, Opálka tehdy šli ne po Heydrichovi, ale po jeho nezletilých dětech, a ty zabili, myslím, že akt terorismu v dnešním porozumění by byl spáchán.

Rovněž nepokládám za teroristu onoho kamikadze mohamedána, co za volantem nákladního vozu, naloženého třaskavinami, vjel v Bejrútu do amerických ubikací a zasloužil se o smrt svou a víc než 250 příslušníků námořní pěchoty. Kdyby místo k pěšákům vjel do mateřské školky — oblibeného to cíle mnohých arabských osvobozovatelů, teroristický čin by byl uskutečněn v plné své podobě.

Unos civilistů, hrozba smrti rukojmím (a často nejen hrozba, ale i mučení a usmrcování) jako forma nátlaku k dosažení jinak nedosažitelných výsledků je kriminální vydírání v nejsurovější možné podobě. V mém chá-

páni se tento *superblackmail* neliší od údajné praxe esesáků, když si pryč v květnu 1945 v Praze k tankům připoutávali české ženy a děti a tak si zajistili bezpečný (t.j. jinak nedosažitelný) odjezd.

Třeba se i zmínit o uskutečnitelnosti záměru: letadlo uneseno s hrozbou smrti všem lapeným, jestliže nebude splněna podmínka x — na příklad propuštění odsouzených vrahů v Kuvajtu.² Kuvajt vyhoví. Ale v jiných zemích by třeba byl vyděračský požadavek ústavně nesplnitelný. Co když by se třeba teroristům podařilo ukradnout atomovou bombu, načasovat ji někde ve sklepech ve Washingtonu a přetikání oznamovat požadavky: propuštění všech vězňů nebilé rasy z amerických kriminálů, závazek platby sto miliard dolarů k životní afrických pseudostátů, rok co rok, na věky, ovšem s přihlédnutím k inflaci. Tento (dosud jen teoretický scénář) jsem již četl, nikoliv ale realistickou, realizovatelnou odpověď.

V souvislosti s úvahou o *uskutečnitelnosti záměru*, revolučního postulátu, nelze pominout další kriterium, totiž možnost, *příležitost jináčího řešení*. Na rozdíl od Československa se na karibském ostrově Puerto Rico, ústavně přiřazeném k USA, pravidelně konají zcela svobodné volby. Lze svobodně volit pro nezávislost ostrova, leč tak se vyjadřuje necelých pět procent veřejnosti. Zatrpklí, netrpěliví osvoboditelé se tedy dají na terorismus — čili místo "ballots" (hlasovacích lístků) "bullets" (kule, střelivo, zabíjecí nástroje).

V New Yorku tito zastánci nedemokratického pokroku vyhodili do povětří irskou hospodu: čili zase násilí na nesprávné adrese, a navíc v připadě problému, velesnadně řešitelného nenásilnou cestou. Ovšem cestou krušně nudnou a frustrující — jak totiž přesvědčit Portoričany, aby volili

² Unosci lodí Achille Lauro požadovali propuštění padesáti teroristů z izraelského vězení, mezi nimi Samir al-Quantari, zvaný "Hrdina akce Nahariya", akce přepadnutí izraelské věznice tohoto jména, kde se tento hrdina zmocnil pětileté holčičky a mlátil s ní o kámen tak dlouho, až jí roztříštil lebku. Odsouzen, ale nikoliv k smrti. To bratři Arabové se mezi sebou nemázli. V Sýrii lapili palestínské bojovníky s jaksi nevhodnou ideologickou orientací, dopoledne soud a v poledne už viseli na šibenicích v Damašku na náměstí.

Pravidelná ultimata propouštění zločince pokládám za výtečný důvod, proč teroristy odsuzovat ex principio k smrti, promptně popravit, s čím větší účastí veřejnosti, tím lépe. A těla zájemcům pak ochotně předat. Nebo aspoň odsuzovat k t.zv. podmíněnému trestu smrti (čínská metoda, postihnoucí též paní Maotsetungovou), který bude vykonán v okamžiku pokusu o propuštění cestou násilí, způsobeného osobám třetím. Četl jsem doporučení brazilského generála, jak odpovídat unoscům: Za každou další hodinu, kdy nepropustíte rukojmí, bude jeden z vašich soudruhů, o jejichž propuštění usilujete, popraven. Pořadí, v jakém soudruzi půjdou na šibenice, ať si mezi sebou vyřeší losem. Pokud by došlo k zabiti jedné, jediné unesené osoby, to pak všichni dotyční soudruzi budou popraveni, už bez ohledu na jakýkoliv pořádek.

budoucnost, jež jim zaručí prudký pád životní úrovně, charakteristické pro karibské úsečství a třeba i pro socialistickou Kubu.

Taktéž netřeba zabíjet v Severním Irsku britské vojáky. Však vláda si je mileráda odveze domů, jen co se severoirská většina ve volbách vyjádří ve prospěch cílů, o něž usiluje výbušná menšina.

Terorismus může být úspěšný pouze v boji proti neteroristům. Jak dlouho — či spíš, jak velmi krátce — by vůbec mohla fungovat právě ona irská IRA, kdyby Britové reagovali nikoliv britskými, ale sovětskými metodami?

"Jestliže terorista je rybou, nepřilíhající tolerance a neefektivnost liberální společnosti je vodou, v níž se rybě daří," pravil Maotsetung a tentokrát měl pravdu.

Vzdor dějinným precedentům, současný terorismus přece jen je novum z nejednoho důvodu:

Politická fragmentace, tříštění světa, víc, než kdy dřív. Došlo ke ztrátě společné řeči, porozumění týchž pojmů.

Existence zfrustrovaných skupin — spíš přibývají než ubývají.

Moderní zbraně — jejich existence, jejich dosažitelnost.

Zranitelnost cílů, zejména letadel. Výbušninou za pár korun lze zničit multimiliardového dolarového obra a stovky lidí na palubě.

Státy ochotné toto činění financovat a všelijak podporovat.

Sdělovací prostředky vždy ochotné naslouchat a tak uspokojovat hlavní záměr teroristů — reklamu, získání světové pozornosti.

Významnou novotou tohoto terorismu je jeho *zmezinárodnění*, internacionalismus v skutku v praxi. Příklad z 30. května 1972: Střelba do pasažérů na letišti v Tel Avivu, plánovaná palestinskými Araby v západním Německu, uskutečněná teroristy zrekrutovanými v Japonsku, s použitím sovětských zbraní, získaných v Itálii, tam dodaných alžírským diplomatem a to vše financováno z Libye. Výsledkem této dokonale internacionální akce bylo postřelení a smrt zejména křesťanských poutníků a jeptišek právě z Puerto Rica (28 mrtvých a 78 zraněných).

Další novum moderního terorismu: je to nástroj *propagační*, drastická forma reklamního počínání, "an attention getting device" — aby si lidi všimli. Teroristům většinou jde ne o vyhlašování lidí, ale o jejich ovlivňování, donucování, aby jednali, reagovali tak či onak. Tento terorismus je doslova životně závislý na spolupráci — věru, kolaboraci — sdělovacích prostředcích. Kdyby tyto prostředky nesdělovaly, neoznamovaly, svět ne-

seznamovaly a tak i nepropagovaly postuláty teroristů, veškerá reže těchto krvavých cvičení by se od svých prvopočátků scvrkla v notnou nicotu. Jak napsal Walter Laqueur, "Nejlépeším přítelem teroristy jsou sdělovací prostředky. Teroristův počin jako takový je nula. Publicita — to je vše."

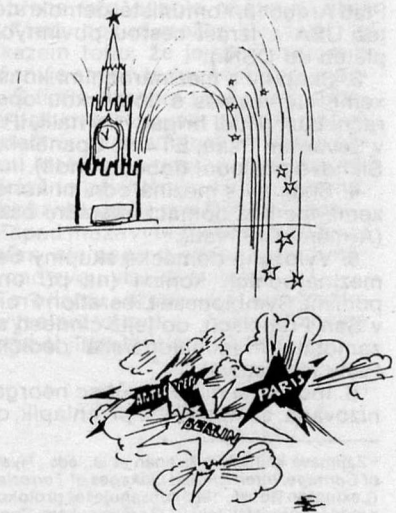
Tvrzení médií a televizních štábů nejvíce, že "veřejnost má právo vědět", že oni "mají povinnost zjistit, co teroristé mají v úmyslu" je ovšem primitivní průhledná lež. My přece víme, co mají v úmyslu, a pokud bychom to nevěděli, což by se dotyční vytasil s kříšťalovou pravdou ve vysílaném interview?

Zpravidla slýcháme, že nás média manipulují. Leč teroristé manipulují média, veleochotná vyhovět. Údajně bláznivý beduin Kadáfí je mistr manipulátor, svolávající tiskové konference na vzdáleném prašném poli, kde on, hlava státu za volantem traktoru, vyhrožuje světu.

Jak již poznamenáno, pro teroristu jakýkoliv cíl je zcela legitimní. Přednost se dává cílům bezpečným, útokům na osoby bezbranné, na civilisty. Bud' jsou vybírání úmyslně či jen náhodně, namátkově, poněvadž zrovna byli, kde být neměli a poskytl možnost laciného zásahu.

Politické terče o skutečné váze lze trefit s obtížemi (na př. americké vojenské báze v Evropě) nebo téměř vůbec ne (na př. NATO velitelství v Bruselu). Občas se lze smířit s útokem na symbol státu. V jedné zemi Třetího

³ V knize *The Political Psychology of Appeasement* (New York: Transaction Books, 1980), str. 106.



KRESBA JAN KRISTOFORI

světa v den národního svátku policie hlídala každou sochu v hlavním městě, jak jsem se tehdy osobně přesvědčil.

Speciální cíle: diplomaté a jejich úřady; civilní letadla. Ve všech těchto případech je publicita a spolupráce médií zaručena.

Oblíbené metody: únos — instrument vydírání; traskaviny — časovně, pokud možno. Poskytují dvojí záruku výhody v nerovném boji proti zřetelnému cíli (konzulátu, škole, dětem). Anonymní útočník vloží bombu do popelnice a z bezpečné dálky zmáčknutím knoflíku způsobí smrtelnou explozi. Riziko podstupuje minimální. A pokud bude chycen, věří — a to dost právem —, že bude propuštěn, vyměněn či vůbec netrestán.

Mezi oběťmi tohoto bezpečného zabíjení na dálku byl i lord Mountbatten v r. 1979. Týž Mountbatten, co se obrovsky zasloužil o vznik indické nezávislosti. Zabíjeli ho Irčané.

V angličtině se teroristé často třídí do kategorií s třemi "C": *crusaders* (doslova "křížáci" ve smyslu "fanaticí"), *criminals* (veskrze kriminální, zločinecké typy), *crazies* (mentálně postižení). Teroristická iniciativa může započít jak u kořenů, tak v koruně podivného stromu. Totálních psychotiků v rolích prezidentských, diktátorských nebývá mnoho, ale občas se vyskytnou: na příklad maršál Amin Dada.

Užitečnější kategorizaci poskytuje *modus operandi*:

1. Individua, jednající na příkaz vlastního státu — státní zaměstnanci, StB, KGB, příslušníci všelikých služeb, poslání vraždit nepohodlné osoby.

2. Skupiny trénované, placené, nadále podporované jiným státem. (Na příklad různé frakce PLO, v péči Libye, Sýrie, též SSSR, ČSSR. Odhaduje se, že rozpočet PLO je větší, než rozpočet Jordánského království. Platí Arabové, komunisté, demokraté, též USA a Izrael cestou povinných plateb do OSN.)

3. Skupiny s mezinárodními konexemi, ale vesměs s domácíou operační bází (Rudí brigádyři v Itálii, IRA v Severním Irsku, ETA ve Španělsku, Sikhové poslední dobou v Indii).

4. Skupiny s mezinárodními konexemi, ale bez domácí operační báze (Arméni, Chorvati).

5. Vyrobené domácí skupiny bez mezinárodních konexí (na př. ona podivná Symbionese Liberation Front v San Franciscu, do jejíž činnosti se zamotala multimilionářská dědička Patty Hearstová).

6. Individua málo či vůbec neorganizovaná, samotáři (na př. chlapík, co

se s vozem naloženým traskavinami pokusil zničit Washingtonův monument v hlavním městě).

Poznámku si v této souvislosti zaslouží i t.zv. *proxy war* či *surrogate war* — války vedené náhradníky. Moskva pošle Kubánce bojovat do Angoly podpořit prosovětský režim. Nebo pošle jednotky infiltrovat v Latinské Americe s plánem rozložit proamerický režim. Kubánci ovšem poslouchají Moskvu, ostrov udržující nad vodou denními dávkami v odhadované výši deseti miliard dolarů. Daleko hůř lze ale kontrolovat různá guerillová skupenství (na př. Kurdy) někde daleko v poli, v akci. Výhoda náhradníků vedeného válčení je ovšem veliká: dosáhnout svého de facto cíle při de jure zachování čistých rukou.

Stále častěji se mluví o t.zv. *státním terorismu*. Co to tedy je? Zběhl rumunský diplomat a vypověděl, že hlavním jeho posláním bylo zabíjet. Ceaucescu ho dokonce dekoroval za vraždu, jak se pak ukázalo jen fingovanou. Bulharští emisáři vraždící s jedovatým deštníkem. Ano, to je terorismus státní.

Do stejné kategorie nutno zahrnout účast ČSSR na poskytované pomoci PLO: toť napomáhání, spolupachatství, tak psáno i v čs. trestním zákoníku.

Dopustil se Hitler státního terorismu napadením třeba Norska? Nedopustil. Šlo ovšem o agresi, válečný zločin.

Reaganova dlouho odkládaná odpověď Kadáfimu v dubnu 1986 vyvolala ječení, hlavně v Evropě, že ano, právě toto bombardování bylo příkladem státního terorismu, však došlo i ke ztrátám na životech civilistů. Toto obvinění pomíjí několik kardinálních skutečností: že šlo o t.zv. "reprisal", legálně přípustnou odvetu; že Kadáfí zcela jednoznačně vyhlásil USA válku a to se pak stává, že ve válkách se válčí; že největší možná snaha vyhnout se civilním ztrátám byla učiněna (nikoliv to třeba případ Hamburgu v září 1943 nebo Drážďan v únoru 1945).

* * *

V r. 1972, po masakru křesťanských poutníků do zaslíbené země a po masakru izraelských olympioniků v Mnichově, Valné shromáždění OSN *odmítlo* zabývat se americkým návrhem o opatřeních proti exportu terorismu.⁴

Posléze jakási rozmělněná konvence přece jen byla přijata. Došlo již i k přijetí ne jedné, ale tří mezinárodních smluv, minících potírat únosy letadel.

⁴ Zajímavá kniha Uri Ra'anan et al., eds., *Hydra of Carnage: International Linkages of Terrorism* (Lexington Books, 1985) obsahuje též protokoly z jednání představitelů PLO s Gromykinem, Ponomarevem a dalšími sovětskými činiteli.

⁵ Neveselé čtení poskytuje Abraham D. Sofaer, právní poradce State Departmentu, ve své studii "Terrorism and the Law", *Foreign Affairs*, léto 1986, str. 901-922.

Všechno toto úsilí ale stojí na písku fundamentálního aritmetického nepochopu: států komunistických a států Třetího světa je daleko víc, než je demokracií. Právo v OSN — jak normy tak aplikace případných sankcí — bylo hanebně zpolitizováno. Natolik, že OSN teror v nejednom případě přímo legalizuje. Stačí si zalistovat v protokolech: Mauretánie (země, v níž dodnes existuje otroctví), Madagaskar, Alžírsko, Kuvajt, Bulharsko ovšem, ale i země s celkem slušným způsobem vládnutí jako Sri Lanka, se pokouší ospravedlnit jakoukoliv sebebrutálnější akci s odkazem na boj za nezávislost, sebeurčení, proti kolonialismu (kde, pro Boha?), proti rasismu, apartheidu a tak.

Krátce smutné: podle názoru většiny členských zemí OSN, správně politicky laděné skupiny se těší imunitě, právní nedotknutelnosti a naprosté neodpovědnosti za své, jakkoliv krvavé počínání.

V onom roce 1972 pět osob uneslo z USA letadlo, navíc se jim podařilo vymámit milion dolarů jako výkupné. Doletěli do Alžírsku, po čtyřech letech pobytu přesídlili do Francie. Francie, nejstarší spojenec Ameriky, zamítla žádost o jejich vydání.

Případ to nikoliv ojedinělý. Žel, americké soudy vynesly též několik hanebných rozhodnutí, zabránivších extradici teroristů (na př. Desmonda Mackina, J. P. Dohertyho) do Severního Irsku.

O extradici — praxi to prastaré, započaté v r. 1280 před Kristem smlouvou Ramsese III. a Chatušiliše II. — jsem napsal dost dlouhý článek.⁶ Tady se pouze trošku zmíním o oné výjimečné klauzuli nevydávání osob obviněných ze spáchání činů politické povahy. Koncem devatenáctého století se poskytování azylu uprchlým revolucionářům pokládalo za důkaz osvícenství. Švýcar Castioni zabil osobu v provinčním politickém střetnutí a britský soud mu v r. 1891 přiznal azyl. Zdůvodnění široké, přespříliš šlechetné, a brzo — v r. 1894 — zúžené. Doplatil na ně francouzský atentáčník Meunier, Britové ho vydali, gilotina mu zkrátila další plány klásti bomby v pařížských kavárnách.

Čím větší politický rozdíl mezi státem extradicí požadujícím a státem požádaným, tím menší pravděpodobnost úspěchu. V padesátých letech západní demokratické státy, vzdor svému zásadně negativnímu postoji k únosům letadel, únosce odmítali (a stále odmítají) do komunistických států vydávat.

Inu, není únosce jako únosce. Americkému zájemci o kubánské budování socialismu stačí, aby naprosto bez zábran vlezl do letadla a vydal se buď přes Kanadu či Mexiko ke kýženému cíli. Čechoslovák zajímající se

⁶ "Extradition čili o vydávání uprchlých osob", *Západ* (duben 1985), str. 10-13.

o přesun do Mnichova toto právo, v mezinárodní smlouvě jeho vládou mu zaručené, nemá a tedy hledá jakékoliv řešení.

V osmdesátých letech došlo již k revizi řady extradičních smluv. Na příklad v americko-italské dohodě vymuli právo na azyl pro pachatele některých kategorií zločinů, jakkoliv politicky motivovaných, mezi nimi veškeré únosy letadel a lidí.

V r. 1986 americký Kongres po vleklé debatě přijal změnu ve smlouvě s Velkou Británií. Účelem je postihnout uprchlé teroristy ze Severního Irsku.

Na frontě celosvětové lze občas pozorovat záblesky rozumu, uvědomění si, že terorismus je nástroj nejen antidemokratický, ale s tendencemi stále více univerzálními. I sovětské diplomaty lze unášet a občas zabíjet. Bomby vybuchují v zemích Třetího světa s rostoucí pravidelností.

* * *

V období 1968-1976 se událo cca 1.150 případů mezinárodního terorismu. V samotném roce 1983 už jich ale bylo 500, v r. 1984 celkem 600 (z toho polovina s použitím bomb), a cifra pro 1985 se odhaduje na 1.000 incidentů. Tedy další eskalace, útok na civilizaci (7. října, Achille Lauro; 27. prosince, Vídeň, Řím, střelení na letišti; 1986, 3., 4. a 5. února, bomby v Paříži; 5. dubna, diskotéka v západním Berlíně, a týž měsíc, konečně, první Reaganova odpověď na adresu státního, t.j. nepřekytnými státy podporovaného terorismu).

Nejde jenom o sečítání mrtvol či šramů přeživších obětí. Pravda, víc krve teče v Severním Irsku než ve zbytku Evropy dohromady. Počet obětí terorismu za 10 let se odhaduje na 10.000. K ztrátám v Etiopii a Ugandě nutno připsat jednu nulu, k ztrátám v Afghánistánu a Indočíně dvě nuly. Mezinárodní terorismus je rozhodně úspěšný v tom smyslu, že je schopen donutit společnosti, aby jednaly tak, jak by bez donucení nejednaly. Vítězstvím rozumíme "dosažení zamýšleného výsledku". V tomto smyslu terorismus vítězný není. Kádáfimu, Chomejnimu, Assadovi, Arafatovi se vskutku nedaří destrukce státu Izrael. Podařil se ale "byproduct" — postranní, neplánovaný výsledek, totiž značná hospodářská ztráta Izraele úbytkem amerických turistů. Dojde možná k realizaci výborné ironie, že terorismem ohrožení Západané budou houfně cestovat na bezpečný Východ, tam valuty dodávat, ekonomicky podporovat komunistické režimy, jež jsou teroristům rodiči ne-li přirozenými, tedy aspoň dost adoptivními.

Terorismus způsobil změnu životního způsobu v diplomatických obcích. Žije se v tvrzích, po ulicích se

nechodí, děti před únosci ochraňují zbrojnoši. Nevěřím, že by si nástupci Palmeho chodili jen tak privátně do městských biografů. Před pár roky jsem měl příležitost vyjít si v australském městě Brisbane na procházku s ministerským předsedou Queenslandu Bjelke-Petersenem, za námi se v povzdálí loudal všeho všudy jeden pistolník. Už i tam v pátém kontinentě došlo ke změnám.

Teroristé nás předbíhají, my se je snažíme doběhnout, výlohy a frustrace to značné. Kdokoliv kdy cestoval se společností El Al ví, co mám na mysli: tělesné kontroly předúkladné, odklady nekonečné. El Al má všeho všudy letadel míň než deset, cestující veřejnost se zpravidla svěruje jiným společností.

TWA, 2. dubna 1986, poblíž Athén, výbuch a babička, matka a nemluvně vyletěly z výše 15.000 stop. O jejich smrt se přičinila mladá pohledná May Elias Mansur, vdova po teroristovi. Výbušninu — československé výroby — propašovala na letadlo "within her body", delikátní to náznak, že tedy ve vagíně a nikoliv ve vykotlaném zubu.

Povede tedy tento precedent k celosvětovým bezpečnostním opatřením, jež si vyžádají u letišť výstavbu velkých gynekologických hangárů, s povinností inspekce před právem vstupu na palubu?

Co tedy dělat, jak zachovat občanské svobody při jejich omezování v akci proti teroristům?

Snadněji lze vyčlenit primitivní, fanatiky, než racionálně uvažující a jednající gang. Na příklad italské rudí brigádyři sepsali brožuru o pravidlech přežití v podzemí — velmi inteligentní, do nejmenších detailů, bohužel.

Snaže se zápolí na domácí frontě než na mezinárodním poli s neochotnými či nechápajícími sousedy. Nevyjednávat s teroristy je — měl by být — kardinální princip. Když stát přijme premisu, že musí za každou cenu zabránit ztrátám na životech nevinných, to pak ovšem znamená poskytnout teroristům výhodu jejich naprosté nezranitelnosti. Stačí, aby se zmocnili jednoho rukojmí a tím si zaručili úspěch jakéhokoliv požadavku. Toto je válka a nelze si racionálně představit, že by se mohla vést bez ztrát v řadách naprostých outsiderů.

Když se Chomejní zmocnil amerických diplomatů v Teheránu, prezident Carter, místo aby stav věci zhodnotil jako *casus belli*, oznámil světu, že se bude modlit za vyřešení případu.

Prezident Reagan se našťásti modlí méně, či aspoň více privátně. Též se světu svěřil se sympatickou doktrínou; totiž závazkem zasáhnout škoditele amerických životů a majetků kdekoliv. Vláda, jež poskytne teroristům přístřeší, bere na sebe riziko, že se jí Američané do přístřeší třepí. Ne nutně s plnou vervou, ale aspoň natolik, aby

si domácí pán povšiml (Tripoli, 1986). A dotýčný domácí pán zasažený se nemůže pak schovávat a odvolávat na suverenitu, tento právní, prý neporušitelný štít. Právo na suverenitu též vyžaduje povinnost jejího nezneužívání. Tak se stalo a vždy stává, když teroristé jsou na území vítáni.

* * *

Patrně to bude ještě nějakou dobu horší, než dojde ke zlepšování. Demokracie jsou nadále v nevýhodě — otevřený, přístupný to terč. Teroristé fungují v anonymitě a těší se přízni mnoha státních kmotrů. Teroristé jsou aktivní, cíle jejich útoku mohou být jen reaktivní. S prevencemi jsou potíže a nelze snadno předvídat novoty. Nikoho nenapadla alternativa únosu velké lodi (Achille Lauro, 1985) hrstkou pistolníků. Nikdo ještě přesně nezjistil autora novoty roku 1984, totiž kladení min v Suezském průplavu. Patrně Kádáfí, ale určitě se neví.

K jednomu teroristickému nebezpečí ještě nedošlo, ale je již delší dobu předvídáno: použití atomové bomby, spíš ukradené než udělané; to není něco, co se dá stvořit doma v kůlničce na koleně.

Autor velvyslanec Netanyahu správně zdůrazňuje, že západní demokracie jsou handicapovány trojí neřestí:

1. Sobeckým hospodářským zájmem, a tedy zárukou, že vyhlášené sankce nebudou efektivní.

2. Politickou zbabělostí, sedět tiše, zatímco spojenec je zasahován. Jít teroristům na ruku za mylného předpokladu, že omděnou za velkodůšnost mě nechají na pokoji (Francie a Itálie slouží příkladem).

3. Morální a intelektuální popleteností, věru zmatkem. Západ se zdá být uhranut fanatismem teroristů a dochází k naprosto lichému závěru, že přece tato ochota obětovat život (byť tedy pokud možno cizí život) je důkazem toho, že jejich program a bažení je aspoň tedy zčásti spravedlivé. S tímto druhem uvažování budeme pak ovšem muset přiznat hodně částečné spravedlnosti a oprávněnosti ideologii a praxi nacistické, jak dokázáno příslušníky Hitler Jugend, ochotnými umřít pro Říši a Vůdce.

Západ může vyhrát válku proti teroristům, ale napřed bude muset zvítězit nad svou vlastní slabostí.

Terorismu přece jde především o vyvolání strachu. A strach nelze přemoci jinak než statečností.

□

Stanislav Reiniš

Poučení z Finska

Stalinovy čistky v letech 1936-1938 odstranily s konečnou platností poslední idealisty, kteří věřili, že komunismus zvítězí silou vnitřních revolucí a silou myšlenky, která ovládne masu a svrhne zlodějské světa rády. Možná, že si to jen tak představuji, a že všichni takoví idealisté vlastně již vyhnuli s menševiky a esery ve dvacátých letech, ale ať to bylo jak bylo, v Sovětském svazu na konci třicátých let byli pevně v sedle ostří hoši z ministerstva vnitra a byrokrati ze strany a vlády. S nimi po boku začal Stalin dělat světovou politiku po svém. Sověti v druhé pětiletce již vyráběli dost ocele na vintovky i tanky, a Drang nach Westen tedy mohli začít.

Snad první zemí, se kterou začali v té době Sověti jednat s pozice síly, bylo Finsko. Už v dubnu 1938 přišel druhý tajemník sovětského velvyslanectví v Helsinkách Boris Jarcev, prý hlavní muž sovětské rozvědky ve Finsku, za finským ministrem zahraničí Rudolfem Holstim s tím, že se SSSR obává nacistické invaze a že v případě, že se Finsko připojí ke společné obraně, SSSR zaručuje, že se po válce sovětská vojska dobrovolně stáhnou z Finska.

Holsti odpověděl, že Finsko hodlá v takovém konfliktu zůstat neutrální, že žádná cizí vojska na své území nechce, a o tomto návrhu že nemíní jednat. Pak Jarcev obcházel ještě další členy finské vlády, ale ani oni nechtěli jet do Moskvy sjednávat smlouvy tohoto druhu. Po mnoha měsících podobných kontaktů se konečně jednání ujal finský ministr

financi Tanner, kterému Jarcev předal sovětský oficiální návrh. Sověti v podstatě souhlasili s finskou neutralitou, ale chtěli, aby jim Finové dovolili postavit námořní a leteckou základnu na území Finska na Suursaari ve Finském zálivu.

Tanner na to prohlásil, že tuto podmínku finská vláda nepřijme, protože by porušila suverenitu země.

Sověti se však nevzdali. V březnu pozvali do Moskvy finskou obchodní delegaci, a při té příležitosti jim ministr zahraničí Litvinov předal notu se žádostí o pronájem Suursaari a několika dalších ostrovů ve Finském zálivu na dobu třiceti let. I tuto žádost Finové odmítli. Jediný, kdo byl ochoten s Litvinovem jednat, byl bývalý carský generál a pak člen finské vlády Mannerheim. Byl však sám. Ostatní členové finské vlády nechtěli riskovat svou politickou budoucnost tím, že by Sovětům předali část finského území.

Mezitím však Stalin uzavřel svoji neslavnou smlouvu o neútočení s Hitlerem a Finové, aniž by to věděli, se dostali do nezáviděníhodné situace. Byli smlouvou přiděleni do Stalinovy sféry vlivu. V té době tedy neexistovala na světě síla, která by byla ochotna a schopna Finům v případě války se SSSR pomoci.

A tak, vědom si této výhody, si je Molotov pozval na jednání do Moskvy hned poté, co uzavřel "spojenecké" smlouvy o neútočení a "přátelství" se třemi baltskými republikami. 11. října 1939 přijela do Moskvy delegace, vedená finským velvyslancem ve Stockholmu Juho Paasikivim.

Stalin od nich žádal smlouvu o vzájemné pomoci, postoupení území na Karelské šíji u Leningradu, demilitarizaci této oblasti, postoupení části území poblíž Petsama na severu Finska, postoupení ostrovů ve Finském zálivu včetně Suursaari a pronájem přístavu Hanko v ústí Finského zálivu na třicet let.

Paasikivi a vláda v Helsinkách většinu návrhů odmítla, a delegace se vrátila domů. Celý finský národ podporoval toto rozhodnutí.

Jednání však pokračovala dál.

Když o týden později odjížděla nová delegace do Moskvy, šly je tisíce lidí doprovodit na nádraží s květinami a písněmi. Všude u trati a na stanicích po cestě čekali lidé, kteří vlak s delegací zdravili a mávali jim.

Po příjezdu do Moskvy dne 23. října jednala delegace se Stalinem a Molotovem. Stalin tvrdě odmítl ústupky, které Finové nabízeli. Po dvou hodinách neústupného jednání Finové odešli. Před odchodem se jich Molotov zeptal: "Máte v úmyslu vyprovokovat konflikt?"

Na to Paasikivi odpověděl: "Ne, my konflikt nechceme, ale vy jej zřejmě chcete."

Stalin se jen usmál.

Ještě před návratem domů požádali Finové o eventuální pomoc v případě války Švédy. Ti odmítli.

Finská delegace jela do Moskvy ještě jednou. Tentokrát byli Finové již ochotni vzdát se určité části území, ale stále ještě nesouhlasili s dočasným umístěním sovětských vojsk na finském území. V těch dnech vyšel v *Pravdě* úvodník, který obvinil finského ministra zahraničí Erko z úmyslu vyvolat válku proti SSSR.

Na konci jednání Molotov navrhl, aby Finové prodali Sovětskému svazu území, o které šlo. Řekl prý:

"Jestli nám toto území prodáte, tak přestane být finským územím a stane se sovětským územím. Pak nebudou muset být vojenské základny umístěny na finském území."

V den konečného odchodu finské delegace z neúspěšných moskevských jednání se Stalin rozhodl napadnout Finsko.

Brzy nato pozval Otto W. Kuusinen, finský komunista žijící v Moskvě, předsedu finské komunistické strany Tuominena do Moskvy. Tuominen žil v té době ve Stockholmu. Stalin chtěl pro případ války vytvořit finskou vládu v Moskvě s Tuominenem jako ministerským předsedou. Tuominen se však bál do Moskvy jet, protože mnoho finských komunistů bylo v době čistek v SSSR zlikvidováno, a do Moskvy nejel ani na přímý rozkaz Kominterny.

Vbrzku začaly sovětské noviny nazývat finského ministerského předsedu Cajandera klaunem, hadem a malým dravcem.

Dne 26. listopadu 1939 poslal Molotov protestní notu finskému velvyslanci v SSSR. Stálo v ní:

"Dnes byli zabiti čtyři sovětské vojáci a sedm bylo zraněno u vesnice Mainila na hranicích Finska finskou dělostřelbou. Sovětská vláda nechce konflikt, ale žádá, aby se finská vojska stáhla dvacet až třicet kilometrů od hranic."

Finská vláda odpověděla:

"Naše pohraniční stráž pozorovala výbuchy dělostřeleckých granátů na vašem území. Bylo zjištěno, že střelba prokazatelně přicházela z vaší strany. Na našem území nemáme v této oblasti žádné dělostřelectvo. Jsme však ochotni jednat o oboustranném odchodu našich a sovětských vojsk z této oblasti."

Další sovětská nota pravila:

"Vaše odpověď ukazuje hluboké nepřátelství finské vlády k SSSR, které je příčinou napětí mezi oběma zeměmi. Váš návrh stáhnout oboustranně vojska z této oblasti ukazuje nepřátelský záměr Finska ohrozit Leningrad... Proto se sovětská vláda již necítí vázána smlouvou o neútočení."

Nato Finové poslali další slušnou odpověď:

"Netrváme na tom, aby sovětské



H. R. KUČERA

jednotky ustoupily až do Leningradu. Ať ustoupí na takovou vzdálenost, která Leningrad neohroží."

Pozdě v noci 29. listopadu 1939 dostal finský velvyslanec v Moskvě ještě jednu notu, prohlašující, že "útoky finské armády pokračují, a proto sovětská vláda nemůže již snášet vzniklou situaci a instruovala nejvyšší vedení armády, aby se připravilo na další útoky finské vojenské kliky."

Ráno nato překročila Rudá armáda hranice a sovětská letadla bombardovala Helsinky a ostatní města.

Stalin si zřejmě nesmírně důvěřoval, když nařídil útok na začátku polární zimy. Očekával určitě rychlé vítězství. Spoléhal se také na finské komunisty, kteří dvacet let před tím vyvolali ve Finsku občanskou válku. K sebedůvěře měl jisté oprávnění, protože finská armáda byla v té době slabá a špatně vyzbrojená.

Po nezdářeném pokuse s Tuominenem ustavil jinou "Lidovou vládu Finska", kde Kuusinen byl ministerským předsedou a ministrem zahraničí. Tato vláda okamžitě podepsala se SSSR smlouvu o vzájemné pomoci a přátelství.

Ještě po začátku sovětského útoku se Finové pokusili o mírové jednání se Sověty. Ustavili novou vládu, kde nebyli politici, na které Sověti osobně útočili. Ani to však nebylo nic platné. Ve vládě byl stále ještě Tanner, kterého Molotov označil za "zlého ducha" sovětsko-finských jednání, a proto Sověti jakýkoli smír odmítli.

Finsko se ještě odvolalo k Lize národů, která odsoudila SSSR a vyloučila jej z Ligy. To u SSSR jen vyvolalo "ironický úsměv", jak prohlásil TASS.

Mezitím se však Rudá armáda dostala do obtíží. Boj v bažinách a v lesích nedovolil použití tanků. Karelská šíje, kde se bojovalo, je úzká a může být bráněna i proti silnějšímu nepříteli. Finové kromě toho věděli, oč bojují.

Po mnoho měsíců se fronta nehýbala. Finové se bránili tak, že i Sověti museli přiznat, že mají potíže. Snažili se však zakrýt aspoň rozsah svých ztrát. Zavedli přísnou cenzuru všech zpráv západních novinářů a kontrolovali i neoficiální, osobní poštu cizích diplomatů. Diplomati mohli telefonovat v Moskvě pouze místně, a hovory do ciziny byly povoleny pouze z ústřední moskevské telefonní stanice.

Molotov se vymlouval na "sílu finských opevnění", i když t.zv. Mannerheimova linie se skládala ze šedesáti malých bunkrů na osmdesáti kilometrech. Na některých místech byly bunkry posíleny zákopy, které narychlo vykopali dobrovolníci. Molotov na schůzi Nejvyššího sovětu prohlásil v březnu 1940, že Mannerheimova linie se skládá ze stovek železobetonových a žulových opevnění vyzbrojených dělostřelectvem a kulomety.

Opevnění jsou spojena podzemními chodbami a podporována nesčetnými minovými poli a protitankovými překážkami.

Rudá armáda použila v boji celkem 45 divizí, což byla asi polovina všech jednotek, které tehdy byly na území evropské části SSSR. Měli dělostřelectvo, automatické zbraně a minomety. Proti nim stálo devět finských pěších divizí, které měly asi sto 37-milimetrových protitankových děl a devadesát šest vysloužilých letadel.

V boji zahynulo 24.923 Finů a 43.557 jich bylo zraněno.

Na sovětské straně Molotov přiznal 49.000 mrtvých a 159.000 zraněných. Finové odhadli sovětské ztráty na 200.000 mrtvých. Rudá armáda ztratila polovinu tanků, kterých použili, asi 1.600, a asi 700 až 900 letadel.

Finové samozřejmě věděli, že nad Sověty nemohou zvítězit, ale bránili se ze všech sil. Když konečně byla 12. března 1940 podepsána mírová smlouva, stála vyčerpaná finská vojska prakticky na těch pozicích, které bránila celou válku. Finové nechali na základě mírové smlouvy Sovětům některá území, ale neztratili svoji politickou suverenitu a demokratický systém, a udržují si je dodnes.

Byli přinuceni vyklidit oblast, kterou Sověti nikdy nedobyli, a kde pak nezbyl ani jeden z půl miliónu obyvatel, kteří tam před válkou žili. Měli na to deset dní.

Ve válce jim nikdo nepomohl. Švédové, Francouzi a Angličané slibovali pomoc. Ta však nedošla včas.

Co říci závěrem? Máme se bránit, vždy a všude.

Závidím Finům. Až uvidíte někde zase slovo finlandizace, uvědomte si, že to především znamená obranu proti mnohonásobně silnějšímu nepříteli.

Názor skutečných odborníků

CONTENTION je měsíční publikace pozoruhodné organizace, zvané Committee for the Free World. Navýsost užitečný Výbor pro svobodný svět uveřejnil v září 1986 tento otevřený dopis třiceti vědců, bývalých sovětských občanů:

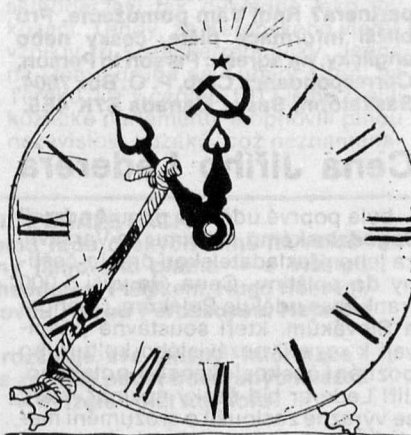
Starosti nám dělá rostoucí tlak ze Sovětského svazu a též odjinud, na Spojené státy, aby udělaly závažné ústupky v programu Strategické obranné iniciativy — ústupky, jež by mohly ohrozit americkou bezpečnost a též i dlouhodobé vyhlídky na zachování míru — a to jen proto, aby bylo dosaženo dohody, přinášející krátkodobou iluzi míru. Věříme, že snaha Ameriky docílit strategickou obranu, kombinovanou se vzájemným snížením ofenzivních jaderných zbraní, poskytuje lidstvu tu největší naději docílit trvalý mír v našem věku.

Když jsme my, vědci, žili v Sovětském svazu, patřili jsme k privilegované vrstvě společnosti. Měli jsme příležitost se seznámit s vládnoucími kruhy, s jejich způsobem chápání světa a zejména s jejich názory na sovětsko-americkou rivalitu, a hodně jsme se dozvěděli o jejich programech a záměrech.

Chceme zde vyjádřit bez jakýchkoliv pochyb, že sovětské stranické vedení naprosto upřímně věří, že skutečné soužití socialismu s kapitalismem možné není. Vzdor všemu prohlašování o mírové koexistenci a détente, sovětské vedení je přesvědčeno, že jedna ze supervelmocí si nevynutitelně podrobí tu druhou, a proto se ze všech sil snaží, aby tím vítězem se stal Sovětský svaz.

Proto celá struktura sovětské společnosti je uspořádána tak, aby co nejvíce přispěla ke konečnému celosvětovému vítězství sovětského komunistického totalitního systému. Je nám dobře známo, že sovětské vedení věnuje obrovské zdroje, jak nejvíce je jen možné, za účelem dosažení vojenské převahy nad Spojenými státy, neboť věří, že tato značná superiorita bude rozhodujícím faktorem ve vítězství komunismu. Byli jsme svědky toho, že nejenom nejlepší vědecký výzkum a technologie se převádí do vojenské sféry, ale i nejlepší výsledky v hospodářství kultuře, ba i ve sportu, se automaticky využívají k "obraně vlasti" — tomuto eufemismu pro prozrazování konečného vítězství komunistické totality. Pouze potom, tak uvažuje vládnoucí elita, bude její moc definitivně zajištěna.

Co se pak týče programu SDI, na základě našich zkušeností jsme povi-



KRESBA JAN KRISTOFORI

nování sdělit, i když to Gorbačov bude popírat, že:

1. Sovětské vědecké a vládní kruhy věří, že efektivní strategická obrana je technicky možná a uskutečnitelná.

2. Sovětský svaz intenzivně pracuje na vlastní verzi Strategické obranné iniciativy už od konce šedesátých let, a věnuje víc úsilí a zdrojů těmto "Hvězdným válkám" a strategickým obranným programům, než věnují Spojené státy.

3. Vyvinutí a uskutečnění sovětského systému "Hvězdných válek" je součástí sovětské celosvětové strategie proti nekomunistickému světu násilím tak uskutečnit "konečnou dějinnou fázi" celosvětového komunismu, a "mír" zaručený sovětskou vojenskou mocí.

4. Od sovětských vůdců lze jen předpokládat, že budou pokračovat ať už otevřeně nebo tajně na výstavbě systému "Hvězdných válek" jako vysoké jejich priority, bez ohledu na to, co řeknou či podepíší, bez ohledu na počínání Spojených států.

5. Sovětská komunistická morálka a historie sovětského chování nás věru učí, že sovětské vlády nepokládají za nemorální podvádět a mást své "smrtné nepřátele" — a, bohužel, oni pokládají Spojené státy za svého nepřitele číslo jedna. Však proto poruší jakoukoliv mezinárodní dohodu v okamžiku, když jim to bude vyhovovat, tak jak již mnohokrát učinili v minulosti. To znamená, že všechny budou dohody musí být přísně ověřitelné.

My, bývalí občané Sovětského svazu, milujeme zemi, v níž jsme se narodili, jako však i milujeme zemi, v níž jsme se rozhodli žít. Přejeme miliónům našich bývalých spoluobčanů budoucnost v míru a případně i se svobodou. Věříme, že strategický obranný štít přispěje k dosažení tohoto cíle, že odradí sovětské vůdce od nukleárního vydráždění k dosažení jejich cílů, a místo toho je povzbudí věnovat se potřebám ruského lidu a jiných porobených národů.

Andrej Sacharov moudře zdůraznil, že "skutečná bezpečnost je možná pouze tehdy, je-li založena na stabilizaci mezinárodních vztahů, na zavržení politiky expanzí, na posílení mezinárodní důvěry, otevřenosti a pluralizace socialistických zemí, a dodržování lidských práv kdekoli na světě . . ."

Jakožto vědci, my důrazně obhajujeme *skutečnou* koexistenci a porozumění mezi národy jako jedinou to fundamentální záruku bezpečné budoucnosti lidstva. Ale aby tohle bylo možné, sovětské vedení bude muset v první řadě uskutečnit opravdovou koexistenci se sovětskými intelektuály a vědci, bude se muset zříci a zapudit ono poslání šířit komunismus všude ve světě, bude umožňovat sovětské společnosti seznámit se s ne-

komunistickými idejemi a vlivy. Pouze tyto kroky mohou vést k důvěře, že údajné mírové záměry sovětského vedení jsou věru opravdové.

A konečně, americký prezident a jeho reprezentanti mohou podstatně přispět k zachování světového míru, jestliže v jednání se sovětskými vůdci

1. nebudou spěchat k dosažení dohody pro věc dohody samé;

2. neustoupí od programu strategického obranného štítu;

3. stále si budou vědomi skutečné povahy, záměrů a motivů sovětských vůdců; a

4. pevně se budou držet závazku Ameriky osvobodit svět, aby přestal být rukojmím hrozbě nukleárního zničení.

V zájmu míru a svobody,
podepsáno třicet vědců.

Z angličtiny přeložil Ota Ulč

Služba čtenářům

23letá Češka, žijící v Kanadě, se smyslem pro rodinu, se zájmy o cestování, sport, hudbu, vaření, hledá sympatického a podnikavého partnera, nekuřáka — kdekoli (nejraději ale z teplé části USA, z Austrálie nebo Kanady). Zn.: "Život je příliš krátký na to, aby žil každý sám."

Vdovec, 60 let, finančně nezávislý, hledá partnerku ve věku 50 až 56 let k vážnému seznámení, event. manželství. Zn.: "Foto čestně vrátím."

35letý, svobodný, štíhlý, bez závazků, hledá milou a hodnou dívku sportovní postavy. Pište na adresu: Wolfe Island, P.O. Box 100, Kingston, Ont., Canada K0H 2Y0

Hledáte přítele, přítelkyni, životního partnera? Rádi Vám pomůžeme. Pro bližší informace pište, česky nebo anglicky, na adresu: Person to Person, Correspondence Club, P. O. Box 7004, Saskatoon, Sask., Canada S7K 4E5.

Cena Jiřího Lederera

byla poprvé udělena panu **Andrzeji Jagodzinskému**, žijícímu ve Varšavě, za jeho překladatelskou práci z češtiny do polštiny. Cena (ve výši 5.000 franků) se uděluje Polákům, Čechům a Slovákům, kteří soustavně přispívají k rozvoji nezávislého kulturního poznání československo-polského. Jiří Lederer byl český novinář, který se výrazně zasloužil o srovnání mezi těmito dvěma slovanskými zeměmi a který umřel v exilu 12. října 1983.

O udělení ceny rozhodují redakce polské revue *Zeszyty Literackie* a československého čtvrtletníku *Svědectví* v Paříži.

Cena Jaroslava Seiferta

Dne 22. září 1986, v předvečer básnickových nedožitých 85. narozenin, byla poprvé udělena Cena Jaroslava Seiferta za nejlepší dílo české a slovenské literatury.

Na základě rozhodnutí poroty, jejímiž členy jsou Jiří Gruša, Milan Kundera, Antonín J. Liehm, Sylvie Richterová, Josef Škvorecký, Jan Vladislav, František Janouch a dva českoslovenští literáti žijící v Československu, byla Cena Jaroslava Seiferta za rok 1986 udělena **Dominiku Tatarkovi** za trilogii "Pisačky", v níž autor nově rozvinul žánr vnitřního monologu a podal odvážně svědectví o době i o dosud neobnažených hlubinách lidské mysli.

Kromě peněžní odměny ve výši 35 000 SEK určené významnému autorovi, bude poskytnuta kulturní subvence, která umožní vydat některé z Tatarkových děl v jednom z exilových nakladatelství.

Cena Jaroslava Seiferta byla zřízena Nadací Charty 77 se sídlem ve Stockholmu k uctění památky klasika české literatury a prvního československého nositele Nobelovy ceny za literaturu. Bude se udílet každoročně za nejlepší dílo současné české nebo slovenské literatury a bude vyhlašována vždy v předvečer Seifertových narozenin 22. září.

Nadace Charty 77 se obrací na českou a slovenskou veřejnost se žádostí o spolupráci při udílení této významné kulturní ceny, a to zejména o zaslání návrhů kandidátů na Cenu Jaroslava Seiferta a o poskytnutí finanční podpory.

Návrhy kandidátů na Cenu Jaroslava Seiferta pošlete nejpozději do 15. března 1987 tajemnické výboru pro Cenu Jaroslava Seiferta, paní Miloslavy Slavičkové ze Slovenského ústavu v Lundu. Adresa: Miloslava Slavičková, Slaviska institutionen, Lunds universitet, Finng. 14, S-223 62 Lund, Sweden.

Abychom mohli každoročně udělovat Seifertovu cenu, která je dotována značnou finanční částkou, potřebujeme vaši finanční pomoc. Finanční příspěvek je možno zasílat šekem nebo na kterékoli z níže uvedených kont Nadace Charty 77 s poznámkou "Cena Jaroslava Seiferta". Všem příznivcům české a slovenské literatury za tuto podporu již předem děkujeme.

**František Janouch
předseda správního výboru
Nadace Charty 77**

Konta:
Swedish Postgiro 194164-01
Commerzbank Hamburg, Zweigstelle Hoheluft-
chaussee, 36/79800, Bankleitzahl 200 400 00.
Société de banque Suisse, 1211 Genève, 2 rue de
la Confédération, CO-254.186.
S-E-Banken, Sweden 5398-10047 52.

Přesilovka (Power Play)

Literární scénář od Vladimíra Valenty a Vladimíra Škutiny napsaný podle skutečného příběhu čs. národního hokejového mužstva z r. 1949. Tento vynikající scénář ještě nemá investora, ačkoliv téma je velice přitažlivé pro severoamerické občanstvo. Hlavním problémem asi bylo, že se pro jednu z hlavních rolí nepodařilo získat Wayne Gretzkého, který by návštěvnosti opravdu pomohl.

Tato dramatická historika dvou zkušených scénáristů zůstává tedy jen v literární podobě. I tak stojí za přečtení. Většina z nás si pamatuje na hlavní postavy skutečné události: na bratry Zábrodské, brankáře ing. Modrého, na Roziňáka, Konopáska, tenistu-hokejistu Jaroslava Drobného i na kanadského trenéra Matěje Bucknu. Dva scénáristé se rozhodli použít v knize fiktivních jmen. Nepochopil jsem proč; vždycky jsem si musel lámat hlavu přemýšlením, kdo byl kdo. Ale asi jim to dodalo většího pocitu bezpečí v občasném nadsazení reality.

Knižka je tak zajímavá, že nepotřebuje násilně dodané vtipy, jako vymyšlená jména sovětských funkcionářů Kradenikov či Chujenko. Jedinou další výtka mám proti nepřesnosti autorů a tiskařů (Yourkowitz někdy psán jako Yourkewicz, špatně spellovaná anglická slova — "apartment", přehození stránek 17 a 18, 35 a 36 v textu a několik podobných drobností). To jsou však jenom minimální připomínky. Kdo si knížku koupí od Svazu svobodných čs. sportovců na 1482 Larchmont Ave., Lakewood, Ohio 44107, USA za \$ 10, bude moci znovu prožít ty dramatické události z doby, kdy Československo vyhrálo mistrovství světa v hokeji po druhé v historii. A přesto, že víme, jak to dopadlo, povzdechne si: proč se ti kluci na tak zvanou solidaritu nevykašlali, proč nezůstali venku? Mohli si ta léta ve vězení ušetřit.

Koláže ke knížce namaloval Karel Trinkiewicz.

-vt-

Svědectví

Ota Filip

Setkání s atamanem

Kozácký ataman, generál dr. Vasilij Grigorjevič Glaskov, předseda výboru Sdružení kozáků v exilu, původem z Ilovinské kozácké stanice na Donu, hovořil velmi dobrou češtinou s mírným ruským přízvukem. Setkali jsme se . . . ne, neřeknu kde, protože místo našeho rozhovoru není tak důležité jako jeho obsah; a kromě toho není třeba hlásat do světa, kde ataman Glaskov bydlí, koho navštěvuje a kam jezdí.

Kozácký ataman, dnes téměř osmdesátiletý statný muž, seděl naproti mně, stříbrnou kozáckou šavlí svého praděda na klíně, znak atamanské hodnosti, stříbrné, zlatem vykládané žezlo donských kozáků z roku 1753 leželo na stole.

Z rozhovoru, který trval více než čtyři hodiny, se mi postupně rozvinul tragický osud donských, kubánských a tereckých kozáků od ruské říjnové revoluce 1917 do dneška.

"V carské době měly jen tři národnosti vlastní frakce, a to Finové, Poláci a kozáci. Od roku 1860 byli kozáci součástí velké ruské armády, beze sporu elitní jednotky s vlastním velením, s generály a s atamany. Kozáci se odjakživa řídili zásadou: Bez svobodné volby — žádný ataman! To platilo za cara, po něm i dnes."

Ataman Vasilij Grigorjevič Glaskov sevřel pevně šavli, jeho hlas zněl sebevědomě.

"Po revoluci roku 1917 se žádný ruský národ neosvobodil z carského samoděržaví tak důkladně jako my kozáci. Tehdy, za Kerenského vlády, vznikly tři kozácké republiky. Jedna na Donu, druhá na Kubáni a třetí na Tereku. Už v červnu 1917 jsme zvolili kozácké parlamenty a obnovili plnou nezávislost kozáků, což neznamená-

lo, že jsme se chtěli odtrhnout od Ruska. Věřili jsme a doufali v opravdovou ruskou federaci rovnocenných národů s vlastní samosprávou. Když jsme s naším návrhem šli za tehdejší ministerským předsedou Prozatímní vlády Kerenským, dožili jsme se zklamání. Alexandr Fjodorovič nechtěl o kozácké samosprávě ani slyšet. Nezbylo nám tedy nic jiného, než provolat Spolkovou republiku donských, kubánských a tereckých kozáků s hlavním městem v Novočerkasku. Prezidentem kozácké republiky jsme zvolili atamana Kaligina, který hned prohlásil nezávislost republiky. Měli jsme vlastní ústavu, parlament, tři kozácké oblasti v něm měly každá padesát poslanců, měli jsme státní banku, která vydávala naše peníze, i kozáckou poštu s našimi známkami. Když se v Petrohradě ujal moci Lenin a jeho bolševická strana, poslal proti nám v roce 1919 rudou armádu v síle jednoho miliónu tři sta padesáti tisíc mužů. Bojovali jsme proti bolševikům všichni: děti, otcové, starci. Trocký tehdy prohlásil, že dokud se bolševikům nepodaří porazit a zničit kozáckou republiku, nebude sovětský režim upevněn. Dostali jsme se, jak se říká, mezi mlýnské kameny dějin . . . Když Rudá armáda počala z Ruska vytlačovat "bílé" pod velením generála Děnikina a Wrangela, přijali jsme jejich jednotky v naší kozácké republice, pomohli jsme jim se znovu vyzbrojit, podpořili jsme je finančně i jinak. Jenže . . ." ataman Glaskov odložil starou šavli a dotkl se prsty atamanského žezla, "jenže "bílí", vesměs bývalí carsští poddůstojníci a důstojníci, se u nás, ve svobodném kozáckém státu, počali chovat jako velkomožné panstvo. Nastaly problémy, které šikovně využil — kdo jiný — než Lenin. Aby nás rozštěpil, založil na papíru tak zvanou Sovětskou donskou republiku a podařilo se mu získat část kozáků na svou stranu. V roce 1921 nás rudá armáda porazila. Sama by to asi nedokázala, ale Trocký přemluvil několik vynikajících carských generálů, jako na příklad Čičerova, Šablina, Jegorova, ba dokonce Brusilova, navíc pak ještě asi 250.000 carských poddůstojníků a vojáků, aby táhli proti nám. S bolševiky bojoval proti nám i pozdější generál Vlasov. Za druhé světové války jsem s Vlasovem třikrát mluvil. 'Víte, pane generále,' řekl mi, 'studoval jsem v době revoluce v semináři, chtěl jsem být po-

ČESKÉ FILMY NA VIDEOKAZETÁCH!

VIDEO EL CANADA expeduje již celou řadu českých filmů na videokazetách s Vašimi oblíbenými hrdiny filmového plátna — s Vlastou Burianem, Oldřichem Novým, V+W, Theodorem Pištěkem, Hugo Haasem, Jindřichem Plachtou, Adinou Mandlovou, Věrou Ferbasovou, Natašou Gollovou a dalšími.

VIDEO EL CANADA zkvalitňuje a rozšiřuje své služby. Informace i objednávky vyřizuje obratem. Prémie za větší počet odebraných kazet.

VIDEO EL CANADA není anonymní — můžete volat kdykoliv.

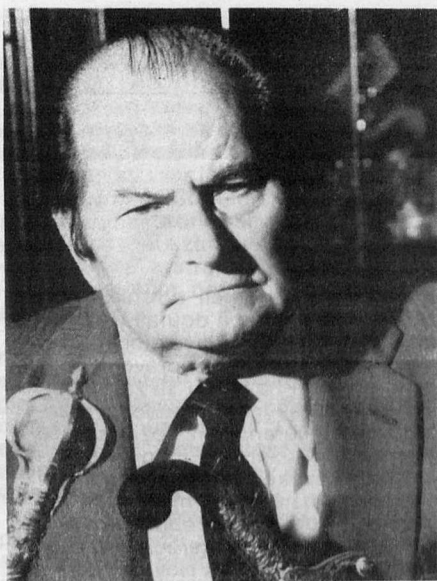
Informace a objednávky na adrese:

VIDEO EL CANADA

587 Talbot Street

London, Ontario N6A 2T2

Tel.: (519) 434-9939.



GENERÁL DR. VASILIJ GRIGORJEVIČ GLASKOV
FOTO: OTA FILIP

pem. Revoluční doba mě však uchvátila, přihlásil jsem se do Rudé armády a žádal jsem, abych byl nasazen na frontě proti vám, kozákům... Tak se časy mění, pomyslel jsem si."

Starý kozák se usmál, mám dojem, že v jeho očích prošlehl ironický záblesk.

"Vlasov byl potom velitel vojsk kolem Azovského moře. Kozáci nemají na jeho působení radostné vzpomínky. Za druhé světové války přešel k Němcům, ale ať si komunistická propaganda říká, co chce, byl to generál Vlasov, který se svými jednotkami zachránil v květnu 1945 Prahu."

"Vraťme se zpět na Don," povzděchl ataman. "Lenin nakonec podvedl i ty kozáky, kteří se dali k bolševikům. Aby je získal, slíbil jim písemně zřízení kozácké republiky. Náš kozácký plukovník Mironov se tehdy bil s bolševiky proti nám, a když nás Rudá armáda rozstřílela," atamanův hlas se zachvěl, chvíli mlčel, znovu uchopil šavli, s níž jeho otec bojoval proti Trockému, a pokračoval: "Víte, dějiny se vlastně opakují. Když jsme v roce 1921 v boji proti bolševikům vykrváceli, začaly západní velmoci už obchodovat a jednat se Sovětským svazem, takže o našem osudu nechtěl nikdo ani slyšet. Cosi podobného se dnes děje v Afganistánu... Když nás tehdy rudoarmejci rozstříleli, jel plukovník Mironov s jinými rudými kozáky do Moskvy za Leninem. 'Soudruhu Lenine,' řekl, 'pomohli jsme bolševikům porazit naše bratry, kozáky. Splň, co jsi písemně slíbil, dej nám kozáckou republiku!' A víte, jak Lenin odpověděl? Po lenínsku. Přikázal plukovníka Mironova a jeho osmdesátičlenný kozácký doprovod zatknout a hned v následující noci všechny ve vězení na Ljubljance bez soudu postřílet. A to jsem slyšel, že reformní komunisté psali v Praze roku 1968, když bolševi-

ci okupovali Československo, na zdi: Lenine, vzbud'se, Brežněv se zbláznil! Bud'te rádi, že Lenin už nežil, ten by s vámi zatočil hůř než Brežněv."

"A co se stalo s vámi, pane generále?" zeptal jsem se.

"Zastihl mě kozácký osud. Měl jsem šest bratrů, čtyři z nich padli v boji proti bolševikům. Když rudoarmejci vtrhli do naší vesnice, zastřelil komisař před očima mladšího sourozence mou maminku. Kolik kozáků tehdy rudí komisaři na Donu, na Kubáni a na Tereku pozabíjeli, to dnes nikdo neví a nikdo už neví. A Leninova tak zvaná Sovětská donská kozácká republika? Jak ji Lenin založil, tak ji i v roce 1923 zlikvidoval: podpisem. Slovo 'kozák' vymizelo z ruské řeči, bylo až do roku 1937 vyškrtnuto ze všech slovníků."

"A proč až do roku 1937?"

"V roce 1937 slavil Sovětský svaz 20. výročí revoluce. V Moskvě se konala vojenská přehlídka, přijel na ni i francouzský maršál Fouché a po přehlídce se zeptal: Pane Staline, jak to, že na přehlídce chyběli kozáci? Nikdo neví, co Stalin odpověděl, jisté však je, že hned příští den předvedl báťuška Stalin francouzskému maršálu vyznamenávání 'zasloužilých' rudých kozáků, letadlem nechal do Moskvy dopravit kozácký pěvecký a taneční soubor — a Fouché byl asi spokojen. Kdo ví, jestli se francouzský maršál dozvěděl, že dva roky před tím, 1935, kdy Stalin nechal odhlasovat tak zvanou 'stalinskou ústavu', se v tehdejší ústřední výboru ozvalo několik byvalých kozáků a požadovalo zřízení kozácké republiky? Po poradě s Molotovem a Kaganovičem vyřešil Stalin kozáckou otázku stejně jako Lenin: Všechny členy ústředního výboru a vedoucí stranické funkcionáře kozáckého původu nechal postřílet."

"Zapomněli jsme na vaše osudy, pane generále," ozval jsem se po chvíli ticha.

"V roce 1921 se mi s několika tisíci kozáky podařilo utéci a dostal jsem se do Jugoslávie. Tam jsem vstoupil do kozácké důstojnické školy a po absolvování mě kozácký výbor poslal do Prahy studovat na vysoké technické škole stavařinu, později jsem na Karlově univerzitě studoval ještě politické vědy a žurnalistiku."

"Proto mluvíte tak dobře česky," podotkl jsem.

"Čtyřicet let jsem česky nemluvil," usmál se ataman, "ale Praha, studia a život v předválečném Československu ve mně zanechaly hluboký dojem. Praha byla totiž až do konce druhé světové války středisko kozáků v exilu. Když uvážíte, že na československých univerzitách studovalo 3.000 kozáků, že Masarykovo Československo přijalo několik dalších tisíc mladých uprchlíků od Donu, že se tam vyučili řemeslu, tak nepřeháním,

když řeknu, že Češi pomohli kozáckému národu vytvářet novou inteligenci. Pomoc, kterou nám Masarykovo Československo poskytlo, kozáci nikdy nezapomenou. V Praze jsem osobně znal dr. Zenkla, poslance Klofáče, Fráňu Zeminovou i nezapomenutelnou paní Horákovou, kterou rovněž postihl 'kozácký osud', komunisté ji popravili. V Praze, kde jinde?, se před vypuknutím druhé světové války konal sjezd všech kozáků v exilu. Přijeli tam staří generálové, atamani, výkvět našeho národa. A v Praze mě tehdy také zvolili předsedou Kozáckého nacionálního hnutí. Až v Praze jsem se stal atamanem všech kozáků. Bránil jsem se, upozorňoval jsem 'starce', že jsem na atamana ještě příliš mladý, ale starci řekli: Nastávají vážné doby, bude válka, potřebujeme v čele mladého, energického a vzdělaného kozáka. Tak jsem tedy převzal atamanské žezlo."

Už několik dnů předtím, než jsem pana dr. Vasilije Grigorjeviče Glaskova, kozáckého atamana, generála kozáckých vojsk navštívil, jsem s určitým neklidem předpokládal, ba věděl, že v rozhovoru dříve nebo později dospějeme k bolavému místu — a sice k spolupráci donských, kubáňských a tereckých kozáků s Hitlerovým Německem. Přiznám se, že jsem nevěděl, jak s generálem Glaskovem začít rozhovor o sto šedesáti pěti tisících kozácích — pravda, na počátku války proti Sovětskému svazu v roce 1941 jich bylo méně, později se však do kozáckého vojska hlásilo stále více sovětských zajatců, kteří do konce druhé světové války bojovali v Rusku bok po boku s německým wehrmachtem.

Nejprve jsem si řekl: Zeptáš se atamana a generála kozáckých vojsk přímo. Později jsem však dospěl k názoru, že bych se k bolavému místu kozáckých dějin měl přibližovat šetrně, ohleduplně a tuze opatrně, protože jítřit dosud jistě nezacelené kozácké rány mi nepřísluší.

Vasilij Grigorjevič Glaskov mě však překvapil, ba dokonce zaskočil. O pro kozáky nešťastné spolupráci s Němci začal sám a přímo.

"Když vypukla válka se Sovětským svazem, jel jsem z Prahy do Berlína, navštívil jsem v generálním štábu dva důstojníky, jeden se jmenoval Rosenberg, ten druhý jsem myslím Schicketanz, a nabídl jsem jim pomoc kozáků v exilu v boji proti bolševikům. Oba důstojníci byli značně překvapeni, myslím, že ani nevěděli, co mají odpovědět, takže až po chvíli se mi snažili vysvětlit, že o kozáckých problémech nemají ani zdání a že o existenci kozáků v exilu a v Rusku nemají žádné informace. Odpověděl jsem jim: Váš se o nás brzy dozvíte!

A dozvěděli se hned v prvních dnech ofenzivy, kdy se německým

vojákům vzdávaly statisíce rudoarmějců a kdy četní z nich hned při prvních výsledcích prohlásili: Jsme kozáci, dejte nám zbraně, půjdeme s vámi proti bolševikům!

To už i v německém generálním štábu pochopili kozácký problém a mohli jsme postavit naše první kozácké jednotky. Německá vláda vydala prohlášení, v němž uznala kozáky za spojence, jejich právo na samostatný stát a zavázala se poskytnout budoucímu kozáckému státu ekonomickou pomoc. Byl jsem s kozáky v Rusku a viděl jsem na vlastní oči, jak nás na Ukrajině i v Bělorusku lidé vítali chlebem a solí. Viděl jsem tisíce mladých kozáků přebíhat k nám, jen aby mohli bojovat proti bolševikům a za budoucí kozácký stát."

"Bojovali jste však, pane generále, za správnou věc s nesprávnými spojenci. To je historický fakt," namítl jsem.

"Ano, tento názor dodnes převládá. Byl jsem — a jsem — generál kozáckých vojsk, nebojoval jsem však v Rusku proti Rusům, ale za kozáckou věc. Uvedu několik příkladů: Když jsme s Němci ustupovali, chtěl německý generální štáb čtvrtý a pátý kozácký pluk nasadit do boje proti polským vlastencům-povstalcům ve Varšavě. Odmítl jsem a řekl německému generálovi: Kozáci nikdy neposkvrní vztah k Polákům vlastní ani polskou krví. Když Němci vydali rozkaz, aby 1. kozácký sbor bojoval v Chorvátsku a v Srbsku proti Titovým partyzánům, poslal jsem Hitlerovi osobní dopis. Když nás bolševici vyhnali z naší vlasti, napsal jsem, přijala Jugoslávie třicet pět tisíc kozáků. Naši lidé našli v Jugoslávii nový domov, založili tam rodiny, mají děti. Nikdo po nás kozácích nesmí chtít, abychom bojovali proti národu a státu, který nám v době nejvyšší nouze pomohl. Kozáci proti Titovým partyzánům v Jugoslávii nikdy nebojovali. Ba naopak, náš kozácký generál Drago Mihajlovič, který emigroval do Jugoslávie, vytvořil z emigrantů zvláštní kozáckou partyzánskou jednotku a bojoval proti Němcům, ovšem nikoliv na straně Tita. Drago Mihajlovič byl jediným kozákem, kterého kongres Spojených států amerických ještě za války vyznamenal medailí za statečnost. Americké vyznamenání za boj proti Němcům však Mihajlovičovi nepomohlo. Maršál Tito ho nechal zastřelit. Němci nás chtěli také donutit, abychom v prostoru Dijonu bojovali proti francouzským partyzánům. Odpověděl jsem jasně, že budeme bojovat, ale jen proti rudým bolševikům. To jsou, pane Filipe, také fakta."

Generál odložil kozáckou šavli. Zkoumal mě a po chvíli pokračoval: "A potom přišel květen 1945. Moje jednotka ustoupila přes Čechy do prostoru Passau, kde nám německý

generál hrabě Pickl poručil: Rozchod, a zachraň se, kdo můžeš! Odhodili jsme uniformy, od obyvatelstva jsme koupili civilní šaty, vozy a koně. Vydal jsem rozkaz: Protlouci se do prostoru severně od Mnichova a soustředit se tam. Brzy jsme narazili na postupující Američany, vydávali jsme se za dělníky, kteří byli na nucených pracích v Německu a vraceli se domů. Ze jsme se 'vraceli' opačným směrem, Američany ani nenapadlo. Když jsem jednomu americkému plukovníkovi řekl, že jsem studoval v Praze, zasmál se a odpověděl: Praha, to je blízko Perseie... Do prosince jsem jako stavební inženýr pomáhal uvádět do provozu rozbombardované letiště u Pfaffenhofemu, v prosinci 1945 mě americká policie zatkla. Američané mi řekli rovnou: Pane generále, my jsme o vás ani nevěděli, Moskva si vás však našla, musíme vás vydat Rusům. Šel jsem tedy do bývalého koncentračního tábora v Dachau na blok C do cely smrti číslo 13. A víte, kdo mi pomohl?"

Pokrčil jsem rameny. Kdo asi měl zájem v roce 1945 pomáhat kozáckému generálu, který bojoval proti Sovětskému svazu, spojenci Ameriky, Anglie, Francie a celého demokratického světa v boji proti nacistům? ptal jsem se v duchu; odpověď jsem však nenašel.

"Poláci mi pomohli," usmál se kozácký ataman a generál. "Polská exilová vláda v Londýně se nějakým způsobem dozvěděla, že mě Američané zatklí a zavřeli v Dachau. Tehdejší polský prezident v exilu, dr. Zabalski, si vzpomněl na mě, na kozáckého generála, který se vzepřel německému rozkazu a odmítl poslat kozáky proti polským vlastencům ve Varšavě. Američané vyhověli polské prosbě, propustili mě a já jsem jel do Londýna poděkovat Polákům. Ale to už jsem věděl o tragédii kozácké armády, která se v jižním Rakousku vzdala Angličanům."

V té chvíli se atamanovi, generálu kozáckých vojsk, zadrhl hlas, mám dojem, že do očí se dr. Glaskovi nahrnuly slzy. Volil krátké věty, přerušované těžkými výdechy: "70.000 kozáků se 8. května 1945 v Klagenfurtu vzdalo Angličanům. Anglický maršál Alexander povolil kozáckému vojsku ve Spitalu poslední přehlídku. Řekl kozákům, že je nikdy nevydá Rusům. 28. května pozval maršál Alexander 5.300 kozáckých důstojníků a třicet osm generálů do Spitalu. Všichni přišli v uniformách se všemi řády a medailemi. V noci Angličané obklíčili kasárna, v nichž kozáci maršál čekali na generála Alexandra, a řekli: Zitra vás na demarkační čáře, na mostě přes řeku Mur v Judenburgu, vydáme Sovětům. Někteří kozáci spáchali ještě v noci sebevraždu. Mnozí z těch, které Angličané násilím naložili do nákladních aut, poskákali z mostu, kde je již čekali sovětské důstojníci,

do řeky. Četní se utopili, jiné, kteří se pokoušeli plavat, postříleli sovětsí vojáci z břehu kulomety. Živé kozáky naložili Sověti do letadel a odvezli do Moskvy. Ty postříleli do jednoho až tam.

Když se kozácké vojsko doprovázené rodinami dozvědělo, co se v Judenburgu na mostě stalo a jaký osud je čeká, poslalo starce ke generálu Keightleyovi. Starci se před anglickým gentlemanem hluboce uklonili a řekli: Generále, porušili jste slovo anglického maršála. Vydejte bolševikům nás, starce, zachraňte však naše ženy a děti. Generál Keightley odmítl. Starci tedy vytáhli kozácké kinžaly, pokřičovali se a jeden po druhém si před generálem podřizli hrdlo.

Příští den obklíčili Angličané tábor kozáků tanky a hnali je k demarkační linii k bolševikům. Ten den, bylo to 1. června 1945, zahynulo ve Spitalu 1.600 kozáků. Když Rakušané zpozorovali, co se na pokraji města děje, rozezvučely se na všech okolních kostelech zvony. Sedmdesát tisíc kozáků se však dostalo do rukou bolševiků. Kolik jich zahynulo na Sibiři, nikdo neví a už nespočítá."

Mlčel jsem. Poprvé v životě jsem držel v ruce pravou kozáckou šavli a žezlo, které po dvě století provázelo kozácké atamany.

Byl jsem rád, když se mě pan dr. Glaskov po dlouhé chvíli těžkého mlčení zeptal: "Víte, že soudruh Gorbačov je kozák?"

"Snad ne také ataman?"

"Ataman není a nikdy nebude. Ale pochází ze staré kozácké rodiny ze stanice Privolnaja ve Stavropolské gubernii. Jeho matka, pravá kozáčka, tam ještě žije. Všichni Gorbačovové bojovali za baťušku cara na Kavkaze. A víte, že v Gorbačovovi asi pořád tluče kozácké srdce?"

To jsem nevěděl. Soudruh Gorbačov a kozák? Ne, to jsem si nemohl srovnat. Vzpomněl jsem si na největší dojem, který na mě Gorbačov a jeho paní učinili v Ženevě, když se tam setkali s americkým prezidentem Reaganem. Kamera západoněmecké televize zabloudila v detailním záběru na Gorbačovovo zápěstí; vrchní proletář měl zlaté Rolex, švýcarské hodinky pro milionáře. Jeho paní Raisa měla stejně, ale menší, dámské, zato však posázené diamanty.

"Vloni třeba otevřel soudruh Gorbačov v bývalé kozácké oblasti na Donu, na Kubáni i na Tereku, kam od roku 1921 nesměl vstoupit cizinec, i západním turistům. A letos na velikonoce nechal otevřít všechny kostely, popí mohli i v kozáckých oblastech sloužit mše, kdy se jim zlíbilo. Ba dokonce i děti směly do kostelů. Jak jsem řekl, možná, že se v Gorbačovovi přece jen časem probudí jeho kozácký původ."

Česky mluvící kozácký ataman a generál, doktor a inženýr s diplomem

S Emilem Radokem o světových výstavách a jeho tvorbě

Ptal se a zapsal Richard Drtina

Emil Radok vstoupil do historie umění a audio-vizuální estetiky jako tvůrce Polyekránu a s bratrem Alfrédem (1914-1976) jako spoluvůrce Laterny magiky. Oba se výrazně podíleli na československých úspěších na světových výstavách v r. 1958 v Bruselu a v r. 1967 v Montrealu. Zatímco doma vládla cenzura, pro zahraniční výstavy režim dovolil značnou dávku tvůrčí svobody. I přesto měl Emil Radok u sebe vždy dohlázele a i tak se dostával se svým bratrem Alfrédem do řady obvinění a vyšetřování. Na to nerad vzpomíná, ani na to, jak mnohdy pro svůj "kádrový profil" musel vydávat svou práci pod pseudonymem.

Oblasti velice originální tvorby E. Radoka jsou výstavní programy a vyšší audio-vizuální formy. Jeho přípravným zázemím byla tvorba pro divadlo, film, publicistika, výtvarná kritika, práce scénaristy a režiséra.

Na EXPO 58 v Bruselu obdržel jeho Polyekrán — film o Pražském hudebním jaru — hlavní cenu, a stejně byla odměněna i Laterna magika. Podobně úspěšný byl i Radokův program mozaikové projekce s názvem Stvoření světa na EXPO 67 v Montrealu. (Tam bylo např. zapojeno 112 vysouvajících se pláten a 224 projektorů.) Už předtím získal E. Radok první cenu v kategorii animovaného filmu v r. 1960 v Benátkách za film Johannes doktor Faust. Úspěšných účastí na dalších výstavách je celá řada.

Po dětství v jižních Čechách (naroz. 1918) prošel v mládí za války vězněním v koncentračním táboře, pak Karlovou univerzitou a začal se živit umělecko-kritickou publicistikou. Později vyučoval na Akademii múzických umění v Praze teorii divadla a vývoj umění.

Velké úspěchy na světových výstavách v zahraničí v novém druhu umění, který vyvinul, mu pak umožnily i založit a vést Ústav pro výzkum vyšších obrazových forem v Praze, především pro Laternu magiku a Polyekrán.

Od r. 1968 žije Emil Radok se svou rodinou v Montrealu. Pracuje tu nyní pro kanadskou společnost Applause Communication Inc. Pro EXPO 86 ve Vancouveru vytvořil film Zkrocení démonů o vývoji komunikace. Pracuje i pro Američany — pro Disney Organization, pro Epcot Center na Floridě (film o energii). O jeho práci projevil nedávno zájem Francie. Kromě toho přednáší externě na jedné montrealské univerzitě. Emil Radok je člověkem s geniální vizuální fantazií, přitom je však tak neagresivní, že na jeho nápadech často vydělávají druzí. Má sebeironii a shovívavost, schopnost vidět pod povrch věcí a života, je také skvělým znalcem vína a dobrým přítelem.

R. D.: Dosáhl jsi skvělého uznání a úspěchu na světových výstavách za posledních třicet let. Máš plné právo se s uspokojením ohlédnout zpět na vykonané dílo. Při tom si jistě vzpo-

meš i na své začátky. Jaká byla tvá léta učednická? Jak jsi našel své "řemeslo" či umění?

E. R.: Abych byl upřímný, nemám chuť se ohlížet na svou vykonanou práci. Kdeže loňské sněhy jsou? Těžiště mé životní práce je ve výstavních programech realizovaných mnohdy na složitých technických systémech a jakmile jednou výstava skončí, dílo zaniká. Dlouhý čas setí, zrání, krátký

čas žnutí. A potom, výsledky mé práce si tam u nás doma přivlastnili jiní. Mohli to snadno udělat, nikdy mi nebylo umožněno dokumentovat svou vlastní práci. O těch mých učednických letech, bylo jich mnoho, zahrnovaly nejrůznější obory, matematiku, estetiku, dějiny umění, kritickou a teoretickou činnost, scénaristické a divadelní zkušenosti, včetně soukromého studia psychologie a psychoanalýzy. A pokud se týkalo mého budoucího řemesla, neměl jsem praktického učitele, který by mě do něho uvedl, vždyť má specializace ještě neexistovala. Musel jsem se tedy učit a hledat sám. Jediným mistrem v mém řemesle mi byl můj starší bratr Alfréd, který jako divadelní režisér byl sice vzdálený obor, v němž mi budoucnost vyhradila místo, který však mě silně ovlivnil metodou své práce a jejími výsledky. Například jeho rozvíjení dramatické akce v čase a prostoru, jeho práce s hercem, v níž docíloval dosud nevídaných psychologických efektů, například ve vztahu mezi dramatickou postavou a strukturou scénického prostoru.

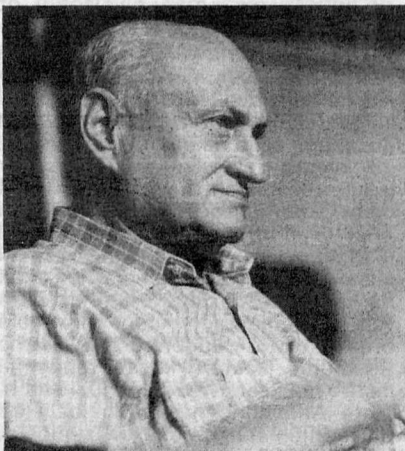
R. D.: Vzpomínám na jeho vynikající inscenaci Rollandovy Hry o lásce a smrti na scéně Komorního divadla

z pražských vysokých škol, se usmál: "V Rusku je všechno možné — i nemožné."

Potěžkal jsem znovu v ruce kozáckou šavli a žezlo.

"Vrátí se šavle vašeho praděda a atamanské žezlo někdy do kozáckých stanic na Donu, na Kubáni nebo na Tereku?" zeptal jsem se tiše.

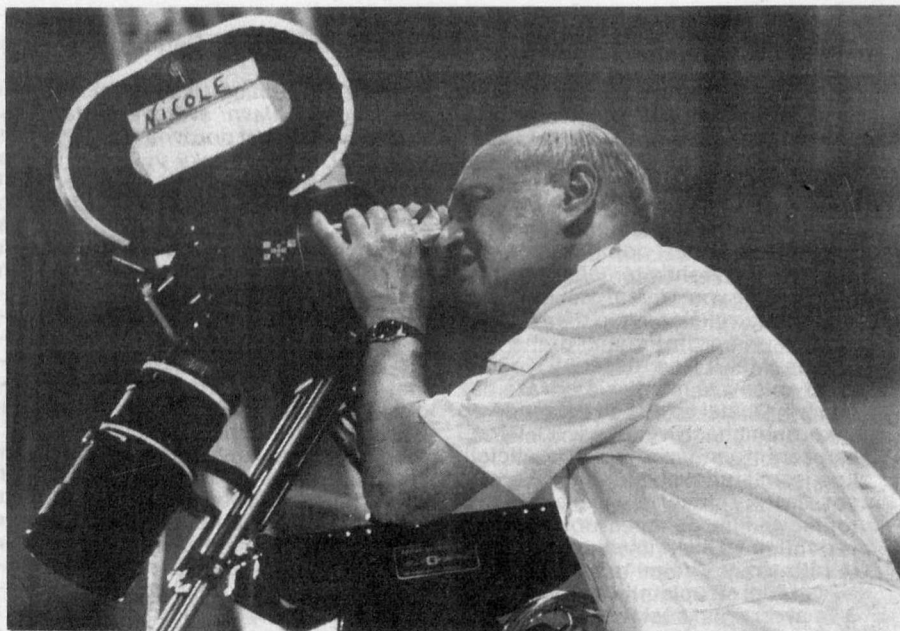
*"Já se tam už nevrátím, ale kozácká šavle a atamanské žezlo, svaté předměty všech kozáků, se domů jednou vrátí. Pradědovu stříbrnou šavli jsem si poprvé opásal v Praze, když mě tam před válkou zvolili atamanem všech kozáků. Tam jsem také poprvé držel naše atamanské žezlo. A až se jednou náš budoucí kozácký ataman bude vracet domů, musí se šavli a žezlem nejprve pokleknout v Lánech u hrobu prezidenta Masaryka a poklonit se v Praze," odpověděl kozácký ataman a generál dr. Vasilij Grigorjevič Glas-
kov. □*



EMIL RADOK

v Praze v polovině 60. let; motiv arény dějin, revoluce, davu a jejich oběti.
E. R.: Ano, to se mu velice zdařilo. Přijela i paní Rollandová a chtěla, aby to šlo také do Francie, ale naštěve v Praze to překazili.

Tyto umělecké postupy mě nejdříve vedly k teoretické práci o integrálním a analytickém jevišti, která posloužila pro pozdější diskusi s Alfrédem a hledání s ním nového druhu divadla se dvěma prostory, vzájemně se ovlivňujícími tak, aby se v nich mohla logicky odehrávat nová divadelně filmová skutečnost. Šlo o to, aby v ní dramatická akce dostala ráz situačně vizuální a aby se dějový prostor stal vůči této akci dynamický a variabilní. Bylo to však teprve Alfrédovou inscenací Šamberkova Jednátého přikázání, v níž už prakticky ukázal možnosti tohoto divadla, budoucí Laterny magiky. Při diskusích o divadle jsem začal přemýšlet, zdali by se něco nového nedalo dělat také s filmem. Psal se rok 1954. Cinemascope a Cinerama se staly módou. Vývoj filmu šel k smyslovému naturalismu, to jest ke stále menšímu rozdílu mezi skutečností a její reprezentací. S tím jsem nemohl souhlasit. A tak jsem našel příležitost uplatnit svůj výtvarný talent. Místo malířského vzal jsem však plátno projekční. Byl tu příklad surrealistické experimentace v oblasti koláže a byla tu též Mondrianova parcelace plochy. Ale mne více lákala filmová montáž Eisensteinova, v níž jako by umělec už cítil možnosti složeného prostoru, a nejvíc mě zajímali kubisté analytického období. Jenže tento malířsky složený prostor nebylo možno uplatnit ve filmu. Byl tu i problém v oblasti vnímání. Začal jsem tedy experimentovat nejen v oblasti vizuální, ale i psychologické a výsledkem byl můj první návrh složeného filmového prostoru pro námět o díle Karla Purkyně, jehož zjednodušené monumentální tvary mě fascinovaly. Je ovšem přirozené, že v tehdejší době nebyl tento experiment přijat. Uplynulo několik let, psal se rok 1957. Můj bratr byl v té době na malou chvíli v milosti a dostal za úkol realizovat pro světovou výstavu v Bruselu 58 nové divadlo, které později dostalo jméno Laterna magika. Byl jsem se svým bratrem a ostatními spolupracovníky v plné práci na scénáři, když přišla zpráva, že v pavilonu, který se už stavěl, vybylo místo, protože Jiří Trnka se tam odmítl ukazovat návštěvníkům se svými spolupracovníky při práci na animaci loutek. Této příležitosti můj bratr využil a velmi diplomatickou cestou navrhl příslušným činitelům, že by se tam mohli předvádět zajímavé filmové experimenty. Když byl návrh přijat, bratr ohlásil, že jde vlastně o můj experiment, ale že bude na práci dohlížet. Tento dohled byl však čistě fiktivní, protože chudák Alfréd měl práce nad



EMIL RADOK

hlavu se svým divadlem. A tak jsem musel opustit práce na prvním programu Laterny magiky, v níž jsem potom na Expu dál pracoval, a pustil jsem se do nového hlavolamu s velkou úzkostí v duši.

R. D.: A tak se rodil *Polyekrán pro EXPO 58 v Bruselu*.

E. R.: Ano. Při práci na scénáři, který byl o Pražském hudebním jaru, jsem tloukl v noci hlavou o zeď, protože jsem si v duchu musel o celém sledu obrazů a kompozic dělat konkrétní představy. Kdyby mi má žena nepomáhala, nikdy bych práci nedokončil. Protože *Polyekrán*, jak jej později nazvali inženýři, dostal hlavní cenu, jako ostatně i *Laterna magika*, a pak ještě dvě ceny navíc. Také se o tom hodně mluvilo a psalo, a tak to bylo pokládáno za úspěch. Dostal jsem pak dokonce příkaz založit a vést umělecký Ústav pro výzkum vyšších obrazových forem, v němž jsem setrval až do své emigrace do Kanady v r. 1968.

R. D.: Ač léta učednická časem končí, otevřený člověk se učí po celý život. I jako zralý tvůrce máš jistě i nadále své oblíbené umělce, z jejichž podnětů můžeš někdy čerpat a nebo jimž se prostě z nějakého důvodu obdivuješ.

E. R.: O některých umělcích, kteří mě už v počátcích ovlivnili, jsem se už zmínil. Musím k nim přidat v malířství vedle Picassa a Braqua i Matisse s jeho dvojím plánem tvaru a barev, Egyptany s jejich smyslem pro jednoduchost a monumentalitu, Rembrandta s jeho světlem-hmotou, Magritta s jeho paradoxy. Velký vliv na mě měla architektura. V malířství je to dnes Francis Bacon, kterého pokládám za nejvýznačnějšího malíře této doby, což možná některé teoretiky i

milovníky obrazů trochu poděsí. Ale ten, kdo mě nejvíc ovlivnil, nebyl umělec, ale můj profesor matematiky Jindřich Veselý. Když jsem mu oznámil, že chci studovat fyzikální chemii, a to rozpad atomu, pokýval smutně hlavou a řekl: Radoku, Radoku, bude vás škoda. Já jsem s vámi počítal pro integrály a vy zatím vybuchnete někde v laboratoři. Na ta slova jsem si vzpomněl, když vybuchla první atomová bomba, zanechal jsem laboratoře a dal jsem se na estetiku, dějiny umění, odtud na uměleckou kritiku, pak na scénaristiku, divadlo, až jsem skončil rozbíjením a skládáním fotografického prostoru. Takže jsem se od těch vrbuchů přece jen příliš nevzdálil.

R. D.: Podílel ses velmi významně na úspěších čs. pavilónu na světových výstavách EXPO Brusel 58 a EXPO Montreal 67. Třebaže se čs. režim těmito úspěchy navenek rád chlubil, bylo známo, že domácí situace jim neodpovídala. Bylo také známo, že to byly úspěchy českých a slovenských tvůrců, kteří je mnohdy museli na režimu doslova vyvzdorovat. Jaká byla tvá situace?

E. R.: Pro mne to byly dvě otázky. Kulturní a morální. Rozhodl jsem se dělat umění. Pro mne ta práce vždycky znamenala vytvářet nový svět. Náš národ měl velikou kulturní tradici a bylo velice snadné se do ní zapojit. Mohl jsem se stát malířem nebo divadelním či filmovým režisérem. Začal jsem scénáři pro dlouhé hrané filmy a zde jsem pocítil tlak režimu. Scenáře byly přijímány, ale nikdy nerealizovány, protože jsem je odmítal ideově měnit tak, jak bylo požadováno. Opustil jsem tedy tento druh umění. Zahraniční výstavnictví jsem si nevybral zdaleka podle své vlastní chuti.

K tomu mě přinutila právě ona morální otázka. Protože práce pro zahraničí umožňovala značnou ideovou volnost; šlo především o to, aby byla prezentace úspěšná a aby se o ní mluvilo a aby byla naše vlast pokládána za avantgardně kulturní. A tak jsem tím vyřešil i otázku morální. Byla sice znepríjemněna podmínkou politického garanta či dohlizitele, který mou práci, mnohdy téměř anonymní, využil pro svou vlastní slávu. Ale to byla tehdy veličina málo důležitá. Mé hledání, má profesionální dráha byla určena. Měl-li jsem úspěchy, vděčím za to spíše své mladistvé odvaze než nadání. Dostal se mi zde v Kanadě do rukou almanach vydaný k 50. výročí založení gymnázia v Prachaticích, kde jsem studoval. Můj bývalý profesor češtiny Josef Beneš si na můj loutkový film *Johanes doktor Faust* vzpomíná ve svém článku a končí ho těmito slovy: "Velmi mě těší, že moji bývalí žáci se uplatnili čestně v životě a že svou prací zůstávají věrni domovu." — O to jsem se vždy pokoušel a pokouším dodnes.

R. D.: Od roku 1968 pracuješ v Kanadě, v poslední době pracuješ i pro Američany. Můžeš srovnat přístupy k tvorbě, její podmínky, koncepcce, styl, estetiku a požadavky?

E. R.: Svůj styl a estetiku jsem nezměnil. Ovšem na severoamerickém kontinentě je umění pokládáno téměř výhradně v řadě oblastí za jakýsi druh zábavy. Nebo zábava je někdy pokládána za umění. Z toho vyplývají někdy docela odlišné estetické normy. Například americký show-business je vzorem této tendence. Jenže já se nesnažím je napodobovat, spíše vnučuji evropský názor i když samozřejmě vím, že výstavní programy musí být přitažlivé. To však lze udělat pomocí dramatického a vizuálně bohatého programu. Těhle postoj je pro mne ovšem handicapem. Mohu říci, že v Československu jsem měl větší volnost v poetickém zpracování námětu než zde v severní Americe. Jiný zásadní rozdíl spočívá v tom, že Evropa má ráda nové věci a že si je dovede představit. Zde sice existuje velká touha po nových věcech, ale jakmile jde o peníze, tak všichni chtějí, aby to bylo něco, co už viděli, co má záruku hlavně finančního úspěchu. Umění je tu prostě pokládáno za obchodní artikl, což je podobně extrémní jako u nás zas bylo pokládáno za artikl politický. Metodologii práce lze naproti tomu těžko srovnat. Používám tu různé složité technické systémy, které umožňují dokonalejší programy, práci zrychlují počítače a jiné vymoženosti. Našel jsem tu v Kanadě pět výborných spolupracovníků, na jejichž zájem o výsledek díla a skvělou pracovní morálku se mohu plně spolehnout. Dva z nich jsou Kanadáné, tři původem Češi. Je to architekt Vladimír Šubrt, kameraman Antonín

Lhotský a střihačka Dagmar Tábořská.

R. D.: Za posledních třicet let jsi tvořil pro všechny hlavní světové výstavy, máš tedy možnost porovnávat i v tomto směru. Vidíš nějaký vývoj ve výstavních koncepcích, nápadech, v přístupech, v technické realizaci a estetice?

E. R.: Výstavy mají původ ve starodávných jarmarcích. Lidé měli větší náladu kupovat, jestliže se přitom mohli zároveň pobavit. Na jarmarcích se objevilo vždy něco neobyčejného, co mělo udivit. Buď groteskní průvody masek, polykači ohně a střepů, produkce eskamotérů a mágů a ukázky podivných výtvorů přírody včetně mořských panen. Na tomhle principu se nic nezměnilo. Konkurence trhových se změnila v soutěžení celých států, které propagují svou ekonomickou, sociální a kulturní úroveň. Právě národní kultura začala pronikat do světových výstav nejpозději. Ještě první výstava po válce, EXPO 58 v Bruselu, byla založena převážně na technicko-obchodním přístupu, ale už uvedla velmi výrazně do svých bran umění. Obliba čs. pavilonu byla toho důkazem, a to nejen svými uměleckými exponáty, ale také novým typem divadla a filmu. *Mořská panna* — napůl divadlo a napůl film a *Osmi-hlavý muž*, promítaný na osm projekčních pláten (ekránů) dostaly také oba hlavní cenu. Vedle toho se v Bruselu objevila čistě výstavní a funkční architektura, která reprezentovala výrazný pokrok i v oblasti mimovýstavní. EXPO 67 v Montrealu převzalo všechny tyto novátorské snahy a rozvinulo je. Exponáty i zde opustily vitríny a vytvořily souvislé prostorové členění. Audio-vizuální disciplína založená v čs. pavilonu se rozrostla jako součást celé výstavy. Bohužel Montreal 67 zaznamenal také vrchol, který se už nikdy nezvyšil. Je pravdou, že příčinou byla i hlubší ekonomická recese, která přišla v 70. letech. Ovšem je tu ještě jedna příčina a tou je dekadence tvůrců. Umělci, sotva se jen dostali na výstavy, začali vyhledávat povrchní efekty, které jim poskytla nová technika. Dávají důraz jen na smyslové vnímání a nikoli na hlubší myšlenky a významy. Každý chtěl použít co nejvíce co největších projekčních pláten a každý chce použít laser. Ve Vancouveru se to laserovými efekty jen hemžilo. Předchozí výstava v japonské Tsukubě měla za hlavní ideu předvedení špičkové techniky. Tento upřímný záměr byl splněn a výstava se zdařila. Byla tam řada hezkých programů a působivých výstavních celků. Architektura se ovšem nevyrovnala Montrealu. A tak musím učinit skoro smutný závěr, že veliké výstavy se začínají zase vracet k jarmarku, i když dostávají tolik moderní ráz. Přestávám mít chuť pro ně pracovat.

R. D.: Jak hodnotíš EXPO Vancouver 86 — které pavilony či projekty se ti nejvíce líbily?

E. R.: Neměl jsem moc času a tak jsem se soustředil jen převážně na pavilony s audio-vizuálními programy. Oproti výstavě v New Orleansu, která byla více než mizerná, Vancouver zazářil. I když nejsem do této výstavy zamilovaný, myslím si, že dobře obstála, že měla průměrnou kvalitu. Měla však dva vážné handicap. Téma bylo vypracováno ve dvou extrémech. První přístup byl příliš naturalistický, to jest technický a popisný. Druhý byl pseudoromantický, který patří prostě jinam. Konkrétně: ukazovat na exponátech nebo na obraze různé moderní dopravní prostředky, to nikoho nezajímá. Používat fantastického dopravního prostředku v pohádce nebo dokonce přirovnávat komunikační prostředky k bitvám s barvami, to je sice hezká věc pro nějaký zábavní park pro děti jako Disneyworld, ale ne pro výstavu, kde konec konců téma má dát divákovi nějaké nové informace. Viděl jsem ve Vancouveru například také tolik milých Eskymáčků a Indiánů v různé různém vyvedení, že každému muselo být jasné, že Kanadáné nemají o nic větší zájem, než o jejich blaho. Přesto se mi tam jeden Indián líbil. Byl v pavilonu General Motors na scéně, uprostřed níž se objevil prostě animovaný film, jehož obraz se odrážel od polopropustného zrcadla, takže se zdál být situován v místě, kde bylo skutečně ohniště. Z něho pak v kouři vystupovali filmoví duchové. Prastarý trik mnohdy na výstavách používáný, ale zde vtipně realizovaný. Horší však je, že podle jednoho článku, autor si chce tento trik z 18. století nechat patentovat. I to je ovšem typické pro tento kontinent. Plagiátů, k jejichž původnímu vzoru se autoři nikdy nepřiznávají, už ani nepočítám.

Jiný handicap Vancouveru spočívá v rozhodnutí vytvořit prefabrikované modely, z nichž mohli architekti skládat pavilony. Jenže to dobře nešlo. A tak ve Vancouveru výstavní architektura téměř neexistovala. Po této stránce byla bezvýznamná a fádňá. Montreal 67 měl například velikou stavbu, centrální sféru v geniální konstrukci Fullerové, také IBM Comp. měla v Tsukubě svou elegantní kouli v pyramidě; spektakulární kouli měl i Epcot Center, i když trochu kýčovou, za to ve Vancouveru připomínala tato sféra spíše veliký kiosky pro hamburgery. Jestliže předchozí výstavy zneužívaly technických efektů, aby je vydávaly za umělecká díla, pak Vancouver překonal všechny meze. Ale to není vina jen umělců, ale také těch, kteří to financují a jejichž komise pracují prapodivnými způsoby. Měl jsem opravdu štěstí, že jsem se zúčastnil soutěže pro pavilón společnosti Teleglobe, v němž vedení tvořil

velmi vzdělání a kultivování lidí. Kéž by takových bylo v Kanadě více.

R. D.: Tvoje tvůrčí činnost a dílo posunuly vývoj v audio-vizuální tvorbě a estetice, jmenovitě v třídimenzionální multi-projekci. Nalezl jsi nové formy a přístupy a přesto ses nenechal unést pouhým formalismem. Vždy ti jde o obsah, o sdělení a o nějaké filozofické poselství. Tím si to ovšem děláš těžší.

E. R.: Každé umění musí být určitým druhem komunikace obsahující určité poselství, vždyť to je jeho prapůvod. Filmové umění, které se vyjadřuje fotograficky zachycenou skutečností, se tomu teprve nevyhne. Formální a technické prostředky nesmí sloužit jenom k vyvolávání senzací. Nesmím například ve stereoskopii využívat naturalismu prostoru, abych přiměl diváky zakrývat si rukama obličej ze strachu, že jim postava na plátně vypíchne oko. Nesmí jít jen o levné efekty. Použiji-li systému s více ekrány, musím si uvědomit, že nemohu na nich promítat současně tolik témat, kolik mám ekránů, nýbrž jen jedinou, ale složenou skutečnost. Jinak dojde k destrukci vnímání a zpracovat nějakou myšlenku bude nemožné. Toho však je dnes na výstavách jako hub po dešti. Zmiňuji se o těchto charakteristických úkazech nejen proto, že tyto tendence zabráňují skutečnému vývoji umění v audio-vizuální tvorbě. Má kritika je také vysvětlením mého smyslu práce a metody. Dnešní umělec musí analyzovat a studovat a pak teprve tvořit. Například ve filmu o energii jsem zvolil systém, který charakterizuje její podstatu. Tou je kinetika a stálá změna a zdánlivý protiklad mezi hmotou a její skrytou silou. Proto projekční hranoly vytvářejí stále nové projekční plochy a proto se z nich náhle stávaly skulpturní formace, na nichž měl obraz povahu trojrozměrné skutečnosti. Plameny ohně na ploše přešly v trojrozměrné spálené kmeny, v trojrozměrný krb s poleny dřeva a v žhavé uhlí. Tento postup vytváří tedy již přímo v obrazové kompozici určitou ideu, kterou potom rozvádím do příběhu a který vyprávím těmito symbolickými vizuálními prostředky.

Pro telekomunikace, to jest film pro Vancouver, jsem zase použil rotující sféry, která představuje naši zeměkouli a kolem ní jsem rozprostřel osm ekránů jako telekomunikační strukturu, jež obepíná naši zemi. Vedoucí myšlenkou pro tuto scénografii mi byla McLuhanova globální vesnice.

R. D.: Jaké jsou tvé další plány a projekty, smíme-li vědět?

E. R.: Plány zatím nemám, jen touhy. Rád bych jednou zpracoval své úvahy a teorie o původu umění. Věřím v psychologický účel umění, jehož základ je v samotné biologii. Je to element pomáhající udržet rovnováhu naší psychiky. Jinak pracuji na konceptu

Jan Uhde

Kolors ex machina

Soudruh Winston Smith se onoho proslulého roku 1984 na svém pracovišti v Ministerstvu pravdy zabýval přepisováním starých novinových článků a jiných historických dokumentů, které upravoval podle nejnovějších příkazů, aby historie co nejpřesněji odpovídala požadavkům přítomnosti. Nějak se prostě musela napravit ta hluboká naivita minulých generací, které netušily, co budoucnost od nich bude očekávat, a zaznamenávaly svou historii tvrdošíjně po svém. Orwellův geniis zřejmě nepočítal s tím, že upravovatelé minula se ještě před psaným slovem vrhnou na kulturní dědictví psané obrazem — například na filmy. A dokonce neideologicky.

Jak? — Jednoduše. Vezme se černobílý film, opatří dostatečně potentní počítač, umělci-kolorizátoři napíší patřičné programy, mávnou kouzelnou hůlkou a z klobouku, do něhož jsme vstrčili ubohý monochromní snímek, se vysouká, jako Venuše z mořské pěny, film lepší a radostnější, zábavnější a žádanější, protože správně realisticky nabarvený. Minulost k nám již tedy nebude mluvit monotónní šedí, ale roztačeným veselím jásajících barev. Zítřka se bude barvit všude! Chaplinův Tulák už ne-

nového kulturního a zábavního střediska, v němž by umění a vzrušující diska, v němž by se umění a vzrušující zábava staly nerozlučnými partnery a v němž by návštěvník byl psychicky i fyzicky velmi aktivní. Zkrátka nový druh rekreace, již máme velmi zapotřebí. Myslím dokonce, že by se našel zájemce, peněz je ve světě stále dost. Ale abys někoho přesvědčil, musíš vypracovat přesné plány, finanční rozbor a organizaci. K tomu je třeba spolupracovníků, jež musíš platit a musíš také experimentovat a to vše stojí moc peněz. A tak raději abychom skončili Goethovým veršem z básně Schatzgräber, o dobrodruhovi a hledači pokladů: "Arm am Beutel krank am Herzen . . ." — Chudý na měsíc, nemocný na srdce . . .

Tak už jsem toho na sebe prozradil dost, ne?

R. D.: Ten verš je až smutně přílehlavý. Také ty jsi hledač pokladů. Úspěchů jsi dosáhl spousty, sám jsi však nijak nezbohatl, za to svět se stal bohatší tvou tvorbou. Díky za to. Ted' mi jen dovol' přát ti za nás všechny pevně zdraví.

Film

bude vypadat tak oškubaně, kabinet doktora Caligariho zazáří psychedelickými barvami a pomůže i největšímu simpletonovi pochopit, že se děj odehrává v blázinci, a třeba i Hedy Lamarrová z Machatého *Extáze* bude opět skákat nahá do modré tůně o půlnoci na *Playboy kanálu*.

Přál bych si, aby tohle všechno byl opravdu žert, ale jak jistě všichni vědí nebo tuší, není tomu tak. V Kalifornii, v zemi tepla a barev, o níž mnozí tvrdí, že tam zítřka již znamená předevcírem, začala podnikavá firma *Colorization Inc.* léčit staré filmové dědictví z jeho chronické jednobarevnosti. Siť satelitních televizních stanic Teda Turnera, *TNN*, už objednala několik set klasických černobílých děl pro tento kosmetický mejkap. Jedna z filiálních vysílaček tohoto velkopodniku prý provedla mezi diváky statistický průzkum a dala se slyšet, že většina "volila" pro obarvené filmy (sázím se, že to bylo 99, 7 %)! Výrobci počítačových štetek si našli pro svůj nový proces šikovný eufemism: "enhancement". Tedy zkrášlení, pozvednutí na vyšší úroveň, v tichosti implikující, že černobílé umění bylo nějak nedokonalé, špatné, že vlastně třeba celá ta desetiletí jen čekala jako Šípková Růženka na svého mikročipového prince, který je políbí a přivede ke skutečnému životu.

Filmoví režiséři a umělci se většinou vehementně brání, volají po ochraně černobílé minulosti a její nenapodobitelné krásy, která byla koncipována v monochromu, tak jako kresba uhlím či perem. Jsou ale v nezáviděníhodné situaci, protože práva na jejich filmy jsou často v rukou distribučních společností, a i když ne, tak velké koncerty mají peníze na dobré právníky . . . Prý to všechno nevádí, pokud budou zkolorované filmy na kazetách, bude možno otočením knoflíku vrátit se do černobílého světa. To je pravda. Každý si přece může pouhým otočením konfliktu vypínat i dotěrné televizní reklamy, popřípadě najít dobrý film místo špatného . . .

A co dál, pane Orwell? Lumièrův *Příjezd vlaku* v holografickém provedení? Raději ne, to by pak někdo z diváků mohl náhodou spadnout rovnou pod lokomotivu. Takové "kino s vůněmi" by bylo praktičtější, to už přece plánovali před padesáti lety (ostatně kolorovat se pokoušeli už začátkem století, ovšem ručně). Pamatujete se na Reedova *Třetího muže*? Tak si představte tu nádhernou honičku s Orsonem Wellesem podzemními stokami a kanály rozbombardované Vídne, to by stálo i za lístek s příplatkem!

Nechuravá Amerika Oty Ulče

Ve svém článku "Churavý americký antikomunismus" (Západ č. 5, říjen 1986) si O. Ulč stěžuje na různé zdroje amerického "anti-establishmentu", t.j. oblasti, kde se rodí názory a postoje kritické vůči americké politice či systému. Ulč vidí tyto zdroje jednak ve vrstvě intelektuální, ve sdělovacích prostředcích i v církvi. Dnes už je spíše anachronismem nazývat tyto postoje levicovými. Jde spíše o to, do jaké míry je kritický postoj založen na rozboru pravdivých faktů a situace. Zdá se, že Ulč zůstává na povrchu a dopouští se i zjednodušených generalizací. Ve všech třech sférách najdeme i postoje velmi konzervativní. Pokud se týká tisku, ten v americké demokracii supluje velmi často funkci opozice, je to však vždycky opozice v rámci systému, nikoli proti němu. Známy list *Washington Post* například v mnoha závažných otázkách vládě vůbec neoponoval. Na to lze přinést důkazy. Ulč však nazývá *Washington Post* hned protivládním listem. (To mi připomíná ono komunistické "kdo nejde s námi, jde proti nám".) Snad by měl Ulč číst trochu Voltaira.

Je také známo, že politické spektrum není v USA nijak rozvrstvené. Je i faktem, že průměrný Američan je člověk politicky značně naivní a pasivní. Katastrofální neznalost historie tomu velmi napomáhá. Americká kultura (i ta politická) je dušena komercializovanou subkulturou, k níž patří i povrchní senzacechtivost masových médií i ohlupující eskapismus televizních seriálů. Průměrný Američan tráví před televizorem 6 hodin denně. Zprávy však většina lidí nesleduje. Senzačnost má probudit, upoutat. Ona povrchnost však působí spíše opačným směrem než tvrdí Ulč. Kritické myšlení rozhodně nepěstuje. Výsledkem je spíše chorobná apatie.. (Jen 42 procent šlo volit zástupce do Kongresu, jen 52 procent se zúčastnilo volby prezidenta.)

Z historie víme, že politická slepota, ať způsobená naivitou nebo fanatismem, obojí stejně nebezpečné, existuje v obou směrech, v radikální levici i pravici. Na Ulčových větách je patrné, že pro něho jsou hlupáci jenom ti, kteří mají méně konzervativní názory než jsou ty jeho. Přitom se snaží předstírat nestrannost, kterou však nemá. Například se zmiňuje, jak byl R. Nixon donucen, na popud tisku, odejít z prezidentského úřadu, a to prý vcelku pro banální událost. Tou "banalitou" bylo vloupání do kanceláře opozice Nixonovými přívrženci,

kteří on pak jako prezident lživě kryl. Zřejmě, když prezident lže veřejnosti, je dnes i v t.zv. demokracii spíše jen banální. Nixon toho však měl víc. Znepřátelil si jiné mocenské skupiny. Měl totiž seznam nepřátel. Některé nechával i sledovat, aby na ně měl "výhodnou" informaci. (To, že nechal také tajně bombardovat v rámci vietnamské války tehdy ještě neutrální Kambodžu s výsledkem desítek tisíc zabitých venkovanů, to zůstalo spíše nepovšimnuto jen na okraji.)

Na závěr dává Ulč čtenáři vědět, který je ten "příjemný" politický směr. Mimo jiné jej zastupuje např. historik R. Pipes a politolog Jeanne Kirkpatricková. I tady se patří informaci trochu doplnit. Prof. Pipes se jako jeden z poradců na počátku Reaganovy éry vyslovil pro eventuální válečnou akci proti SSSR. Nynější ministr zahraničí G. Shultz už Pipesových rad nežadá. Asi nevěří, že lze úspěšně bojovat proti totalitnímu systému zničením celé planety. Mesiášů, kteří jsou ochotni obětovat všechny ostatní, se vždy několik najde. Další představitel Ulčova příjemného směru (a "nestranného" pohledu) je paní J. Kirkpatricková. Ta se zase nechala jako vyslankyně hostit na banketu na argentinském vyslanectví v den, kdy argentinská vládnoucí generálové začali přepadat Falkland a předtím už delší dobu organizovali mizení a vraždění stovek jim nepohodných lidí bez soudu. Paní Kirkpatricková upozorňovala na rozdíl mezi vládou autoritativní (řada zemí Latinské Ameriky), kde jsou změny spíše možné, a vládou totalitní (sovětský blok), kde ke změnám nedochází. K tomu bych jen podotkl, že pro všechny ty zavražděné oběti fašistických generálských režimů v Latinské Americe je toto rozlišení paní Kirkpatrickové naprosto absurdní a navíc velmi cynické. (Stejně trapné a cynické je argumentovat, že obětí není několik tisíc, ale "jen" několik stovek.) Zlo nelze odčinit, ať je kdekoli. Také nelze jedno zlo přebíjet druhým jako v kartách. Odpor vůči nespravedlnosti jednoho typu nesmí vést k zavírání očí nad nespravedlností jiného typu. Tolik k Ulčovi. A ještě dodatek.

Po dlouhá léta i dnes byla zahraniční politika Spojených států vůči Latinské Americe nedobrá. Podpora fašistických nebo fašistoidních vlád problémy jen vyrocovovala. Krajní pravice si pěstuje krajní levici. — I dnešní "iránský" skandál je známkou nedostatků americké zahraniční politiky. Světu a spojencům se slavnostně prohlašuje, že nejednáme s teroristy ani s vládami, které je podporují (jednoho podpůrce bombardujeme tak, že u toho zabijeme 61 nevinných lidí).

Jiné teroristické vládě pak dodáváme zbraně. Když to praskne, jeden tvrdí to, druhý zas ono; hlavní důvod: to, druhý zas ono; hlavní důvod: prý "strategie". (Dnes se už ví, že mnohé zbraně se dostaly v Íránu do rukou fanatických gard.) Důvěra je poškozena.

Zahraniční politiku demokratické velmoci dělá jeden "hrdinský" podplukovník pomocí žoku peněz a kupy zbraní, zřejmě s tichým souhlasem několika nevolených nadřízených. Bez vědomí ministra zahraničí, i bez vědomí voleného prezidenta, který pro své nevelké intelektuální schopnosti bývalého hollywoodského herce něco odkývá a něco prostě neví. Pro mnohé to nebylo žádným překvapením.

Richard Drtina



PRAŽSKÉ UZENÁŘSTVÍ

638 Queen St. West, TORONTO,
ONT., M6J 1E4

Tel.: (419) 364-1787

Služba čtenářům

35letá žena s dítětem hledá muže mezi 30 až 40 lety, který má smysl pro humor, umění a přírodu. Zn.: "Montreal".

Atraktivní, inteligentní, v Austrálii žijící Češka (174 cm) by ráda navázala kontakt se 40-50letým vzdělaným mužem. Foto vítáno. Zn.: "Západní Evropa nebo USA".

Netoliko o netoleranci

Fejeton jako postěžování od Václava Táborského

Otázka č. 1: Kdo byl prezident Nadrobiteľ a kdo prezident Rozdrobiteľ?

Otázka č. 2: Jak se řekne německy "kapusta"?

Otázka č. 3: Kdo jsou Henrik Pontoppidan, Carl Spitteler, Grazia Deledda, Shmuel Agnon?

Otázka č. 4: Kolik vytištěných konečnicků snese puritánský čtenář?

Kdybich byl Ind

Kdybich se narodil jako Ind, bylo by mi to líto. Ne to, že bych byl Ind, ale protože jsme měli Gándhího. Ne, že bych byl proti tomu světcí, ale protože byl, abych tak řekl, mykologicky platen. Byl tak slavný, že i bývalí imperialisté o něm natočili film. Ale přes Gándhího mírumilovnost se krátce po jeho smrti v jeho vlasti všichni začali svářet, ne-li přímo mýdlit: muslimové proti hindům, chudí proti bohatým, dotknutelní proti nedotknutelným a Sikhové proti všem.

Kdybich se narodil jako Rus, bylo by mi to taky líto. Ne, že bych byl Rusofob, ale protože jsme měli Tolstoj. Ne, že bych nectil toho epického spisovatele, ale, protože jeho teorie o neodpírání zlu není v jeho bývalé vlasti platná ani mykologicky, ani fekalisticky.

Narodil jsem se jako Čech a je mi to taky líto. My jsme zase měli tatička Masaryka. Nemám nic proti klasikovi, který rozkládal Rakousko, protože věřil, že demokratický systém bude lepší. Mrzí mě však, když při vyslovení jeho jména v každé české hospodě štangasti popotáhnou dojetím, dopijí chladivou dvanáctku a pak se s rozhořčením ohradí: co tu dělá ta černá huba? (Nebo: rákosník, skopčák, linej Polák, cigoš.) Kam se poděl Masarykův humanismus?

Přes těch dvacet let demokracie tatiček s našim národem pochodil stejně jako Gándhí s Indý anebo Tolstoj s Rusy. Nezanechal stopy v národní povaze.

Lusknutím proti demokratům

V roce 1781, to je před 206 lety, vydal císař Josef II. toleranční patent. A jsme tolerantní? Pochybují o tom. Ušetřte si komentáře, vím, že toleranční patent se týkal jen snášenlivosti náboženské. Tento zákon povolil jinověrcům vyznávat svá náboženství a stavět kostely, zrovnoprávnil Židy (do reformy pravopisu v r. 1957 židy s malým "ž") a umožnil jim přístup k šlechtickým titulům.

V tomhle fejetonu se nezabýváme možností menšin získat šlechtické či stranické tituly. Spiš mi jde o tu větší

nu a o to, jak se u ni projevuje snášenlivost v širším slova smyslu. Třeba jsem v tomto ohledu pesimista. Proč bych si měl myslet, že nesnášenlivost je typicky českou vlastností? Je to přece znak mnoha evropských národů, které žily po staletí v naprosté separaci, povolovaly minimální počet přistěhovalců a nemíchaly různé kultury dohromady. Tak v Březince v Bělé pod Bezdězem, rodné obci mého otce, kam jsem jezdil jako kluk na prázdniny, žil sedlák, jehož dědeček se do vsi přistěhoval před půl stoletím. Ne odněkud ze Zanzibáru či takových končin, ale z vesnice o patnáct kilometrů dál. Na jeho potomka školního věku, spulbojovníka mnoha našich klukovských válek, moji kamarádi volali: ty přivandrovalče! Taková je xenofobní tradice evropského kontinentu.

Jelikož se mnohým z nás znelibil totalitní systém, přesídlili jsme za moře či do jiných zemí se staletými demokratickými tradicemi. Mysleli jsme, že tím aktem jsme se stali okamžitými demokraty: kvůli změně adresy. Jako kdyby se někdo přestěhoval ze Žižkova do Kobylis stal z masožravce vegetariánem anebo kvůli přemístění z Pardubic do Hradce Králové z marxisty filatelistou.

Ve skutečnosti jsme sice luskli prsty — ale očekávaná změna se nedostavila. Stali jsme se tolerantní jako naši spoluobčané? Pochybují o tom. A mám pěkný seznam příkladů, abych to dokázal.

• Na mezinárodním sjezdu exilové organizace se dospělý muž s univerzitním titulem rozplakal, protože jiný delegát popsal Eduarda Beneše jako zbabělého hrobaře české samostatnosti.

• Na pánském záchodku restaurace "Zum drei Hussaren" ve Vídni dostal pravicový exulant od levicového parfacek, protože označil Dubčeka, Svobodu a Smrkovského za Háchy, nikoli za hrdiny.

• V "Právu lidu" byl uveřejněn článek, zkoumající objektivním způsobem komunistickou minulost bývalého ministra zahraničí Jiřího Hájka. Několik exulantů a také chartistů požádalo redakci o zastavení diskuse, protože ji sledují "se žármutkem".

• Pravidelné schůzky čtyř akademiků v Anglii, kteří zkoumali vědecky licitovaný mariáš, byly navždy přerušeny, protože jeden z účastníků vyjádřil názor, že odsun Němců byl zločin proti lidskosti.

• Svěrázný spisovatel-cestovatel byl označen jinými, nyní západními demokraty, za příživníka a jeho dílo popsáno jako "hrůzoslátanina", protože si ve své rozvernosti usmyslel nepsat podle pravidel českého pravopisu ("... popošel sem s batochem g butce a vyťukal číslo a řek mamí já vyřáším na cestu americkou a máma řekla bože muj jirko dej na sebe pozor a f tom se do toho připlet nákej hlas...").

Přejděme k několika případům, které si rozebereme podrobněji.

Nadrobí/Rozdrobiteľ

Tohle je odpověď na otázku č. 1. Jde o citát z básně Ivana Diviše "Konec vidin" ze sbírky *Odchod z Čech*. Diviš se v ní vypořádává s mnoha mýty pseudovlasteneckých Kondeliků a vypočítává, jakých falešných legend je už syt.

... syt presidenta Nadrobitele,
Rozdrobitele, Dovršitele,
syt jar, Únorů, Květnů,
lednů, Srpnů —
těch hoven bezčasi

Kde leží Palach? Nevíte?
Ale kde hnipe Kotvald, vite?



"Proboha, žlovče, když už vezmete do huby to slovo 'ja', tak to alespoň trochu přezvýkejte než to k sobě přidáte jako k volovi ponorku."

Za tuto nepřímou kritiku dvou prvních prezidentů ČSR byl napaden zmodernizovanými Kondelíky, kteří ho chtěli vyloučit ze své organizace, jejímž, jak se později ukázalo, nebyl členem. I tak ho to asi zdrtilo, chudáka Diviše.

Odpověď na otázku č. 2. Kapusta je německy "Kohl". Tento linguistický fakt sám o sobě by neměl být důvodem k útoku na celkem slušný exilový časopis, ale stalo se. Před čtyřmi lety Západ otiskl dopis čtenáře z NSR. Tedy nešlo ani o zásadní článek, ani o příspěvek, který "nemusí vyjadřovat názory redakce", jak je v demokratickém tisku zvykem. Ale dosah následující, zdánlivě nevinné věty, se rovnal výbuchu všeho dynamitu, vyrobeného od objevu pana Alfreda Nobela (hojně citovaného v příští kapitole):

... odstoupil státník světového formátu a nastoupil Dr. Zelí, státník formátu zemského ...

Čtenář, jemuž byl politicky bližší sociálně demokratický kancléř než křesťansko-demokratický Dr. Kohl, si dovolil vyjádřit svůj osobní názor. Byla to politika nebo špatný překlad (zelí — Kraut, kapusta — Kohl), který způsobil podrážděnou reakci dalšího neodemokrata Ludka Pachmana? Tento vždy důsledně ortodoxní myslitel na nás žádal, abychom se Dr. Kohlovi okamžitě omluvili (přestože kancléř není pravidelným odběratelem Západu), jinak že vyzve všechny své přátele, aby odřekli odběr naší tiskoviny. Protože se za názory své ani svých čtenářů neomlouváme, dozvěděli jsme se, kolik přátel velmistr má. Dva. To byl počet čtenářů, kteří odřekli předplatné Západu kvůli špatnému překladu ze zeleniny do politiky.

Nesmrtelný Pontopiddan

Odpověď na otázku č. 3: Henrik Pontopiddan, Carl Spitteler, Grazia Deledda a Shmuel Agnon byli laureáty Nobelovy ceny za literaturu. A taky Jaroslav Seifert z Československa. Dovolil jsem si napsat dopis, vyjadřující mé osobní mínění, jakkoli odchylné od mínění většiny bývalých krajanů, do časopisu Reportér. Za to jsem dostal koš kanalizačních odpovědí od rozhořčených demokratů ze všech kontinentů. Snad ani protest ze souhvězdí Cassiopea nechyběl. Rozeberme si tento choulostivý příklad.

Prostě a jednoduše jsem si myslel, že Seifert neměl dostat Nobelovu cenu, protože:

— byl ve světě zcela neznámý;

— tím, že dostal cenu v r. 1984, bude na několik desetiletí prakticky nemyslitelné udělit Nobelovu cenu za literaturu jinému českému nebo slovenskému spisovateli nebo básníkovi, který by si ji zasloužil víc, byl ve

světě známější, a jehož tvorba by byla aktuálnější;

— Seifert byl představitelem lyrické poezie první poloviny dvacátého století. Časy se mezitím velice změnilly. Svět je drsný a plný násilností. Nepochopil jsem, proč se uznání dalo tvůrci, který byl asi tak padesát let pozadu za světovými událostmi.

Můj názor byl přirozeně zanedbatelný, protože byl vysloven po faktu. Ale to českým vlastencům nevadilo. Dostal jsem plno zábavných dopisů. Nejměrnější protestant mě označil za jedince, který se plazí po zemi a sbírá bláto, aby je mohl házet po nadprůměrných lidech. Také jsem byl obviněn z "ostouzení", ačkoliv jsem obskurní drby vynechal; nenapsal jsem například, že J. Seifert rozhorleně shodil šachové figurky se stolu, když to nad ním velmistr Pachman vyhrál v přátelském šachovém utkání. Pak se také objevil v dopisech termín "závist".

Nemohu najít souvislost. Nechemik přece nemůže závidět cenu za chemii, nefyzik cenu za patafyziku, nespisovatel cenu za literaturu. Pochopil jsem ty nasupené výrazy jako snahu namíchnutého pisatele, aby jeho rozhorlení neochladlo, aby jeho nesmiřitelnost k ostouzení milovaného poety nepohasla.

Nesnášenlivost takydemokratů se ovšem nemezují na politiku či literaturu. Často se přenáší i do vzdálených, zdánlivě nevinných oblastí. Když jsem před časem otiskl veselé básničky českého klasika z 18. století, Národní politika to považovala za sprostárnu. Jiný moralista prohlásil, že mu ty říkanky připadaly jako prvotina pubertálního chlupatého septimána, který se tímto způsobem veřejně ukáží. Od těch dob mě Ota Ulč a někteří členové redakce Západu oslovují "ty chlupatý septimáne". Asi jsou taky netolerantní.

Tim jsem odpověděl na poslední otázku č. 4. Dodnes však nevím, zda ty puritány pohoršila básnička Jana Jenika z Bratřic:

*Pepiku, Pepiku,
copak dělá Káča?*

*Ona leží na lavici,
na prdeli si plácá.*

— anebo zda to byl moderní Egon Bondy:

*Všechno je v prdeli,
ve všední den i v neděli,
jenom ty filmy sovětský,
ty jsou vědecký.*

Kdo to psal je vůl

Snažil jsem se prozkoumat českou snášenlivost. Tato kvalita je však většinou dána jen lidem, kteří od malička vyrůstali v demokratickém systému, ne těm, kteří se do něj přistěhovali. Každý si samozřejmě vykládá demokracii po svém. Pro mne znamená hlavně dvě vlastnosti:

— snášenlivost k názoru ostatních, i když se liší od mého;

— chování rovného mezi rovnými. Člověk opravdu demokratický se postaví do fronty na autobus nebo na film o lidožroutském žralokovi podle pořadí, za děti, Židy, černochoy, marxisty či mongoloidy.

Pan Masák z Kitcheneru mi kdysi vyprávěl historku o svém strýci, který ho přijel navštívit před 20 lety. Vzal tedy ujeze ze socialismu na Expo v Montrealu a postavil se s ním do fronty před čs. pavilónem. Za necelou minutu se strýko začal ošivát. Nabádal svého kanadského synovce, aby to nějak zařídil, někoho podplatil, aby se někam vsunuli a tak předběhli dlouhou frontou. Ale pan Masák se nesmírně pohoršil: "To všechno tady, všichni tihle lidi, co tu vidíš, to jsou slušní lidi. A protože my jsme taky slušní lidi, tak my tu budeme stát s nima a nebudeme nikoho předbíhat." A tak se stalo, k nechuti ujeze, který jako mnoho jeho spolukrajanů by s největší radostí někoho přecháral.

Nemůžeme samozřejmě chtít, aby lidé nadšeně vítali kdejaký nesmysl, který se otiskne pod zámkou svobody tisku. Kritika je nutná, zvláště proto, že my s chutí uveřejňujeme negativní komentáře na předposlední stránce časopisu. Ale měla by být úroveň literárně-filozofické, nikoliv kanalizačně-skatologické. Tak abych to všechno rozřídil, pokusil jsem se nakonec sestavit stupnici čtenářských názorů, od toho nejnesnášenlivějšího až k tomu nejrozumnějšímu.

1. Dostal Gagarin darem zlatou Volhu?

(Archaický vtip.) Ano, ta věta je zcela pravdivá, jenže to nebyl Gagarin, ale inženýr Ivanov, nešlo o Volhu, ale o bicykl, a konečně nebyl mu darován, ale spíše ukraden. Něco podobného se stalo předloni, kdy jsem psal o svých turistických dojmech z Guatemaly a čtenář mě osočil, že jsem nepsal o politických problémech. O to jsem se samozřejmě nesnažil, protože bych tam musel strávit tři měsíce a ne tři týdny, abych mohl takový složitý problém prozkoumat.

2. Pisatel článku je blbec.

Každý má demokratické právo si to pomyslet (sám to často dělám), ale ne to napsat. Nikdo se nestane blbecem proto, že nesouhlasí s názorem Krista, Marxe, Freuda nebo pana Hvízdálka. Oponenti z této kategorie se ovšem zřídka spokojí s podobným radikálním tvrzením. Nejraději by takovému autorovi poslali libyjsko-syrsko-arafatovskou dopisovou bombičku, kdyby měli zaručeno, že se na to nepříjde. Možná, že by i autorové babičce se zlomyslnou chutí rozšlápli břeje. Od takových čtenářů je možné očekávat cokoli.

3. Pisatel je blbec, protože . . .

Tady se už blížíme k demokracii. Čtenář vysloví nesouhlas, ale vysvětlí důvody. Takových schopných komentátorů je mizivě málo. Jiří Kozelka z Bostonu také chtěl, abych psal o guatemalských kozách místo o jejich světoznámých klokanech či co to tam mají, ale ke své výhradě připojil seznam dokumentů Amnesty International, které bych si prý měl o těch politických problémech prostudovat. Učinil jsem, prostudoval, napsal civilizovanému čtenáři civilizovanou odpověď — a pak dostal vynadáno od jiného pána z kategorie č. 2, protože jsem svědomitě popsal, jak Al získává zprávy z Guatemaly.

4. Oponenti osvěžením

Do této nejvyspělejší kategorie patří František Janouch ze Švédska. Můj dopis o Jaroslavu Seifertovi komentoval vtipnou citací krátké básničky K. H. Borovského:

*Není nad původnost,
každý po ní touží,
lidé chodí přes most,
to já půjdu louží.*

Ach, takových kultivovaných protivníků kdyby bylo víc, to bychom mohli otiskovat diskuse, akademické spory a civilizované hádky plné vtipu, britkosti, elegantních jizlivostí, brilantního jiskření myšlének — a jak bychom se tím všichni nejen pobavili, ale i poučili!

Odvědčím se čtenářům čtvrté a nejvyšší kategorie za jejich toleranci adaptovaným citátem od K.H.B., namířeným proti čtenářům kategorií 1-2.

*Nekřesej do kaše,
křesej do troudu;
a o toleranci
nekaž velbloudy!*

Kolik uchodžbánů má vaše tolerance?

Dopsal jsem článek až ke konci minulého odstavce a šel se osprchovat. Proudící voda měla pozitivní příspěvek na mé myšlení. Prokrvila skomirající mozek, takže mi bleskla hlavou otázka: proč ses nezeptal čtenářů na to nejdůležitější? Podvědomě vím, proč jsem to neudělal. Ví, že všichni jsme vcelku benevolentní, jsme schopni připustit nějaké ty chybičky ve své povaze, ale se třemi výjimkami:

- jsme výborní řidiči,
- máme smysl pro humor,
- jsme velice tolerantní.

Což znamená, že jsme tolerantní ve všem, až na ty zmíněné tři oblasti. Když si někdo myslí, že neumíme řídit, je to prostě kretén. Jestliže někdo nadhodí, že se nám nedostává smyslu pro humor, pak je to stejně nějaký idiot, který o vtipu ví hovňajs. No a netolerantní? Já? Člověk, který na sobě nechá dříví štípat? Kdo tohle řekne, ten dostane rovnou přes hubu.

Tak dobře, všichni jsme tolerantní. Tříkrát týdně na nás manželka, děti,

sousedí, režim, zaměstnavatel a jiní štípají polínka. Ale co kdyby to chtěli dělat čtyřikrát do týdne či denně? Třeba dělat čtyřikrát do týdne či denně? To bychom se vzbouřili. Vocud' až pocud'.

Seriózní vědci se rozhodli měřit lidskou snášenlivost konkrétními jednotkami: na příklad na kila. Jsem tolerantní až do jisté míry, až do 212 kilogramů, 865 gramů, pak se ten napínaný drát přetrhne. Dá se měřit i na metry či litry. Nejvědeckější metoda však měří snášenlivost zcela moderní jednotkou, takzvaným uchodžbánem. Ano, tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne. Tak je možné s přesností na šest desetinných míst změřit, kolikrát půjde ten zkoumaný objekt se stejným džbánem pro vodu, až se to ucho, to držadlo, ta uchopená část, až se utrhne. A tak na ten opravdový konec se vás zeptám: kolik uchodžbánů máte vy? Připojuji seznam různých cest se stejným džbánem. Prozkoumejte sami sebe. Čtenáři s výsledkem vyšším než 542 uchodžbánů napište do redakce, dostanete cenu!

- Syn si nechal narůst dlouhé vlasy. Zaznamenejte, kdy se poprvé sarkasticky zmíníte, kdy vybuchnete, kdy ho vyrazíte z domu: při délce vlasů po nemytí krk — po nemytí lopatky — po nemytí pás.

- Dcera začala chodit s Němcem — Japoncem — Arabem — cikánem — černochem. Je téměř jisté, že s ním pohlavně, ba dokonce i jinak, obcuje. Při jak tmavé pleti jejího přítele ji přivážete doma řetězem k televizoru?

- Manželka začala chodit na univerzitu, v jejím věku. Po kolika semestrech jejich studií se začnete zabývat myšlenkou na portugalskou uklízečku — bavorskou kuchařku — francouzskou vychovatelku — senegalskou milenku?

Informační a imigrační středisko Československého sdružení v Kanadě

— zprostředkovává jednotlivcům a organizacím styk s krajařskými spolky a kluby

— objasňuje podstatu sponzoračního imigračního programu Československého sdružení

— poskytuje přímé i referenční služby nově přichozím, kteří hledají práci nebo ubytování a usnadňuje jim styk s kanadskými úřady

— zajišťuje překladatelské služby, doprovod a orientaci v nejrůznějších aspektech kanadského života.

740 Spadina Ave., Toronto, Ontario, M5S 2J2, telefon (416) 925 2241 (Jana Klimešová).

- Manžel se náhle stal pracovně přesprilíš aktivní. Kdy po něm vrhnete vzácnou mišeňskou vázu zděděnou po babičce: když má inventuru v úterý a v pátek přejímku zboží — když odjíždí na služební cestu každý druhý víkend — když najdete účet za zlatý náhrdelník v ceně jeho měsíčního platu?

Měřte svou snášenlivost vědecky. Můžete členy rodiny měřit metrem, ale nesmíte je s ním přetahovat. Pamatujte si, že věda potřebuje fakta, nikoliv emoce. Náš fejeton má přispět ke všeobecné toleranci, nikoliv k rozvodovosti či patri/matri/fratri a jiným homicidám.

□



PAVEL KANTOREK

"Kdykoliv pocítíte rostoucí potlačovanou zuřivost, dejte manželce dvě pilulky."

Iva Kotrlá

Sauveur de madame

Stál za ní a díval se na neodvratnou tmou, jak zachvacuje její bohaté, bezlesklé vlasy, které přirozenými vlnami skoro ovíjely její malou hlavu, v zátylí spletenou v těžký uzel. Myslel na Alexandra Makedonského a jeho řešení problému visícím na oji vozu héraa Gordia, ale ona náhle vstala a obrátila se k němu. Přicházím příliš brzy? ptala se, skutečně se tázala, t.j. zajímavě naň hleděla odděšenýma očima. Ze své výšky stále viděl její neodvratně tmavě téměř a na drobném nose se jí zvětšovaly pihy, když se naň omluvně usmívala. Sklonil se zcela blízko nad její obličej a polkl, jako by měl nezkroutnou žádost dotknout se jejích rtů a řekl, Neostýchejte se. Jak jenom krásně voníte. Sklopila oči, po způsobu dětí a on se zaradoval: Ještě existují ubožácké útěchy mdlých srdcí!

Jako jiní věří v dobytí Asie, tak věřil on ve zhavou žádost, která čas od času i rozvedené ženy prostupuje, bláznivě a beznadějně. Neboť každá rozvedená žena skrývá v sobě nejméně do svých pětaticeti let šílenou dívku, naprosto přesvědčenou, že svět může ozdravět pouze v jejím náručí. Na to vše s vyschlým hrdlem myslel, když rozžínal intimní lampičku nad pohovkou a pobízel svoji návštěvnici opět k pití, s tím, že kvalitní chlast Vat 69 dodá sdostatek wattů do žádaného napětí a jiskrnosti budoucích pohybů.

A v tom už zazvonil očekávaný Oldřich, šel mu rychle otevřít a hned v předsínce poznal, že je on jako obvykle plně pod párou. Alkoholická říje mu zřetelně vystupovala zpod záklopek očí, jak na něj rychle a spiklenecky u věšáků mrkal. Už máš tu paničku zde, klientku nebohou, blábolil Oldřich mazaně a tiše, znalecky pomlaskáváje. No jen ji nepoplaš, vypadá nevinně, konejšil on Oldřicha, ale ten už halasně a žoviálně vstupoval do pokoje, Padám vám k nohám, milostivá paní, já jsem ten práskaný právník, jak vám ho tady Honza slíbil, doktor Horáček prosím, a těší mě, že vás poznávám, ano, za to vám ručím a ručičku líbám, paní Elo. A dál hlaholil svoji vstupní arii, ačkoliv tam ta Ela stála u křesílka, jako by jí vypadla hořící sirka z ruky. Honza vše pozorně sledoval a rychle nalil Oldřichovi plnou skleničku hnědého Vatu 69. Tomu říkám pití, pochvaloval si nápoj Oldřich, nešetříš na nás, vždyť tento nápoj

musí mít naši představitelé ve zcela zvláštní oblibě, kvůli ročníku, v němž šli nahoru, vidíte, paní Elo, pokračoval a opilecky zkoumavě si přitom prohlížel její postavu.

A jen se neostýchejte a svěřte se mi, mladá paní, vtipkoval dál Oldřich, To víte, ta moje kostra už nějakou tu zpověď unese. Tady od Honzy jen tak předběžně vím, že se vám jedná o dělení majetku po rozvodu, o ty nedělitelné táčky, jak tomu my právníci říkáme; to víte, libější paragraf než ten o nedělitelném spoluvlastnictví v manželství si ti nafoře už ani vymyslet nemohli, a Honza si povšiml, jak za Oldřichovy řeči její veliké, těkavé oči sebou bezděky zašukaly, jakoby potlačovaným úžasem nad tím, odkud se vše bere.

Ale potom kupodivu, sotva několikrát zakopla o slůvko rozvod, rozhořela se i paní Ela, z kabelky a z igelitové tašky, na níž se skvěl český nápis "Speciality ze Spolkové republiky Německo", prostě odevšad vytahovala papíry, účty, stvrzenky a dokumenty.

Oldřich vše zkoumavě prohlížel ve světle intimní lampičky, hned při prvních papírech pozval paní Elu k přisednutí na pohovku, aby mu v nich cosi vysvětlila, a řekl jen tak mimochodem, jak se dotýkal té drobné postavy vedle sebe, Krásně voníte, paní Elo, používáte jistě nějakou vzácnou esenci od Diora, a ona se jako dívka zarděla.

Honza dle zavedeného rituálu naléval pití a to především už bojovně naladěné návštěvnici; z uváděných dat si pro sebe hlavně pamatoval, že je jí těch rozvodových dvacet sedm, že má čtyřletého chlapečka a že žije ve vilce u rodičů. A kvůli nim se soudí s bývalým manželem o spletitou stavbu garáže a dílničky u domku — vše to stavěl její bývalý manžel, ale tchán mu při tom pomáhal a materiál platil, teď však chce její bývalý manžel polovinu z toho všeho, samozřejmě neprávem. A to si už nechal auto, a při pasáži o nezbytném pozbytí auta měla v rysech i paní Ela ještě tu mladistvou úzkost, jaká u mladých žen už bývá zvykem, protože za pár měsíců se svým autem srostou bezmála jako s útěžkem.

Oldřich v průběhu protínání kruhů všech složitých právních úskalí si dvakrát odskočil na záchod, při druhém návratu naučeně hlaholil, Honzo, už bych ti měl ten plakát tam z těch dveří strhnout, ještě by si o tobě mohl někdo myslet, že jsi sprosták. To bych rád věděl, kdo by si to o mně myslel, odpovídal Honza a to se na WC musela odebrat i paní Ela, tváře jí jen hořely a několik kapiček potu se jí lesklo na skrání pod odplouvajícími vlasy.

Ta troška afrodisiaka ve Vatu 69 působila močopudně a nastávala ona chvíle pravdy: Při tom odskočení na WC si ženy obvykle při čurání uvědomily, že jsou skoro, ne málo, zpilé, a to už na ně ze dveří Honzova záchodu hleděla šokující a krásná mulatka, úplně nahá odspodu, s nehem u neuvěřitelně čistě otevřeného ochlupení. V těchto okamžicích náhlé pravdy cosi rozvedeným ženám docházelo, s jakousi lítostí ošizených se odhodlávaly na tom WC k odchodu, i když vlastně ještě nic z pozičních manévřů kol svého sporu nevyřešily.

A na tento moment nevyvážení domácího telefonu odspodu do hlavy Honza s Oldřichem spoléhali. Tvářili se vždy chápavě a přátelsky, souhlasili okamžitě s tím, že už dál nelze pít, že je to sice báječné pití, ale že leze do hlavy a že už bude muset dotyčná jít, pospíchat, protože chlapeček či holčička jsou teď na mamince tak příliš závislí, to víte, pro děti je ten rozvod šok.

Takže i tentokrát, než se ona Ela vrátila z WC, Oldřich ji znalecky zhodnotil, Drobná a bude dobrá, taková bledá pikantní tvářička, a Honza s ním jako vždy souhlasil, protože už při výběru se řídí zásadou: Má-li žena sklon ke smyslnosti, pozná se to podle zvedání víček.

Vše pak probíhalo skutečně normálně, na prohlášení paní Ely, že už nebude pít, volili taktiku "ještě jednu a poslední", pak si Oldřich vzpomněl na zvlášť důležité a závažné prohlášení, které mu předtím paní Ela jen tak ukázala a on hned nerozpoznal jeho závažnost. Teď by ale potřeboval jen letmo se na to prohlášení opět podívat, aby mohl případně vše konzultovat hned s přítelem od soudu, a jak rychle s paní Elou papíry prohraboval, slétlo jich několik pod konfereční stolec a pod pohovku.

Oldřich je začal namáhavě sbírat a odháněl Honzu. Ne, prosím tě, ty se s tím nezdržuj a běž zavolat doktoru Melichárkovi z advokátní poradny, napíše ti jeho číslo. A jak psal na stole Honzovi vymyšlené číslo, paní Ela ho ve sbírání papírů a listin samozřejmě zastoupila. A nevracej se Honzo dřív, dokud nebudeš mít Melichárka na drátě, znáš ho, zdůrazňoval Oldřich, Dlouho nebere telefon, zvlášť když je na zahradě, a tady paní Ela už pospíchá, a ta konzultace je přitom ještě nutná dnes, pokud možno hned. A za Oldřichovy řeči paní Ela lezla snaživě po čtyřech a vystrkovala na ně svůj malý, kulatý a pevný zadek, a na Honzu se dokonce odspodu — zarudlou tvářičku měla níž než vystrčený zadek — omluvně usmála.

To víš, bručel Honza, I kdybych ho

měl volat hodinu, tak ho k telefonu dostanu, a odchází jako k telefonu do předsíně. Dveře za sebou hlučně přirazil, ale zůstal u nich stát a upravenou škvírou mezi panty sledoval další průběh pod dopadem intimního osvětlení: Ela tam namáhavě dostávala poslední zapadlý papír zpod pohovky, tmavé vlasy se jí už z uzlu rozpouštěly, Počkej děvče, já ti pomůžu, nenamáhej se tolik, hučel tam do ní Oldřich, a jak byl v její těsné blízkosti na koberci, zajel jí zezadu rukou pod sukni přímo do rozkroku, do chomáče, ano, tam, a následovalo to co vždy: zadušené zaupění a Oldřichova omluvná slova, Promiň, ale promiň, Elo, jenom promiň, ale ty seš tak krásná, opravdu, ty seš tak krásná, že jsem se neudržel, promiň mi to, a Oldřich opět zasunul zkušené prsty do rozkroku, tvář si cpal do jejího klínu a mezi prsa, slintal jí halenku a podle svého receptu neustále vášnivě opakoval, Ty jsi krásná a pěkná, a voníš, jak ty jsi krásná.

Prostě šel po ní hned hrubě a vzápětí s mnoha omluvami, a hlavně rychle, a neustále opakoval, Ty jsi krásná, Elo, jak ty seš krásná, ach, ty voníš, to snad ani není možné, a líbal ji na poodkrytý bok, aby se opět do ní odspodu zaťal, a držel ji na tvrdo a hučel vášnivě, Taková krása, ach jaká ty seš krásná a prvotřídní, to je úžasné, hned jak jsem tě viděl, a Oldřich už líbal Elu na nos a pololeže se obnažoval.

A Honza viděl, že oblak těl pod pohovkou se po prvním děsu přece jen začíná sžívat, Ty seš tak krásná, krásná, to snad ani není možné, šeptal Oldřich už s přestávkami, s litostivým leskem v hlase i na pleši, a Honza se začínal v předsíni připravovat na svůj vstup. Vzrušovalo ho naplno úpění tam té Ely, Ale to nejde, prosím vás, to přece nejde, neblázněte, já začnu křičet, ale nekřičela a Oldřich už sténal, Ach, kočička, ty seš krásná, ty voníš, a konferenční stůl se chvíli naklání, aby se měkce opřel o křesílka, Oldřich si pro svůj úd dělal místo a zalehlá Ela zbavovaná kalhotek sebou zmitala a marně. Tíze žádosti začínala zřejmě podléhat a v okamžiku Oldřichova zasunutí a pevného proniknutí nepropásl Honza svou šanci, otevřel bleskurychle dveře do pokoje, rozžal naplno stropní světlo a řekl co možná nejvíc rozhořčeným hlasem, Ale to snad ani není možné, co to vidím, a jak se zastavil až u toho převráceného stolu, viděl na tom naprosto vyděšeném drobném obličejí pod Oldřichovým naběhlým krkem, že získal pro sebe opět na několik dalších týdnů naprosto oddanou milenku, kterou bude moci bez problémů odkopnout.

Jiří Borský

Skleník

Na dvoře zbouřali chátrající přístavky. Kocourovi je to nemilé, rád se vyhříval na jeho střeše a v noci uvnitř spal. Ale my jsme rádi. Dosluhující barabizna uprázdnila slunné místo. Pořídíme si malý skleník. Adieu, tony nedozrálých zelených rajčat na sklónku nevalné sezóny. Už nikdy více nebudou okurky zkoseny v plném rozběhu a síle prvním mrazíkem. Skleník bude.

Jak řekli, tak udělali. Je to vlastně hračka. Napřed se obrázil několik prodejen, které skleníky vedou, aby se porovnal zboží. Studoval jsem doma brožurky a vážil čtvereční stopy půdorysné plochy proti librám. Konečně jsem se pro jeden skleník rozhodl a v sobotu ráno se rozjel ho koupit.

Naložili mi ho v podobě jedné dlouhé a šesti čtvercových krabic do auta. Na dlouhou vyčuhující bednu jsem uvázal coby výstrahu svoji šálu a opatrně jsem řídil domů. Očima jsem střílel do postranních ulic pátraje po cyklístech a psících zblblých jarem a doufal, že nebudu muset prudce brzdit. Aby sklo, jak se říká, neprasklo.

Žena a synek už čekali ve dveřích. Odvázal jsem šálu a otevřel tu dlouhou krabici. Nový hliník se tam blyštěl. "POZOR! Dřív než se pokusíte o montáž skleníku, pečlivě prostudujte přiložený návod."

"Jdi si hrát na pisek," řekl jsem synovi, postavil na čaj a rozložil návod na kuchyňském stole. Bylo to tlusté. Ale srdce brzy pookřálo, je to v pěti jazycích, to proto.

Díval jsem se, jak se řekne norský: "Průměrná osoba dokončí montáž skleníku za čtyři až šest hodin." Početilo mě to. Bylo sobotní dopoledne a já se vždy pokládá za průměrnou osobu. Takový dobrý průměr, řekl bych. Večer bude skleník stát.

Naštěstí dobré počasí trvalo i v neděli. Pracovali jsme se ženou jako šrouby, klopýtali o hliníkové profily, nakukovali do příručky a říkali: "Aha, tohle patří sem. Ne takhle, ale obráceně. Ale co potom tenhle kousek? Ten měl přijít mezi to. Tak to musíme zase odšroubovat. Proč jsi to musel tak utahovat, prosím tě..."

Stmívalo se. Kostra skleníku už stála a odrážela poslední nedělní paprsky. Průměrná osoba dokončí montáž skleníku za čtyři až šest hodin. Seter med a montere drivhuset... Pociťem méněcennosti jsem ani nemohl usnout. Počítal jsem do sta, česky.

Pondělí se usmívalo (nebo vsmívalo?) škvírou v záclonách. Vstávej, osobo průměrná. Čas zasklívání nastává. Čili dánsky: Glasarbejdet begyndes. Možná, že je to švédsky. Tak či onak jsme zjistili, že u britského

výrobku chybí dvě skleněné tabule. Nepřibáli je. Třeba bylo také pondělí.

Klel jsem mezinárodně celou cestu ke sklenáři. Zatímco diamantem odvažně řezal zamrzlé moře, vyměňovali jsme si starosti. On se už po několika dni marně pokouší přestat kouřit. Já stavím pětijazyčný skleník.

V úterý skleník konečně stojí. Skví se ve své nezkorodované kráse. Palce mě bolí od drátěných patentních úchytek, které drží tabule skla dosud nedotčené trusem plectva. Co průměrná osoba zvládne za čtyři hodiny, našinec hravě postavil, kurník šopa, v pouhých třech dnech.

Vyšlo 3. číslo Korespondence

K aktuálním politickým otázkám přináší dokumentaci o proměně SPD z protagonisty atomových elektráren v jejich zásadního odpůrce. Dále výtahy z diskuse o identitě střední Evropy mezi předsedou SPÖ Fredem Sinowatzem a tajemníkem SPD Peterem Glotzem s ministry výchovy Maďarska a NDR. B. Kreisky dokončuje své vzpomínky a reflexe na téma "Čechy v mém životě".

Korespondenci vydává Kruh čs. sociálních demokratů v zahraničí; vychází podle potřeby 2-3x ročně, 16 stran formátu A5. Zájemcům v ČSSR je posílán zdarma, mimo ČSSR za příspěvek na poštovné. Redakce a administrace: Postfach 14, A-1016 Wien, Austria.

Služba čtenářům

CIZINECKÁ LEGIE

Veterán 1. R.E.I. / 2e Battalion Etrangere de Parachutistes, žádá žijící československé veterány F.C.L., kteří sloužili od roku 1948 a později v Africe, Indočíně nebo jinde, aby se ozvali. Píší o našich osudech a budu vděčný za vaše informace a vzpomínky na různé události a československé legionáře padlé v bojích nebo zavražděné v rusko-čínských zajateckých táborech. Znal někdo osud parašutistů Alfréda (Freda) Prekopa a Jardy Pištěka? Prosím odepíšte. Adresa: Karel Marsal, P.O. Box 775, St. John, Nfld., Canada A1C 5L4

Místo narození v pase

Kanadský ministr zahraničí Joe Clark oznámil 27. listopadu 1986, že kanadští občané při žádosti o kanadský pas mohou požádat, aby místo jejich narození nebylo v pase uvedeno.

Toto opatření je odpovědí na žádost těch, kteří mají obavy, že uvedením místa narození mohou být vystaveni terorismu.

Ministr však upozorňuje, že neuvedení místa narození v pase může být příčinou odmítnutí vstupu do některých zemí.

Vladimír Kríž

Audience u šéfa

1974...

Seděl jsem v dřevěné čekárně ma-
lebného přístaviště, ukotveného
u břehu Volhy, barevného a staroby-
lého domu na pontonech. Přístaviště
bylo navlas stejné, jaké jsem znal
z obrázků a ruských filmů, kterými
nás krmili celá léta. Jako z dob car-
ského Ruska byla tahle bouda, jako
pozůstatky dávných dob mi připada-
ly dřevěné domky na okraji Volgo-
gradu — sešlá a omšelá stavení, kde
kupodivu skutečně žili lidé. Vyjeve-
ně jsem kulil oči na bosé cikánky s dětmi
ve špinavém vaku na zádech, které
jsem potkával na procovsky honos-
ném mramorovém schodišti nábřežní
promenády. A notorické opilce, kteří
zlikvidovali svou denní dávku vodky,
a teď se váleli jako špalvy všude po
trávnících parků a vyspávali se z opi-
ce. A žebráky, sešlé mrzáky, otrhané
starce a stařeny, kteří vsedě na chod-
níku u zdi domu prosili o almužnu.
Chtěl jsem si udělat snímek, ale můj
průvodce mě rychle chytil za ruku
s aparátem.

"Neblázní, nestačil bys to ani zamí-
řit, seběhli by se na nás!"

Tak tohle je to Rusko, které nám
vnucuje svůj pořádek, chtělo by být
pánem světa a přesvědčit silou všech-
ny, že je rájem na zemi...

Kdysi jsem toužil podívat se jednou
do Samarkandu, Buchary a Chivy,
o kterých jsem četl jako kluk v knize
pohádek "Tisíc a jedna noc". Po
osmašedesátém jsem se zařekl, že
k NIM nikdy nepojedu. A najednou
přišel ten dopis z Volgogradu. Ozval
se dávný přítel Saša, na kterého jsem
už dávno zapomněl, kluk, s nímž jsem
si kdysi dopisoval na základní škole
(takových dopisů chodila tenkrát do
školy celá kvanta, a ruštinářky nám je
vnucovaly). Dávno tomu. Určitě ještě
před rokem šedesát. Chtěl jsem nej-
prve to pozvání odmítnout, ale pak ve
mně převládla zvědavost. Dostat se
soukromě do SSSR bylo ještě v té
době velkou vzácností, a možnost
poznání míst velkých bojů, kde kdysi
zkrachovala Paulusova armáda, mě
lákala. Neměl jsem ostatně právě
možnost jet jinam, a pozvání staveb-
ního inženýra Saši mi zaručovalo, že
se podívám alespoň někam.

V mých přednáškách o Kypru s ba-
revními diapozitivy se totiž k velké
nevoli mých představených na kul-
turním středisku nevyškytovali otrha-
ní žebráci a vyhladovělé děti, jimiž se
tou dobou hemžily stránky zahranič-
ních reportáží Rudého práva a ideově
přidruženého tisku. Kádrovák Sed-

mera mi to nejprve ostře vytkl, ale pak
kupodivu změnil tón.

"Nejlepší pro tebe bude, když
vstoupíš k nám do strany. Mezi námi
— nestraníky tady už dlouho trpět ne-
budeme."

O tom, ty mizero, naštěstí ještě
úplně sám nerozhoduješ! — pomyslel
jsem si a pokrčil rameny: "Nezlobte
se, já se moc o politiku nestarám. To
víte, píšu svoje básně a povídky, dě-
lám pro rozhlas v Brně, mám rozepsa-
nou historickou prózu. Neměl bych
na nějaké schůzi a podobné záleži-
tosti čas. Být ve straně, to asi zname-
ná velikou odpovědnost — a pro to já
se necítím morálně na výši."

Nebyl zase tak hloupý, aby nepo-
střehl ironický podtón výmluvy. Očka
mu vztekla blýskala.

"No dobře, jak myslíš! Následky
příčti sám sobě."

Bylo mi jasné, že po tomhle rozho-
voru mi vedení už žádnou cestu na
západ nepodepíše. A hádal jsem
správně. Poté, kdy jsem podal žádost
o povolení cesty do Jugoslávie, si
mne k sobě zavolal ředitel Okresního
kulturního střediska, kterému tenkrát
asistoval jeho povedený zástupce.

Viditelně rozčilený Bauer hodil pře-
de mne na stůl nepodepsaný formu-
lář.

"Cesta se vám nepovoluje, jasné?!
S tím počítejte i do budoucna!"

Nepřekvapilo mě to, věděl jsem
předem o zamítnutí od sekretářky,
která svého šéfa pečlivě sledovala.
Sebral jsem papír a obrátil se ke dve-
řím: "Takže děkuju."

"Počkejte, chceme si s vámi poho-
vořit!" zadržel mě ředitel, a Sedmera
kývl na volnou židli: "Posad se."

Na skobovitém nose měl posazené
obrovské tmavé brýle, takže jsem mu
neviděl do očí. Brýle koupil před
nějakým časem. Odpor ke všemu
západnímu mu kupodivu vůbec neva-
díl v kouření amerických cigaret a vy-
užívání dalších výhodností upadají-
cího kapitalismu.

"Jak jste si mohl dovolit odmítnout
nabídku ke vstupu do strany? To je
skandál, to je drzá provokace!" vy-
buchl ředitel.

Pokrčil jsem rameny: "Mám na to
snad ještě právo."

"Právo! Na nic nemáte právo, chá-
pete? Copak si neuvědomujete, kde
žijete? A že vás za to mohou vyhodit
na hodinu pro ztrátu důvěry?! A mne
s vámi, to je to nejhorší!"

Zástupce zarazil výlev svého šéfa
energickým pohybem ruky.

"Počkej, Josef, na to je čas. Teď
tady máme projednat jiné velice váž-
né věci. Propagaci imperialistického
státu Kypru — to za prvé. A za druhé:
víme, že soudruh Kríž si při své dovo-
lené na Kypru koupil dokonce kapi-
talistické zlato!"

Oba se štítlivě zadívali na zlatý prs-
ten na mém prstě, který mě stál tro-
chu smlouvání a čtvrtinu bídného

kapesného. Byla to hezká orientální
práce.

"Kdo vám na to dal peníze?" optal
se ředitel tiše a za ním štěkl skřipavě
obrylený mužik: "Příznej se, že ses
stal agentem kyprské tajné služby,
která tě platí dolary!"

Zalupal jsem po dechu. To se mi
snad jenom zdá, to přece nemohou
myslet vážně! Cožpak se ti lidé zbláz-
nili — nebo už úplně zpitoměli z té
věčné televizní špiónománie?

"Kypr je malý stát, žádnou tajnou
službu nemá. Tohle zlato, v tom máte
pravdu, bylo skutečně kovem kapi-
talistickým. Ovšem tím, že jsem ho za-
koupil a přivezl do Československa,
se z něj stalo zlato socialistické, a já
jsem tak velice významně obohatil
svou vlast," přesvědčoval jsem je
s vážnou tváří.

Bauer otevřel ústa a očima hledal
pomoc u svého zástupce, který také
náhle jaksi ztratil řeč. Pak mávl rukou.

"Nechme zlato zlatem! Tak aby ti
bylo jasné: když vyjede některý náš
občan na západ, číhá tam na něj už
za hranicemi FBI, CIC, nebo jiná ka-
pitalistická rozvědka, aby mu nabídla
dolary a zverbovala nešťastníka do
svých služeb. Která získala tebe?
Příznej se!"

Zasmál jsem se. "Intelligence ser-
vice," vyslovil jsem pečlivě, tak jak se
to píše. "Nebo jsem už možná pravou
rukou Vatikánu, ne? Pokud si ovšem
nemyslíte ještě něco pikantnějšího."

"Nebudte drzí! Však ono vás to
přejde..." uhodil ředitel dlaní do psá-
cího stolu. Tak jsem tedy zvažněl.

"Když přijedete na západ jako turis-
ta, nikdo si vás tam ani nevšímne.
Natož aby vám strkal do kapsy dolary
nebo jiné valuty! I když se příznám,
že by se mi na tom Kypru asi hodily,
protože kapesné od Čedoku bylo pří-
mo mizivé. Ale to musíte přece dobře
vědět, jistě už jste byli v některé zá-
padní zemi!"

"No dovolte! Jak vás tohle mohlo
napadnout! Jezdím celý život jen do
Sovětského svazu. A tady soudruh
Sedmera právě tak. Nikdy bychom si
ani nedovolili jet jinam!" vyjel krajně
pohoršený ředitel. Sedmera se při
tom servilním výlevu pobaveně za-
šklebil, takže jeho asketický obličej
s černými brýlemi dostal výraz spo-
kojeného mafiána, vzpomínajícího
právě na své oběti, úspěšně po léta
zabetonované v základech mateřské
školy. Jak jsem věděl už z jeho dří-
vějších vyprávění, na rozdíl od lakom-
ce ředitele, který jezdil se zájezdy
druhy zdarma, on sám nebyl vůbec
nikdy v zahraničí. S Rusy se však
setkával často — jako zkušený orga-
nizátor žranic a pitek pro delegace
v proslulých padesátých letech, při
kterých brala za své celá pečená pra-
sata a bedny drahých značkových
koňaků.

"Víme, že jste si nedávno koupil
knihovničku a koberec do svého bytu.

Americký konzumní realismus

Už pár let se u nás objevují překlady románů amerického autora Arthura Haileya — a jdou dobře na odbyt, jako jistě všude jinde na světě. Haileyho knížky jsou bestsellery a náramně přesně demonstrují, co to takový bestseller je a čím se liší od toho, co si kultivovaný Evropan představuje pod pojmem dobrá beletrie.

Začneme však přednostmi tohoto amerického produktu, který odráží historicky podmíněný názor na literaturu jako na výsledek v podstatě řemeslné činnosti. Řemeslný výrobek musí mít dobrou technickou úroveň — to je první podmínka, aby se uplatnil na trhu. Průměrná americká próza je, pokud ji známe, jistě na vyšší úrovni, než průměrná evropská beletrie, která často nemá ani to běžné minimum řemeslné zručnosti. Haileyho romány jsou však po této stránce zdařilé, jinak by v konkurenci neobstály. Autor, který se ve svých prózách stěhuje z jednoho prostředí do druhého, jako by ho nějaký mocný svaz spisovatelů nebo litfond neustále vyháněl "do terénu", umí si suverénně všude najít charakteristické rysy i zajímavé a šťavnaté detaily. Americké letiště, americká továrna na automobily, americká banka atd. atd., všech-

Kde jste na to vzal?" vybafl náhle Bauer. Jeho sádlem podlitá očka na mne mžourala s odporem, jako bych byl podivný hmyz, který nemá kam zařadit.

Vstal jsem. "To je snad moje soukromá věc. Banku jsem nevyloupil, to bych už při své smůle určitě seděl. Takže jsem si našel — přesto, že mi to chvíli trvalo. Plat mám opravdu malý, potřeboval bych přidat."

Tahle očividná drzost definitivně vyrazila řediteli dech. Využil jsem toho k ústupu.

"Vedoucí oddělení je nemocná, dělá za tři lidi. A zvoní mi tam telefon. Potřebujete mě ještě?"

Sedmera mávl rezignovaně rukou: "Běž. Ale dej si pozor, velký pozor! My tě sledujeme! Ale nejenom my, už i soudruzi nahoře! A moc se jim nelíbíš. Vzpamatuj se!"

Nechal jsem to bez komentáře a vypadl s úlevou na chodbu, kde ostatní vystrašení metodici, kteří se snažili předtím nenápadně naslouchat u dveří, spěšně mizeli do svých kanceláří.

(Z rukopisu připravované knihy "Neobyčejné cesty") □

no to funguje správně a věrohodně. V náležitě atraktivním poměru je vypracována i fabule a její dynamické prvky, konflikty a lidské charaktery.

V živé paměti mám *Penězoměnce*, kteří vyšli poměrně nedávno. Ve vedení peněžního ústavu se střetávají dvě koncepce: jedna z nich usiluje o kontakty s velkým světem "supranacionálních" monopolů, aby ve spolupráci s nimi našla cesty k závratným ziskům, druhá sází na drobné strádání, omezení všeobecného zadlužení, investice do zlepšení životního prostředí a menších domácích firem. Zloduchem č. 1 je představitel velkého kapitálu i velkého světa politiky a peněz G. G. Quatermain, který je vybavený všemi známými možnostmi korupce, nátlaku, vydírání a násilí, od přepychového letadla, rezidence, krásných slečen, prodejních fotografů až po gorily. Jeho "obětí" a exponent ve vedení banky, Roscoe Heyward, ctižádostivý, zatrpklý pokrytec a jelimánek nemůže skončit jinak, než špatně. Rozumný, mužný odpůrce Heywardův a jeho vysokých styků, Alex Vandervoort má sice na první zdání jakési nesympatické škraloupky — jeho životní tempo přivedlo jeho nepřizpůsobivou ženu do blázince — ale v rámci svých možností a lidské slušnosti se je snaží napravovat a kromě toho má sympatickou milenku Margot Brackenovou, která vymýšlí všelijaké důmyslné stávkové akce v mezích zákona, jež nutí příliš dovolené zaměstnavatele a podniky k ústupu. Pro ženy speciálně je tu vysoce emancipovaná vedoucí pracovnice banky Edwina D'Orseyová (manžel novinář), pro barevné kladný, leč trochu tvrdý "bezpečák" Nolan Wainwright. A konečně — last but not least — hraje se také v druhém plánu: kriminální zápletky kolem peněz, které úmyslně ukradne zaměstnanec banky Miles Eastin, seznamuje — po patřičně napínavých peripetiích — čtenáře s otřesným prostředím amerických věznic. Lhostejní nebo podplacení dozorcí, homosexuální "ochránce" — ale nakonec stejně všechno dobře dopadne, je tu přece poctivá a všechno chápající jihoameričanka Juanita Núnězová, která pomůže bílému provinilci vrátit se do chudobného, ale počestného občanského života. Mezitím Alex Vandervoort se svým "týmem" zachrání banku před krachem a americký život plyne úspěšně dál.

Je to mimochodem až neuvěřitelné, nakolik se tento americký konzumní realismus podobá takzvané dobrým, t.j. aspoň slušně napsaným dílům socialistického realismu. Americký autor samozřejmě nemusí tak moc hlídat každé slovo, jeho kritika ekonomických, správních a komunálních institucí může být ostřejší, jeho hrdinové mohou mít pikantnější lidské vlastnosti. Ale princip je stejný: hrdi-

nou je nakonec nějaký poctivý, pracovitý, o málo víc než střední kádr a pro střední vrstvu společnosti jsou také tato díla psána. Není to žádný úplně hodný Fridolin, má svou čest a své tradiční americké (nebo velkoruské a socialistické) ideály. Bije se s neschopnosti nahoře a nešvary dole a nakonec vítězí. Román bývá t.zv. odvážně kritický k jevům, o nichž se už dávno v příslušném systému obecně píše, nebo které vlada tak jako tak hodlá potírat. Sovětský hrdina bojuje kritikou a sebekritikou v rámci komunistické strany, americký hrdina v rámci nepřekonatelných amerických zákonů a soudů. Ale celkem vzato, pod kůži se nejde, podstata, "věčné" principy a posvátné pravdy-nepravdy zůstávají nedotčené. Vůbec v poslední době pozorují, že i díla renomovanějších amerických autorů než je Hailey, např. Updike (*Králiku, utikej!*) mě nijak neuspokojují. Umějí to ty lišky americké až příliš, všechno je přesně vyvážené, dobrota a lumpárna, spád děje i poutavost a jedinečnost detailů, koňská dávka Freuda, ale co je to platné, když mi ty knížky připadají jako milé, dobře propitá a proklábošená dýchánky, kde každý jenom pro klid svědomí nebo kvůli konvenci předstírá, že se stýká s lidmi — a ve skutečnosti ho vnitřně nikdo a nic nezajímá. Ale pro život to většinou snad stačí. Možná jsem už starý, nebo nějak moravsky střelený — když si takovou knížku, nezapírám, že s chutí, přečtu, je mi najednou smutno a musím sáhnout po Faulknerovi, Kafkovi, Čechovovi, Camusovi, Böllovi — ale co — i Vančurovi nebo Čapkovi, Haškovi nebo Hrabalovi — a je to, jako by člověk v tu chvíli držel jiného člověka za ruku, cítil její vlahost, tep, drsnost nehtů — a bylo by to to jediné, čeho se může držet v temnotách, které ho obklopují.

-jka-

□

Vyšel kompletní Hutka

Jaroslav Hutka k původním kazetám *PROČ?* a *SVĚTLO A STÍN* dokončil dalších osm kazet: *TADY DOMOV MAM, PRAMÍNEK, HOSPODSKEJ, JEZEVIČEK, MÉNA, LITVÍNOV, SLUNEČNICE, POSÍLÁM TI.*

Kompletní série deseti šedesáti-minutových kazet (projekt Rychta 74), obsahujících přes 100 písní stojí \$ 70, jednotlivá kazeta \$ 8, letecky.

Platby: AMRO BANK Rotterdam 42.67.23.546; Postgiro 152 58 56; nebo šekem či penize do obálky.

Objednávky: Jaroslav Hutka, W. Buytewechstraat 52 B, 30 24 BN Rotterdam, Holland.

Dopisy

Marxovská halucinace

Úvodník Západu č. 3/86 začíná tvrzením: "Čs. sociální demokracie oznámila ve svých zásadách, přijatých na curyšském sjezdu v r. 1983, že Marx zůstává jedním z jejich duchovních otců."

Protože jsem se svého času na formulování těchto Zásad trochu podílel, překvapila mě ta zpráva velice. Pro jistotu jsem se podíval do Práva lidu z doby po sjezdu, ale ač jsem hledal sebebedlivěji, nikde jsem o Marxovi nenašel ani zmínku. Obrátil jsem se tedy na autora úvodníku, našeho společného příspěvatele a mého ctěného osobního přítele Otu Ulče, leč ani on, ač se nepochybně snažil, nemohl svůj citát doložit. Zřejmě ho oklamala paměť; nám zralejším dorostencům se takové věci občas stávají.

Dobře, mávl jsem nad tím rukou. Kdyby měl člověk dementovat každý nesmysl, který se objeví v exilových novinách, byl by to tvrdý celoživotní džob. Kromě toho si jako žurnalista myslím, že úvodníky a otevíráky bez tak čtou jenom autoři, redaktoři a sazeči, čili ti nejotrlejší z otrlých.

Zrovna mi ale přišlo holandské "Okno", vydání podzim 86. A ejhle, Ulčův "Marx stále milovaný" je tam přetištěn, včetně toho zcestného tvrzení o Čs. sociální demokracii. A protože nelze vyloučit, že to z Okna (podle principu sněhové koule) převeze ještě dalších deset exilových časopisů trpících notorickým nedostatkem původních materiálů, rozhodl jsem se k dementi. Vzniku nových mýtů je totiž nutno čelit včas. Zafixované mýty jsou nevymýtelné.

Jiří Loewy, Německo
red. Práva lidu

Odpověď podeziraného halucinátora

V srpnu po návratu z Číny se doma prohrabuji kopcem pošty, v ní též dopis od Jiřího Loewyho, jehož přátelství si vážím. Obrátil se na mě s dotazem, kde že jsem našel podklad k tvrzení o čs. sociální demokratické straně, ve svém programu se hlásící k odkazu Karla Marxe.

Žádný problém, řekl jsem si, a sáhl po příslušném fasciklu. Jenže, hrome, ve fasciklu bylo ledacos, jen ne onen požadovaný výstřížek. Z prstu jsem zprávu nevyčucal, však já vůbec nevěděl, že sociální demokraté se v Curychu sjeli. V kterém zdroji to asi bylo? Pustil jsem se do prohrabování rašineckých exulantských periodik, pár hodin strávil, leč nenašel. Zatelefonoval jsem pár lidem, rovněž se nemohli rozpomenout. Jiří Hochman, profesor žurnalistiky na státní uni-

verzité v Ohiu, mi napsal: "Ten soc. dem. dokument obsahující formulace o vztahu k Marxovi resp. k marxismu jsem skutečně četl, ale taky nevím, kdy a kde . . . To víš, ono to mnoho neříká přihlásit se k Marxovi, to záleží od toho, co si z něho vytáhneš."

Ano, pravda, však i velmi reformovaní sociální demokraté se hlásí k Marxově odkazu. Což však z mých stárnoucích beder nesnímá odpovědnost za předložení výstřížku, který nepředkládám. Pokud by kdo ze čtenářů, ochotných dočísti tuto minirozmíšku do konce, věděl o onom nenaženém zdroji, necht' se ozve a tím i roztrhne mé údajné halucinace aspoň na dva kusy.

Ota Ulč

Příliš kultury

Děkuji Vám za zaslání Západu, je to můj první časopis v USA psaný v českém i slovenském jazyce. Jsem však zklamán obsahem, je zaměřen příliš jednostranně na kulturu a údajnosti vázané na rok 1968. Mým názorem je, že Češi a Slováci opustili rodinou zemi z důvodů politických posledních let (mladší generace) a problémy spisovatelů z 60. let jsou nám cizí.

L. Jajko, USA

Uran za okupaci

Článek "Kolik to všechno stojí?" Stanislava Reiniše (č. 5/86) vyznívá, jako že chudáci Rusové doplácí na okupované země včetně Československa. Za prvé s výjimkou několika zrádců, nikdo je nezval, za druhé, kdyby odtáhli, mnoho z nás by bylo šťastných, a za třetí, kde je hodnota ukradeného uranu, který s pravou ruskou drzostí byl po válce prohlášen za válečnou kořist. Jestli doplácí na jiné socialistické státy, nevím, ale hodnota uranu to u nás více než vyrovnává. Autor by to měl uvést na správnou míru!

Jan Cipris, Kanada

Ulčova analýza přiléhavá

Posílám naše předplatné a tentokrát se chci taky vyjádřit k zlepšující se formě a kvalitě Vašeho časopisu. Ulčova analýza naivního amerického publika byla velmi přiléhavá a mohu říci, že mám přesně stejné zkušenosti. Zajímavé jsou kratší ale faktické články o Javorském, Waldemarovi, o návštěvách v Česku atd. V minulosti jsem nechával části Západu nepřečtené, ale poslední 3-4 čísla se mi velmi líbila.

J. N., Kanada

Neměl vymizet "Humor"

Obnovuji předplatné Západu na další dva roky. Je to bezesporu náš nejlepší časopis, gratuluji. Jen snad neměla vymizet rubrika "Humor".

E. Jurenová, Kanada

300 šilinků jen pro rodiny

Díky za další vydání Západu, čtu jej vždy na jeden zátah, takže až do rána.

V č. 5/86 ve dvou článcích autoři uvádí, že v Rakousku mají emigranti podporu 300 šilinků. Byl jsem v Treiskirchenu v roce 1984 a 1985, takže vím, že tuto podporu mají pouze rodiče s dětmi ubytovaní na penziónech.

M. Machala, Kanada

Emigrační důvody

Můj dopis bude poněkud kacířský a asi z něj nebudete mít radost. Chci říci několik slov k článku P. Topola "Provedení vyvezení". (Film "Chladný ráj", který se uprchlickou tematikou zabývá, je možno považovat také za sentimentální kýč, to je věc názoru, ale o tom psát nechci.) Zostření podmínek pro získání azylu ve Švýcarsku a v poslední době i v NSR se mi jeví ve světle zkušenosti z uplynulých let jako oprávněné. Gruntorád, ing. Litomiský, J. Tůmová, L. Lis (jmenuji namátkově) nebo dokonce J. Šavrdra nebo V. Havel by jistě neměli těžkosti získat azyl v některé zemi — kdyby chtěli! Co si mají ale třeba počít švýcarské orgány s normálním konformním občanem, který režimu žádný odpor neklade, v klidu pracuje, pasivně vysedává na schůzích a ani Chartu 77 nepodepíše a najednou ho napadne nevrátit se ze zájezdu na Západ domů. Po srpnu 1968 Švýcarsko, Kanada, NSR i další země byly vůči uprchlíkům z Československa velkorysí a azyl (příp. imigraci) poskytovaly blahovolně. Co vidí tyto státy dnes? Lidé, kteří byli údajně velmi pronásledováni, nemají nic jiného na mysli, než si se zemí, která je pronásledovala, upravit poměr a pak tuto zemi co nejdříve navštívit. Jen menšina posrpnové emigrace měla politické pohnutky k odchodu, snad 10-15%, a získala azyl oprávněně. Ostatní prostě využili příležitosti, chtěli si polepšit ekonomicky. A stejně je to i u nových "uprchlíků". Mnozí, kteří dnes předsvědčují právem nedůvěřivé vlády o svém pronásledování, budou za pár let s komunisty vyjednávat. O. Filip (Západ č. 4/84) uvádí, že 70% posrpnových emigrantů v NSR si upravilo poměr a dalších 20% ještě váhá, nikoliv však z politických, ale finančních důvodů.

Ivan Dvorský, Německo

Holubi odpovědní za muzeum

Článek Oty Ulče "Churavý americký antikomunismus" (viz č. 4 a 5/86) mi připomněl, jak v r. 1968 obránci míru a lidských svobod přinesli zajímavé sdělení, že za prostřelené muzeum na Václavském náměstí nesou odpovědnost holubi. To, co tvrdí dnešní američtí profesori, zaplat' Bůh ne masově, mi připomíná tento vtíp. Nabídněte těmto zvráceným intelektuálům možnost azylu v Sovětském svazu a ani jeden nebude ochoten tuto senzační nabídku akceptovat.

Milena Huebschová, USA

Pozn. redakce:

Přesně tuto nabídku poskytli americký soud v době maccartyovského teroristického pronásledování předákům Komunistické strany USA. A nastojte, celé politbyro dalo přednost pobytu v americkém kriminálu před odsunem do sovětského ráje.

Malí lidé

Nahlédla jsem do dopisů čtenářů a zjistila jsem zase ještě dozvuky na hlavu padající panu Táborskému. Bouře ve sklenici vody. Malí lidé. Články prof. Ulče si dobře merkuji a pamatují, jak jeho vznešená příbuzná ztratila brilantovou náušnici a on ji našel, pak jeho tragédie s hříbkama v Novém Mexiku, tomu se musím vždycky v duchu smát, pak v posledním čísle jde Marxovi k tělu, škoda, že mu neuhnul ten dotyčný úd, co nadrobil lidstvu.

Věra Preissová, USA

Politická, hospodářská a duchovní budoucnost světa je ohniskem spekulativních debat ve vědeckých ústavech i vládách, na pracovištích i v hospodách, v totalitním i demokratickém tisku.

Polemická kniha Pavla Steigera "Zápas o duši" nehledá odpovědi na budoucí politicko-státní a hospodářské rozčlenění Evropy, Ruska, Blízkého východu, severní Afriky a zbytku světa ani u intelektuálů, ani u politiků, ani u lidí, ani u piva, ani v Rudém právu, ani v New York Times, ale v biblí, u starozákonných a novozákonných proroků. Více než tři tisíce biblických proroctví je již dnes přesně vyplněnou historií. Jsou zbývající proroctví přesně vyplněnou budoucností?

Objednejte si tuto nekonvenční knihu na adrese:

Zápas o duši
1647 Hummer Court
Leadville, CO 80461
U.S.A.

Cena \$7 nebo dobrovolný příspěvek.

Teror a antiteror "po dánsku"

Za těchto smutných časů teroru se v ospale klidném Dánsku dějí věci. Dne 6. října ráno se totiž na schodech k parlamentní budově objevila nákupní kabelka z plastiku, k níž pojalí oprávněnou nedůvěru místní posluhové a po delší odborné poradě se rozhodli zavolat policajty. Ti přijeli bez meškání, vyzbrojeni pojiždou "Mařenkou na kolečkách", jak zde něžně říkají computerem řízenému odjišťovači bomb, protože ho vlastně ještě nemuseli použít. A dali se chutě do díla, jež, byvši pro ně novým, nikterak nebylo lehkým, neb Mařenka do schodů nemohla. A tak záležitost mužně vyřešil expert na bomby, jenž kabelu vylovil rybářským prutem, sledován obdivnými pohledy kolemjdoucích spoluexpertů. Když kabelu po delším váhání otevřeli, naskytl se jim zcela mírový pohled, neb neobsahovala záluďný budík, nýbrž 2 kg brambor a zhledníci určenou ministerskému předsedovi jak dík a uznání za chystanou odtučňovací bramborovou kůru. Toto opatření připravuje dánská vláda pro svůj lid, neb se domnívá, že si žije nad poměry. (Ten lid.) A tak si jeden, znalý kocourkovských příhod, aspoň uvědomí, proč byl pohádkář Andersen Dán.

M. Pavlíková, Dánsko

Zlodějka s dobrou pověstí

Rudé právo, 11. září 1986

I v naší společnosti se najde dost lidí, kteří se snaží obohatit se na její účet. Dříve či později je jejich nekalá činnost odhalena a dostane se jim zaslouženého trestu. Jako tomu bylo v případě bývalé vedoucí finančního odboru Obvodního národního výboru Bratislava 3, která si odpyká trest deseti let odnětí svobody ve třetí nápravě výchovné skupině.

Zdenka Weissabelová tuto funkci vykonávala od roku 1977. . . . "Ve funkci se osvědčila, hodnotili jsme ji vždy kladně," říká tajemník obvodního národního výboru soudruh Jan Gaál. "Vyznala se ve finančních záležitostech a na pracovišti i v místě bydliště měla dobrou pověst. Nikdy bychom nevěřili, že je schopna spáchat trestný čin."

Často značný majetek po sobě zanechávají emigranti. Byty, chaty, chalupy a vše ostatní připadá státu. Právní předpisy, zejména vyhláška federálního ministerstva financí č. 86/1977 Sb. o dočasné správě národního majetku, především pak její paragraf 11 jasně říká: Získat věci, které státu připadly po emigrantech, případně jako dědictví nebo jinak, nemohou poslanci a pracovníci národních výborů, příslušníci SNB, pracovníci soudů, státního notářství a prokuratury, jakož i jiných státních orgánů, které mají spolupracovat při zabezpečování a dočasné správě majetku nabytého státem. Stejně jako osoby, které byly k účasti na správě a realizaci majetku přizvány (např. znalci i osoby těmto osobám blízké, především jejich rodinní příslušníci). Tyto předpisy podrobně určují, jak se majetek sepisuje, zajišťuje, oceňuje a prodává. Žel, najdou se mezi nimi podnikavci, kteří se je snaží obcházet. K nim patřila i Z. Weissabelová.

Přímou z bytů, ze skladu národního výboru nebo finančního odboru odcizovala majetek po československých státních příslušnících, kteří emigrovali. Podle znaleckého ohodnocení tak získala věci v hodnotě 109 320 korun.

Z. Weissabelová byla členkou KSČ. Ze strany byla samozřejmě vyloučena. . . .

Jana Časnochová
František Mucha



Antonín
Bartůněk

Colour TV
Hi-Fi

Sales, Service
144 Kennedy Rd. S.
Brampton, Ont. L6W 3G4
(416) 453-8817



HITACHI

JVC

Prodej

Sales

Audio — Video — Service

Causa Masaryk

Rudé právo, 25. září 1986

Jmenuje se Claire Sterlingová a je "přední žurnalistkou", abychom použili ohodnocení západních buržoazních sdělovacích prostředků. Napsala několik knih a článků, které jí přinesly velmi tučné honoráře. Díky stykům se špiónážní organizací CIA dostala možnost vyslovit první "podezření" v "případu Antonov", který — jak známo — skončil pro italské soudnictví fiaskem, ale dlouho napomáhal rozdmýhávat antikomunistickou hysterii. Napsala však i jiné dílo — Případ Masaryk —, v němž vyslovila další tezi, kterou jí nabídli američtí sociologové pracující ve službách ideodiverzních centrál. Zopakovali jí dokonce i západoněmecký Frankfurter Allgemeine Zeitung ve svém čísle z 12. září. Tvrdil, že prý 10. března 1948 "nikdo v Praze nevěřil úřední verzi o (Masarykově) sebevraždě. . . . Vládě Kl. Gottwalda sebevražda Jana Masaryka nikdy nemohla "posloužit". Naopak. Jeho přítomnost ve vládě byla velmi významným činem, který patřil mezi politická vítězství naší strany.

Když v roce 1968 díky CIA uvedená dáma a Ivan Sviták, tehdejší ideolog pravice, znovu začali s causou Masaryk, mělo to své příčiny. Bylo třeba pokusit se poplavit komunisty anebo alespoň některé jejich představitele. . . .

Když později generální prokuratura po prověření všech možných i nemožných stop, uzavřela případ a jednoznačně potvrdila sebevraždu, dostalo se jí pramálo ohlasu.

Naštěstí krizová léta už brzy potom skončila. Pravice musila opustit své pozice. Věci bylo možné nazývat pravými jmény.

Jenže rok 1968 je minulostí a paní Kláře Sterlingové a jejím epigonům už u nás odzvonilo.
Jaroslav Kojzar

Honba za pytlíkem

Dikobraz, 24. září 1986

Ze života spotřebitelů

"Prodáváčka v zelenině mi odmítla navázat dvě kila brambor do papírového pytlíku údajně proto, že by jí scházely na rajčata. Podle ní si má každý, kdo chce brambory, nosit tašku z domova. Svůj názor nezměnila ani poté, co jsem udělal kravál a zápis do knihy přání a stížností. . . ."

"Koupil jsem maso a než jsem ho donesl domů, promáčel se papír tak, že mi znehodnotil tašku a nákup u ní krví a musel jsem uhradit náklady na čistírnu mně zcela neznámému společenství v autobuse. Doma jsem pak papír z masa nedostal jinak, než pod tekoucí vodou, takže drtivá část živin odplavala. . . ."

"Je zarážející, jak malá pozornost se věnuje balení zboží v samoobsluhách. Například tvaroh. Copak stačí obyčejný sáček na to, aby se nepromáčel? Nebo chléb a pečivo. Vydolovat od prodáváček kousek papíru pod plíšku chleba nebo pytlík na housky. . . marná snaha. Přitom, snad taková maličkost by měla být samozřejmost."

This is my home ... **O CANADA**

Kanada je náš domov. Máme příležitost si zachovat naše kulturní dědictví a plně se zapojit do života v Kanadě. Naše různorodost zařazuje Kanadu do mezinárodní společnosti. Jako Kanadčané jsme spojeni poutem, které tvoří naši zemi silnější a lepší.



Department of the Secretary
of State of Canada
Multiculturalism

Secrétariat d'État
du Canada
Multiculturalisme

Canada